

**R. Patris, Francisci Svarez, E Societate Iesv,
Metaphysicarvm Dispvationvm, In Qvibvs Et Vniversa
Natvralis Theologia Ordinate Traditvr, Et Qvæstiones Ad
omnes duodecim Aristotelis Libros ...**

Suárez, Francisco

Mogvntiæ ; [Coloniæ Agrippinæ], 1630

Dispvt. XIII. De materiali causa substantiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94135](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94135)

esse effectui conferendo illi suammet numero entitatem, & interne componendo illum: efficiens autem & finis, longe aliter causant, & in hoc conveniunt, quod non componunt intrinsecè effectum, & ideo causæ extrinsecæ communiter appellantur. Igitur in ratione causæ abstrahi potest ratio communis materię & formę, quæ non sit communis aliis causis, & converso: ergo recte diuiditur causa immediate in intrinsecam & extrinsecam, & deinde illa in materiale & formalem: hæc vero in efficientem & finalem. Alio item modo posset alia diuisio causæ immediate excogitari: nam tres aliæ causæ præter finalem, conveniunt in hoc, quod conferunt ad esse effectus per realem influxum, ideoque requirunt existentiam realem ad suas causalitates, ut postea videbimus: causa autem finalis influit intentionaliter: ideoque causare potest antequam in se realiter existat. Recte igitur diuidi potest causa immediate in realem, & intentionalem, strictè sumendo in priori membro illum terminum realem: nam si sumatur in tota sua latitudine & transcendentia, etiam causæ finali convenit. Et rursus causa realis diuiditur in intrinsecam quæ in materiam & formam, & extrinsecam, quæ est efficiens, & peculiari ratione, & quasi per antonomasiam dici potest extrinsecæ: nam licet finalis causa comparata ad formalem & materiale, extrinsecæ etiam sit, comparata tamen ad efficientem, est quodammodo intrinsecæ: nam habitudo ad finem est magis intrinsecæ unicuique rei, & in quibusdam est etiam essentialis.

Quatuor causæ membra, an atoma.

XX. DE quinto puncto pauca hoc loco dici possunt, donec de singulis causis tractemus: & ideo breuiter dicendum est, hanc non esse diuisionem in vltimas rationes causæ: nam sub quocunque illorum membrorum dari possunt varię diuisiones. Causa enim materialis quædam est pura potentia alia vero est tantum potentia secundum quid. Quæ non est diuisio tantum materialis (ut ita dicam) secundum entitatem, quæ est causa, sed etiam est formalis in ratione causæ materialis. Nam de ratione formalis illius est, ut sit potentia, & ideo secundum diuersam rationem potentię receptiue, erit diuersa ratio causæ materialis, quæ diuersitas attendi etiam potest ex effectibus: nam illa prior est causa materialis substantię, posterior vero accidentium. Vnde prior dici potest causa materialis simpliciter, posterior vero secundum quid, sumendo hæc voces non ex entitatibus talium causarum, sed ex habitudine ad effectus: nam quoad entitatem materialis causæ accidentium esse potest ens simpliciter, seu substantia integra: materialis autem causa substantię tantum esse potest ens secundum quid, tamen quoad causationem seu habitudinem causæ hæc causat ens simpliciter, illa secundum quid. Rursus materialis causa substantię diuiditur in materia corruptibilem vel incorruptibilem substantiarum: causa vero materialis accidentium diuidi potest, vel in corporalem & in spiritualement, vel in proximam, aut remotam, vel in eam, quæ in se fit accidens, vel quæ sit substantia, aut partialis, aut integra: de quibus omnibus in proximis disputationibus dicam. Atque proportionali modo diuidi potest forma in substantialem & accidentialem, & vtrumque membrum subdividitur in varias formas, iuxta varietatem substantiarum compositarum, & accidentium. Causæ item efficiētis, & finalis, quàm plures sunt diuisiones, quæ non possunt hic breuiter recense, sed in propriis disputationibus.

XXI. Dices, si causa potest immediate diuidi in pauciora membra, & remotè in plura, cur Aristoteles potius quadrimembrem illam diuisionem, quam alias tradidit? Respondetur, hoc ipso quod illa diuisio est

media inter illa extrema, fuisse aptiorem ad doctrinalem diuisionem tradendam. Maxime, quia membra illa habent rationes, & modos causandi magis distinctos & notiores. Adde, Aristotelem non omnino omisisse, sed insinuasce satis, tam convenientias harum causarum inter se, quam diuisiones earum, ut excitatis locis constat.

Qualis sit data diuisio.

IN sexto puncto auctores omnes, supponendo potius, quam probando, vel disputando, docent, illam diuisionem causæ esse Analogam, & propter eam causam dicunt non fuisse causam in communi ab Aristotele definitam. Non tamen declarant satis modum, aut rationem huius Analogię: neque à nobis declarari potest, donec rationes singularum causarum exactè tractentur. Et ideo nunc supponamus, sententiam illam veram esse ex communis sententię auctoritate: & ex hac generali ratione, quod illi modi causarum communes sunt causis accidentium, & substantiarum, quæ non possunt esse vniocè causæ, quia non dant vniocè esse, vnde nec ratio effectus vniocè esse potest in accidente & substantia: exactiorem vero huius Analogię declarationem in prædictum locum remitto.

DISPUTATIO XIII.

De materiali causa substantię.

Prætermitto disputationem in cõmuni de causa materiali, ut abstrahit à causa substantię, vel accidentis: quoniam potissima ratio huius causæ cernitur in materia prima: & si in illa declaratur, facile erit reliqua cum proportionem intelligere. Neque timenda est aliquorum censura, qui existimant tractationem de materia prima nullo modo ad Metaphysicum pertinere, sed ad solum Physicum, iam enim in superioribus, præsertim in proœmiali disputatione, declaratum est, multis titulis negotium hoc ad Metaphysicum spectare. Quoniam licet Physicus sub propria & speciali ratione agat de materia, ut est principium generationis naturalis, & ut est causa, vel pars entis naturalis: nihilominus Metaphysicus, considerando communem rationem causæ materialis, quod illius proprium est, necessario agit de prima causa illius generis, quæ est materia prima. Item agens de essentia substantię, necessario tractat de materia, quatenus est pars essentię, ut infra videbimus, tractando de substantia materiali. Hoc ergo loco sub hac consideratione de materia tractamus. Et quia ratio causandi intelligi non potest, non intellecta entitate materię, inuestigabimus prius, an sit materia: deinde qualis sit entitas, & essentia eius, postea de proprietatibus, ac tandem de causalitate eius.

SECTIO I.

An sit evidens ratione naturali dari in entibus causam materialem substantiarum, quam materiam primam nominamus.

Quoniam materia prima duo includit, oportet ante omnia exponere significationem vocis quoad vtramque partem. Materia ergo diuidi solet in materiam ex qua, in qua, & circa quam. Quæ diuisio varijs modis explicari potest: primò, ut non sit diuisio rerum, seu materialium, sed respectu ac officiorum eiusdem materię.

Eadem

infima, sit causa principali diuisione partium.

XXII.

Varia interpretatio partium.

Eadem enim materia dicitur ex qua, vel respectu compositi, quod ex illa constat, vel respectu formæ, quæ ex illa educitur. Vnde priori respectu corpus hominis est materia ex qua, non tamen posteriori consideratione, quia forma hominis non educitur ex potentia materiæ. Vnde respectu talis formæ dicitur materia, in qua introducitur forma: ita ut illud in qua, dicat respectum unionis, non educationis. Potest etiam illud in qua abstractè sumi, ut includat habitudinem ad formam ut inhaerentem materiæ. Respectu vero agentis dicitur eadem materia, circa quam agens operatur. Iuxta hanc ergo interpretationem terminorum nullum membrum ex dictis à presenti consideratione excluditur, agimus enim de materia secundum se, vel prout in suo conceptu adæquatò omnes illas habitudines includit: an vero illæ pertineant ad varias causalitates, & ex natura rei distinctas, postea videbimus. Aliiter sumi solet materia circa quam, prout distinguitur à materia ex qua, & in qua secundum realem unionem & inhaerentiam: & sic propriè dicit respectum ad agens actione immanente, & nihil aliud est quam obiectum, circa quod tale agens versatur. Quæ significatio materiæ Metaphorica est, & nihil ad præsens refert, quia illa ut sic non exercet causalitatem materiale, sed vel efficientem, vel finale, ut supra tetigimus: non est ergo hic sermo de materia obiectiva, sed de substantia.

II. Rursus solet materia ex qua diuidi in transeuntem & manentem. Priori modo dicitur lignum, v.g. materia ex qua fit ignis, & in ea significatione illud, ex qua non designat tantum habitudinem causæ materialis, sed includit etiam habitudinem termini à quo: & ex hac parte non pertinet illa significatio ad præsentem disputationem. Materia autem manens, est propria & interna causa materialis, quæ manet in composito, seu in termino generationis, conferens solummodo ad constitutionem illius. Denique diuidi solet materia in Metaphysicam, & Physicam: Metaphysica est genus respectu differentiarum: illa vero appellatio solum est per Analogiam & proportionem ad materiam Physicam, quæ est propriè & simpliciter materia, de qua hic agimus: de Metaphysica vero præterea, quæ diximus supra agentes de unitate vniuersali, addemus aliqua disp. 15. sect. ult. agentes de forma Metaphysica.

III. Prima vero dici potest materia, & per negationem prioris, & per respectum ad secundam: quia ergo materia dicit rationem subiecti, illa dicitur prima, quæ nullum prius subiectum supponit: & ita Aristoteles 1. Physicorum, c. 9. definiuit materiam esse primum subiectum ex quo fit aliquid. Materia autem secunda dicitur, quæ prius subiectum supponit. Atque ita multi vocant substantiale compositum materiam secundam respectu accidentium, quia ita est subiectum accidentium, ut ex priori subiecto constet: & simili ratione, qui plures formas substantiales in eodem supposito admittunt, compositum, verbi gratia, ex materia & forma corporeitatis vocant materiam secundam respectu animæ. Sæpe etiam vocatur materia secunda, materia disposita seu affecta dispositionibus accidentalibus, non quia compositum ipsum ex materia & accidentibus, sit subiectum, in quo recipitur forma, sed solum, quia receptio talium dispositionum antecedit ordine naturæ, & constituit materiam proximè capacem talis formæ, vnde propriè vocatur talis materia, proxima: Aristoteles vero 8. Metaphysicorum, textu 11. materiam propriam seu proximam vocauit materiam transeuntem accommodatam ad rei generationem, ut videtur est materia aceti, de qua materia ait Commentator 2. Physic. comm. 31. esse materiam alterationis, non compositionis. Omnis itaque materia secunda supponit primam, & addit aliquam formam vel dispositionem.

Questionis resolutio.

Atque hinc constat, si in communi, & quasi formaliter loquamur de materia prima, id est, de primo subiecto mutationum, vel formarum abstractè, hendo à quaestione quale sit tale subiectum, qualisve forma, quæ in eo recipitur, sic tam euidenter dari quædam materiam primam, quam est euidenter, dari in rebus mutationes ad varias formas, quia omni mutationi aliquod subiectum supponitur, ut supra probatum est, & experimento constat. Igitur vel illud subiectum supponit aliud, vel non, si non supponit, illud est primum, & habetur intentum. Si vero supponit aliud, quæram de illo: est autem euidenter non posse procedi in infinitum: ergo necessariò sistendum est in aliquo primo subiecto, seu materia prima. Minor propositio vltimò assumpta demonstratur ab Aristotele de omnibus causis in lib. 2. est tamen quodammodo euidentior in causa materiali, quæ est in infinitum totius compositi fundamentum, non potest autem intellectu percipi compositum per se stans, cuius vna pars nitatur in alia, & alia rursus in alia, quin tandem sitatur in aliqua, quæ cæteris substat. Cum ergo omne naturale compositum ita per se sit, ut secundum se totum non pendeat in genere causæ materialis ab aliquo subiecto, quod extra ipsum sit: necesse est, ut intra se habeat aliquod subiectum, quod sit primum respectu omnium aliarum entitatum, ex quibus constat, & in subiecto sunt. Sicigitur euidenter est dari materiam primam, seu subiectum primum in rebus naturalibus.

Secundò principaliter probatur, nam est euidenter res generabiles & corruptibiles ita transmutari, ut alia ex alijs vicissim ac mutuo generentur, saltem mediata: ergo necesse est, ut in aliquo communi subiecto conueniant, quod in omnibus ipsis maneat, ratione cuius sint capaces illius mutue transmutationis: ergo illud subiectum est primum, atque adeo prima materialis causa huiusmodi rerum. Antecedens est euidenter experientia: nam elementa mutuo inter se agunt, & vnum in aliud conuertitur, siue mediata, siue immediata, & multa etiam ex eis generantur: & consequenter in ea etiam resoluitur: atque ita fit, ut omnia sublimaria, quantum est ex vi naturæ, & compositionis, mutuo sint transmutabilia. Dico, quantum est ex vi naturæ suæ, quia fieri potest, ut aliqua partes elementorum nunquam transmutentur, eo quod sint in abditijs, & remotissimis locis, ad quæ actiones contrariorum agentium non perueniant.

Prima consequentia probatur primo, quia nulla transmutatio naturalis fieri potest, nisi manente communi subiecto sub utroque termino: tum quia alias res, quæ corrumpitur, omnino secundum se totam periret, & alia, quæ incipit esse, secundum se totam fieret: atque ita altera transiret in nihilum, altera ex nihilo fieret, nulla communi re sub utraque manente: annihilaretur ergo vna, & crearetur alia, quod naturaliter est impossibile. Tum etiam, quia alias tota actio agentis naturalis esset vel impossibilis, vel impertinens ad rerum generationem. Sequela declaratur, quia loqui possumus vel de accidentali alteratione, quam experimur: quam euidenter est non fieri, nisi in subiecto, & ex subiecto communi, quod manet sub utroque termino: quia experimento constat, hanc actionem non fieri, nisi subiectum supponatur: accidens enim, quod per illam fit, non potest naturaliter esse nisi in subiecto, quod sustentet tam actionem, quam formalem terminum eius, à quo subiecto expellitur forma, vel priuatio opposita: datur ergo commune subiectum in huiusmodi actione, vel loquimur de actione illa, seu transmutatione substantiali, quæ fit in termino alterationis, in quo res quæ perit, amittit esse simpliciter, quod antea habebat, & res alia simpliciter incipit, ut cum

ex st.

exstupa sit ignis. Et ibi etiam necesse est subiectum commune manere, alioqui tota præcedens alterationem ignis, quia nullo modo conferret ad illam, si omnino periret ipsa, & totum subiectum eius: sed ad summum posset deferuire ad euacuandum locum seu spatium, in quod posset res procreanda introduci: ad hoc autem impertinens esset destructio rei: sufficeret enim localis expulsio, quæ fieri posset per introductionem alterius rei in illud spatium, ut in motu locali fit.

Esset etiam impossibilis talis destructio rei per alterationem, quia accidens non potest, per se loquendo, destruere subiectum suum, cum ab illo sustentetur, & accipiat esse. Vel ergo subiectum illud est simplex, vel compositum: si est simplex, nullo modo potest per actionem, vel per accidens, quod in ipso fiat, destrui, quia illud esse est necessarium, ut talis actio, vel tale accidens possit. Si vero subiectum illud est compositum ex priori subiecto, & alia forma, poterit quidem destrui ratione alterationis, & accidentis in illud introducti, non tamen per se, sed per accidens rationis alterius actionis & formæ consequentæ ad priorem alterationem: hæc autem consequentia intelligi non potest, nisi subsequens forma introducat in idem subiectum, in quo erat prior, quia aliàs nulla esset causa cur dissolveretur vnio inter prius subiectum & formam eius: ergo tota hæc naturalis transmutatio necessaria fundari debet in aliquo communi subiecto, quod sub viroque termino maneat.

Potestque hoc ipsum declarari inductione facta in aliquibus transmutationibus: cum animal, verbi gratia, alitur ex cibo, vel aliquid cibi manet in hunc nutritionis, & coniungitur substantiæ viuenti: vel omnino destruitur cibum, & totum quod in illo est, per actionem viuientis. Si nihil cibi manet, superflua est tota actio viuientis, nihilque ex cibo iuari potest, ut inde vel crescat, vel confortetur, quia ex eo, quod perit in cibo, nihil confortatur, vel crescit. Si vero aliquid cibi manet, illud esse non potest, nisi communis materia vel subiectum. Idem argumentum sumi potest ex visibili, & impropria nutritione ignis, non enim crescit, nisi supponantur ligna, vel aliquid simile, nec conferuatur, nisi nutriatur oleo, aut simili materia: hæc ergo materia non potest esse transiens secundum se totam, aliàs esset inutilis, nullæ ratio reddi posset, cur sit necessaria ad tales effectus, neque declarari, quid ad illos conferat: est ergo illa materia aliquo modo manens sub forma rei genitæ seu nutritæ: manet ergo secundum aliquod subiectum commune.

Quod tandem confirmatur, quia aliàs rerum transmutatio non esset corruptio & generatio, sed transubstantiatio quædam, quia tota substantia vnus rei periret, & tota alia inciperet. Imo plus esset, quam transubstantiatio: quia non solum in totalibus substantiis, sed etiam in omnibus earum accidentibus esset in illa successio: quia si nullum subiectum commune maneret, multo minus manere posset naturaliter idem accidens, quod à suo subiecto pendet in esse & conferuari. Hoc autem genus transmutationis alienum est ab omni Philosophia, & ab omni actione naturali: & præter rationem annihilationis, & creationis, quam includit, ut supra dicebam, non potest cogitari ratio, cur illa duo sint ita connexa in rerum natura, ut ad vnus productionem necessaria sit destructio alterius, & econuerso: non est ergo transmutatio naturalis per totalem destructionem, & inceptionem, sed per transformationem ex aliquo communi subiecto. Et ad hoc fere tendit demonstratio Aristotelis, quod hæc transmutatio semper sit contrariis in contrarium (sub contrariis includendo priuatiue opposita) quæ subiectum habent commune. Est ergo eu-

dens dari subiectum, seu materialem causam communem.

Superest probanda secunda consequentia principalis rationis, qua inferebatur, hanc materiam esse primam causam in suo ordine, eoque sensu verificari, si appellari primam materiam: hoc autem nullo euidentiori modo ostendi potest (quidquid aliqui velint) quam supra tacto, scilicet, quia non potest procedi in infinitum in subiectis proximis & remotis, seu in subiectis, & subiectatis (ut ita dicam) sed sistendum necessario est in aliquo subiecto, quod non subiectetur, neque etiam componatur ex parte, quæ in subiecto sit, quia omne tale compositum resolui tandem potest in simplicia, in quibus aliquid esse oportet, quod omnino in subiecto non sit. Neque supponit hic discursus, quod in formis substantialibus eiusdem compositi non sit processus in infinitum: nam, etsi hoc etiam euidenter sit, tamen si per impossibile fingerentur infinitæ formæ in eodem composito, ex parte potentie recipientis eas necessario sistendum erit in aliquo subiecto simplici, quod non sit in subiecto, quia tota collectio talium formarum est in aliquo subiecto, ergo illud est simplex, ut magis statim demonstrabimus, hoc ergo vocamus materiam primam. Præter hoc autem potest etiam illa consequentia probari ex communitate huius subiecti: cum enim omnia hæc inferiora mutuo transmutentur immediate, vel saltem mediata, ut dictum est, necesse est, ut subiectum illud, quod his transmutationibus supponitur, sit primum in ratione subiecti seu materiæ: nam si esset ex alio priori subiecto, vel materia constans, vel illud esset etiam transmutabile: & sic non esset commune subiectum omnium transmutationum, sed illud, quod maneret post resolutionem eius, vel non esset transmutabile: & sic non omne corporeum ens esset transmutabile in quodlibet aliud: cuius oppositum supponebamus, sed de hoc latius sectione tertia.

Ex dictis ergo omnibus generatim probatum relinquitur in omni transmutationum ordine dari esse primam aliquam causam materialem: non potest autem ex dictis concludi dari veram materiam primam, quæ sit causa materialis alicuius substantiæ, nisi aliquid adiungatur. Vnde discursus facti formaliter sumpti, æque probant dari in vnoquoque corpore celesti aliquod primum subiectum earum mutationum, quæ in ipso fiunt: imo etiam cum eadem proportionem idem probant de quavis substantia spiritali quatenus est capax realis mutationis, vel localis, vel intellectualis, aut affectiue: nam licet illa mutatio non sit corruptiua, sed perfectiua, necessario tamen supponit aliquod subiectum: & ideo necesse est, ut reducatur ad aliquod subiectum primum in suo ordine, quod etiam appellari potest prima causa materialis illius mutationis, quamuis non vocetur materia prima iuxta communem vsum huius vocis: proprie enim significat materiale principium substantialis transmutationis, vel constitutionis. Ex quo etiam fit, ut licet res, quæ aliquo modo transmutantur, habeant materialem causam suæ transmutationis sibi proportionatam, tamē si transmutatio non sit vnus rei in aliam, ex vi transmutationis non poterit concludi dari aliquam primam causam materialem communem huiusmodi rebus, ut licet Angeli habeant primum subiectum suarum mutationum, & res corporeales similiter, tamen quia neque hæc possunt in Angelos transmutari, neque econuerso, non potest ex transmutatione concludi dari aliquod primum subiectum commune omnibus illis. Eademque ratio est de corporibus celestibus, & sublunaribus, quia neque hæc in illa transire possunt, neque econuerso: imo idem est de cælis ipsis inter se, quia non sunt mutuo transmutabiles, sed vnumquodque in se tantum potest accidentaliter mu-

X.

Ex resolu-
tione ad
omnem
primam
materialem
causam
transmuta-
tionis.

XI.

Illatum ex
omnibus
transmuta-
tionibus.

ter mutari. Quod ipsum à fortiori verum est in spiritalibus substantiis creatis. In his ergo omnibus solum concluditur, dari vnum commune subiectum accidentium, inter quæ sit mutatio. In his autem inferioribus substantiis & corporibus, quoniam mutatio transmutabilia sunt, recte concluditur aliquid commune & primum subiectum. Vt autem concludatur hoc subiectum esse materialem causam ipsiusmet substantiæ talium rerum, necesse est addere illam mutuam transmutationem earum inter se esse secundum substantiam, & non tantum secundum accidentia, quia si in solis accidentibus transmutarentur, satis esset in eis dari primum subiectum talium accidentium, siue illud esset substantia simplex, siue composita, & siue esset vnius rationis in omnibus, siue diuersæ.

XII.

Non acciden-
tali modo,
sed substan-
tiali etiam
in rebus
transmuta-
tio.

Ad concludendum ergo dari materiam primam, qualem Aristoteles posuit, restabat probandum, transmutationem horum corporum inferiorum, quam experimur, non solum esse accidentalem, sed etiam substantialem. Hoc autem præter experientiam, quæ per se videtur satis euidens, non solum in elementis, & in mixtis inanimatis, sed multo magis in viucentibus, animalibus, & in nobis ipsis cum generamur, & morimur: præter hanc (inquam) experientiam, ratione probandum est ex necessitate formarum substantialium ab accidentibus distinctarum: nam si dantur hæc formæ, necesse est dari materiam primam, quæ sit subiectum earum, & cum eis componat vnam substantiam integram, quod est esse causam materialem substantiæ. Dari autem formas substantiales, probandum est infra disputat. 15. & ideo nunc supponatur: & tantum ex ea hypothese demonstratum habeatur dari veram ac propriam materiam primam in his rebus, quæ generantur & corrumpuntur: est enim conclusio euidens, & omni carens difficultate: antecedens vero dicto loco probandum est.

S E C T I O II.

Verum materialis causa substantiarum generabilium, & corruptibilium sit vna vel multiplex.

I.

In hac sectione & sequenti breuiter attingendæ sunt opiniones veterum Philosophorum, quas Aristoteles variis in locis late pertractauit, atque impugnauit, præsertim i. Metaphysicæ, capi. 3. & sequentibus, & i. Physicæ à capite 2. & i. de Generatione c. 1. & sequentibus & 3. de celo, ca. 7. & apud Diogenem Laertium in vitis horum Philosoph. eadem leguntur: & apud Platonem in Theeteto & Sophista, & Plotinum libro 9. Æneid. 2. & Theophrastum in sua Metaphysic. 3. & Plutarch. libro 1. de placitis, c. 3. & ex Patribus attigit Augustinus libro 8. de Ciuit. à principio, & Epiphani. libro 3. contra hæres. in 80. & Irenæus lib. 2. cont. hæres. c. 19. & Clem. Rom. libr. Recognitionum, & Clemens Alexandr. libr. 1. Stromat. Et Eusebius 14. de præparat. Euangel. à principio, & Ambrosius libro 1. Exam. c. secundo. Horum itaque Philosophorum sententias ad duo capita reuocamus: vnum eorum, qui posuerunt plura materialia prima principia, de quibus hic agemus: aliud eorum, qui vnum tantum posuerunt, sed in eo assignando errarunt, de quibus dicemus sectione sequente.

Sententia infinita principia materialia constitutum.

II.

PRIMA igitur sententia fuit, materialem causam rerum omnium constari ex corpusculis indiui-

sibilibus seu atomis, quæ posuerunt esse in infinita. Leucippus, Democritus, Epicurus, Metrodorus, & Anaxagoras. Qui fere omnes censuerunt hæc corpuscula esse similia inter se, & eiusdem rationis, solum pro varietate situs, figure, & ordinis varia entia componere: & rerum corruptionem nihil aliud esse quàm dissipationem seu inordinationem atomorum: generationem vero esse nouam compositionem earum. Anaxagoras vero posuit atomos partim similes, partim dissimiles, vt ex similibus res homogeneæ fierent, ex dissimilibus vero res dissimiles, vt in corpore organico partes heterogeneæ, v. g. caro ex atomis carnis, os vero ex ossibus, & sic de aliis. Rursus videntur quidam eorum posuisse has atomos omnino indiuisibiles: & ideo vt possent corpus componere, aiebant non solum ex ipsis, sed etiam ex aliquo vacuo, seu inani corpore coalescere: nam si illæ omnes immediate & solide coniungerentur, nunquam moles accresceret, vt sumitur ex Aristot. i. Metaph. 4. Alij vere non videntur illas posuisse Mathematicè indiuisibiles, seu Physicè tantum, iuxta quam interpretationem non est necessarium interponere aliquod inane inter ipsas atomos, vt ex eis corporis magnitudo excreceret. Rursus ex his Philosophis quidam nullam efficientem causam rerum præter has atomos posuisse, neque etiam finalem, sed ex earum vario cōcursu, & perpetua agitatione res quasdam dissolui, & alias casu consurgere: & ideo, vt Aristot. refert, Epicurus dixit habere hæc corpuscula naturale pondus, quo semper ferrentur. Alij vero, vt Anaxagoras, posuerunt efficientem causam intellectu & voluntate operantem, & ex his corpusculis varia componentem.

Sed hæc pars spectat ad disputationes de causis efficiente, & finali. Nunc; quod ad rem præsentem spectat, hi Philosophi imprimis non cognouerunt veram materialem causam, quæ sit potentia Physicè receptiua alicuius actus: nam illæ atomi non sunt in potentia ad recipiendam aliquam formam Physicam, nec possunt dici materia totius compositi, nisi eo modo, quo partes integrales dicuntur materia totius, & lapides ac ligna materia domus. Vnde vltimius sit, vt iuxta illam philosophandi modum forme naturalium entium, quasi artificia es tantum sint, nimirum figuræ quædam consurgentes ex vario situ, & ordine atomorum. Atque ita nulla erit vera substantialis generatio, & corruptio, sed tantum varia coordinatio, aut deordinatio atomorum: Et quamquam Anaxagoras ponat atomos diuersarum rationum, tamen necesse est, vt omnes ponat confusas, & permixtas in singulis rebus, vt per educationem earum possit ex vna re, alia generari. Atque ita res omnes solum in hoc differunt, quod quædam habent quædam atomos magis patentes seu in exterioribus partibus: alias vero magis latentes, & in partibus secretioribus: quæ tota diuersitas solum est in situ, & coordinatione atomorum. Adde intelligi non posse, quomodo tam varia corpuscula habentia repugnantes conditiones, in singulis rebus intime coniungantur. Nec minus est inexplicabile, quomodo ex qualibet re hæc corpuscula latentia in lucem proferantur, vt res aliæ gigni, vel potius componi videantur.

Illud etiam est absurdum in his omnibus Philosophis, quod infinitam multitudinem ponant horum corpusculorum: nam vel intelligunt in singulis entibus naturalibus esse infinitam multitudinem harum atomorum, vel solum in toto vniuerso: in singulis vero corporibus, aut partibus eius esse finitam multitudinem. Priori sensu est sententia prorsus absurda: non enim possent infinitæ atomi componere aliquod corpus, quin illud excreceret in infinitam magnitudinem: nam si atomi non fingantur indiuisibiles Mathematicè, sed Physicè, habebunt singulæ aliquam magnitudinem, in qua vel omnes erunt æquales, quia nulla est inæqualitatis ratio, vel

falsam

saltem assignari poterit minima atomus, cui alię sint vel æquales, vel maiores: ergo ex huiusmodi atomis infinitis necessario componetur magnitudo actu infinita. Si vero atomi sint indiuisibiles Mathematicę, non possunt magnitudinem componere, nisi interponatur spatium inane, quod spatium erit diuisibile, & alicuius magnitudinis, ex quo similiter concluditur infinitas atomos sic inter se distantes necessario efficere infinitum corpus, occupans seu includens infinitum spatium, partim inane, partim repletum atomis. Nec potest asserri instantia de infinitis punctis existentibus in linea, nam ibi nulla sunt puncta immediata, quia tota linea est continua: in atomis autem necesse esset, signata qualibet atomo esse aliquam proximę distantem ab illa, per certam aliquam & definitam distantiam, & sic de reliquis: necessarium ergo esset, vt infinita illa corpuscula, infinitum spatium illo modo occuparent.

Posteriori autem sensu est etiam illa sententia improbabilis: & in primis contra illum procedunt omnia, quę aduersus infinitam mundi magnitudinem scripsit Arist. 3. Physic. & 1. de Cælo. Deinde euident est totam sphaeram rerum generabilem & corruptibilem esse finitam, cum ad sphaeram lunę terminetur: attribuire autem etiam cælis compositionem ex atomis, illosque extendere in infinitum, non potest esse Philosophicum, quia neq; experientia, neque ratio nos ducit ad ita existimandũ. Tandem, si quodlibet corpus finitę magnitudinis constat tantum finitis atomis, non potest sufficere hæc atomorum fictio ad generationes & corruptiones rerum: tũ quia ex eadem re possunt res varię ferẽ in infinitum generari: tum etiam, quia oporteret semper corporis magnitudinem multum diminui in qualibet generatione & corruptione per dissipationẽ atomorum, cum tamen constet experientia non semper id accidere. Nisi forte dicatur semper fieri veluti quandam circuitionem atomorum, dum interiores ad externas partes educuntur, exteriores vero ad intimas partes impelluntur: ideoque non minui rei magnitudinem. Sed hoc nihil potest esse absurdus: inde enim fit, re ipsa nihil mutari nisi secundum locum aut apparentiam. Estq; illa inductio, &eductio atomorum contra experientiam: quando enim ex stupra generatur ignis, non tantum in exterioribus partibus, sed intimẽ & in tota magnitudine fit generatio: & cum homo moritur, in omnibus partibus tam internis, quam externis fit corruptio. Est ergo hæc sententia prorsus absurda, neque habet fundamentum, cui satisfacere necesse sit. Illud enim principium, in quo tam citati Philosophi, quam alij fundati sunt: *Ex nihilo nihil fit, quem verum sensum habeat, inferius declarabimus.*

Opinio ponentium plura principia materialia finita.

VI. SECUNDA sententia ponit etiam plura principia, seu plures primas causas materiales rerum generabilem, in numero tamen finito. Ita sensit Empedocles, qui quatuor elementa, ignem, aerem, aquam, & terram, dixit esse quatuor primas causas materiales; ex quibus mixta generantur, ipsa vero non habere priorem causam, aut principium materiale. Veruntamen hæc sententia falsa est, & euidenter refutari potest: nam in primis quamuis attigerit compositionem seu generationem mixti ex elementis, non tamen considerauit transmutationem elementorum inter sese, cum tamen constet, & aerem conuerri in ignem, & aquam in terram, & e conuerso. Huiusmodi autem transmutationis non possunt elementa esse principia materialia, sed aliquod subiectum commune omnibus illis. Quod si forte existimauit Empedocles elementa non transmutari substantialiter, ideoq; non constare materia, & substantiali forma, sed

Franc. Suar. Metaph. Tom. I.

esse quædam entia omnino simplicia, accidentibus subiecta: contra hoc in primis ostendimus inferius, non minus esse certum dari formas substantiales elementorum, quam aliorum entium naturalium, & consequenter verẽ ac substantialiter inter se transmutari. Deinde licet id admitteremus, nullum esset fundamentum ad multiplicandas materias, seu prima subiecta substantialia, sed dicendum potius esset in omnibus elementis esse idem substantiale subiectum, quod diuersis accidentibus effectum, distinctum appellatur elementum. Cumq; illud etiam subiectum sit principium materiale mistorum, fit, vt re ipsa, & substantialiter tantum sit vna prima causa materialis omnium rerum.

Quod si fortasse diceret Empedocles illam naturalium accidentium diuersitatem, quę in elementis conspicitur, indicare satis essentialẽ distinctionem substantialium subiectorum: ex hoc ipso sumitur efficax argumentum ad hominem, quando aer ita ab igne transmutatur, vt proprijs accidentibus ignis maneant affectus, nõ solum fieri mutationem in accidentibus, sed etiam in ipsa substantia: non potest autem fieri in tota entitate substantiali propter rationes factas in superiori sectione de annihilatione, & creatione: ergo necesse est fateri, etiam in ipsis elementis esse aliquod subiectum prius ipsis: & commune illis, ratione cuius possint mutuo transmutari: ergo non sunt illa causę primę materiales, sed datũ alia prior, quibus illa constant. Atque hinc etiam concluditur, non esse hæc elementa primas causas materiales mistorum, quia in ipsismet datur materia prior ipsis, & hæc est etiam causa materialis mistorum, quę in illis manet, & eorum formas informat: illa est ergo causa prima in illo ordine etiam mistorum, eod vel maxime, quod iuxta veram sententiam elementa non manent formaliter in misto, id est, secundum proprias formas substantiales, quia non potest forma substantialis misti cadere (vt sic dicam) supra formam elementi, seu informare materiam vt iam informatam forma elementi: ergo elementa secundum proprias substantias nõ sunt causa materialis permanentis, & propria mistorum, sed eadem materia, quę est prima causa materialis ipsorum elementorum, est etiam mistorum.

Quæstionis resolutio.

Dicendum ergo est primam materiam, seu materialem causam omnium rerum sublunarium esse tantum vnã. Quę est communis sententia omnium Philosophorum, quos in sequentibus referemus. Et sufficienter probatur ratione nunc facta contra Empedoclem, & posteriori discursu facto sectione præcedente. Vbi ex communi & mutua transmutatione rerum sublunarium, ostendimus dari communem materiam: illa enim ratio quę probat primum subiectum, quod sub his omnibus transmutationibus manet, esse vnum tantum. Tum quia contraria principia, ex quibus sunt generationes & corruptiones, versari debent circa idem. Tum etiam, quia illud subiectum est ex se indifferens ad quasunque formas rerum corruptibilem, & dispositiones earum: non ergo requirit in se distinctionem seu multiplicationem, imò non est vnde illam habeat. Et e conuerso omnis forma rei generabilis cuiuscunque speciei, potest introduci in quamcunque parrem huius materię, si commodẽ disponatur: ergo signum est materiam hanc secundum se esse vnã, & eiusdem rationis, & sufficientem in suo genere ad causandos omnes effectus, qui in his rebus possunt materialiter causari, si alię causę in alijs generibus necessariae ap- plicentur seu concurrant.

Solum potest obijci, quia causa materialis est intrinseca & essentialis: hæc autẽ res generabiles & corruptibiles sunt essentialiter diuersę: ergo non potest

VII.

VIII.

IX. Obiectioni
[aiusit.]

Y

vna

Disput. 13.
sect. 2.

vna & eadem materia esse in omnibus illis. Sed hæc obiectio tangit quæstionem illam, an materia sit pars quidditatis substantiarum materialium, quam inferius commodiori loco tractabimus, nunc breuiter respondetur essentias harum rerum materialium esse diuersas ac dissimiles quoad formas: similes vero quoad primam materiam. Neque hoc quicquam obstat essentiali diuersitati: hæc enim non excludit conuenientiam & similitudinem in aliqua parte.

SECTIO III.

Verum prima & vnica causa materialis generabilium substantiarum, sit aliquod corpus simplex, vel substantia integra.

I.

Ntiqui Philosophi (vt Aristoteles & alij auctores præcedente sectione citati referunt) qui vnum tantum materiale principium naturalium rerum posuerunt, fere omnes putarunt esse aliquam substantiam integram, seu corpus simplex, quale Auerroes existimat esse celeste corpus. De illo autem corpore seu materiali causa, fuit inter eos multiplex opinio.

Opiniones Philosophorum de vno materiali principio.

II.

Prima asseruit hoc principium esse aquam, cuius auctor fuit Thales Milesius: alij vero, vt Plutarchus, putant antiquiorem esse, & ab Orpheo duxisse originem. Secunda opinio hoc munus tribuit aeri, quam docuere Anaximenes, & Diogenes Apolloniades, vt Aristoteles refert 1. Physicæ cap. 3. & ibidem Simplicius declarat. Tertia opinio fuit, ignem esse huiusmodi causam, quam docuere Hippasus, & Heraclitus: & eandem secuti sunt Stoici, vt est apud Ciceronem 2. de Natura Deorum. Quarta sententia potuit ad hoc officium terram eligere, eò, quod omnibus subit, & fit veluti communis omnium mater. Aristoteles tamen 1. Metaphysicæ capite 7. ait, hanc fuisse vulgi opinionem: nullum autem Philosophorum in eam inclinasse, eò, quod terra propter nimiam densitatem & siccitatem ad recipiendas aliarum rerum formas, vel figuras inepta esse videatur. Hesiodus tamen in sua Theogonia absolute vocat terram omnium rerum materialem principium: idemque sensisse Pherecidem refert Theodoretus in libro de Materia & mundo. Quinta opinio nulli ex quatuor elementis hoc munus tribuit, sed cuidam corpori insensibili medio, vel inter aquam & aerem, vt Aristoteles refert primo Metaphysicæ capite 7. vel inter aerem, & ignem, vt Anaximander, qui addidit hoc medium corpus esse infinitum, ne vnquam generatio deficeret: contra quam infinitatem alibi disputat Aristoteles. Videtur autem inde colligi, Philosophum hunc non posuisse hoc corpus incorruptibile, alioqui non esset cur timeret successionem generationum posse consumi, si finitum esset, quamquam vix possit intelligi quomodo fecerit illud corruptibile, si existimauit illud esse simplex, & commune subiectum generationis.

III.

*Iudicium
fertur de
prædictis
sententijs.*

Proximum esset ac superfluum propria motiua horum omnium Philosophorum referre, eò, quod & incerta sint, & nullam præ se ferant probabilitatem, aut verisimilitudinem, vt ex dicendis obiter constabit. Illud vero commune omnibus fuisse videtur, quod nihil de nouo simpliciter fieri putarunt, quoniam ex nihilo nihil fieri potest, ideoque nec substantiales formas agnouisse videntur, nec generationem, corruptionemve substantialem. Imò multi eorum indicant nullas esse accidentales formas, quæ

vera entia sint, quia non intelligebant aliquam veram rem posse de nouo fieri, sed omnem mutationem quam experimur, putabant consistere in varijs modis se habendi illius rei quam putabant esse communem materiam. Ex quo aliqui eò vltius progressi sunt, vt non dicerent causam materialem omnium entium esse vnam, sed omnia entia esse vnum, non numero, sed substantia & essentia, qui licet rem falsam & improbabilem dicerent, consequenter tamen loquebantur, si de solis corporibus generabilibus agebant. Nam, si hæc non transmutantur substantialiter, nec differunt per substantiales formas, sed per accidentia, aut diuersos modos se habendi, re vera nulla datur materialis causa substantiæ, sed datur tantum substantia simplex, quæ non est alia, & alia essentialiter, sed vna aliter, & aliter se habens sub diuersis accidentibus.

Atque hæc fuit opinio Xenophanis, Parmenidis, & Melissi, qui hoc sensu dixerunt omnia esse vnum ens, & quiddam est præter illud, esse non ens: nam accidentia vel modos illius entis inter entia non numerabant. Et consequenter omnem generationem, aut mutationem simpliciter e medio tollebant, eò quod illud ens facerent ingenerabile, & incorruptibile & mutationes accidentales, quia non dant esse simpliciter, non censabant dignas absolute appellatione mutationum. Sunt qui horum Philosophorum sententiam alijs modis interpretentur, scilicet, quod per vnum ens intellexerint vnum vniuersum, quod omnia complectitur, vt innuit Aristoteles 1. de Gener. capite 8. & Simplicius 1. Physicæ capite secundo, vel per vnum ens intellexerint Deum, qui solus verè est. Refert enim Aristoteles 1. Metaphysicæ capite quinto, & Cicero libro 2. Academic. quæstionum, Xenophanem illud vnum ens, Deum appellasse. Atque ita multi & graues auctores hos Philosophos per ænigmata locutos fuisse, & figuratis locutionibus veritatem occultasse existimant: Aristotelem vero impugnasse eorum sententias quatenus in ipsa verborum specie & superficie proferri videbantur. De qua re legi possunt D. Thom. 3. Metaphysicæ textu 15. Philopon. & Simplicius 1. Physicæ capite 1. Eugubinus libro 3. de peren. Philosoph. à capite 7. Mirandus libro sexto, de examin. vanit. capite primo, & Bessario, libris contra Calumnias Platonis. Nostra parum refert quid isti Philosophi senserint, aut quæ mysteria suis verbis occultauerint. Non est tamen dubium, quin si formas substantiales ignorauerint, vt ignorasse videntur, cum de eis nullam mentionem fecerint, facile, satisque consequenter potuerint in eam sententiam incidere, prout à nobis explicata est. Vnde sola substantiarum formarum probatione, & confirmatione, tam hæc sententia, quam cæteræ refutantur.

Poteit tamen hoc loco referri alia opinio, quam multi ex modernis Philosophis secuti sunt, ponentes in materia prima formam corporeitatis illi coquam, & ab illa inseparabilem. Nam licet respectu talis formæ materialis, causa eius sit simplex, id est, absque essentiali & Physica compositione, tamen illud commune subiectum, quod sub omni transmutatione manet, & est vniuersalis causa materialis omnis generationis, & omnis formæ substantialis, quæ per educationem fit, & omnis compositi quod generatur, illud (inquam) subiectum iuxta prædictam opinionem non est simplex, sed essentialiter compositum, & corpus aliquod non mixtum, neque etiam aliquod ex elementis, neque medium inter illa per eorum participationem, sed absolute corpus per participationem omnium inferiorum formarum. Quam opinionem tenuit Auicenna libro 1. Sufficient. cap. 2. Cuius fundamentum est, quia subiectum generationis debet esse corporeum & extensum, & consequenter quantum: non potest autem esse huiusmodi, nisi aliquam formam substantialem habeat. Et hæc

hanc opinionem ex parte secuti sunt Scotus & Henricus: ille enim in 4. distinct. 11. q. 3. artic. 2. in omnibus & solis viventibus putat esse necessariam huiusmodi formam corporeitatis, seu missionis (ut ipse loquitur) hic vero quodlib. 1. q. 2. & 3. & quodlib. 3. q. 13. & 14. in solo homine illam admittendam censet propter diuisibilitatem animæ rationalis. Vnde hi duo auctores non ponunt hanc formam inseparabilem à materia, neque ut per se necessariam ad primam causalitatem materialem subiecti generationis, sed propter alias speciales causas: & ideo eorum opinio ad præsentem locum non spectat.

Questionis resolutio.

V. Dicendum igitur est primò, causam materialem in suo ordine vniuersalem, & primam non esse aliquod ex sensibilibus corporibus, seu elementis, quæ contrariis qualitatibus afficiuntur. Hæc assertio est contra quatuor opiniones, & est euidenter dictis in sectione præcedenti: nam, si hæc elementa & omnia corpora sensibilia inuicem transmutantur substantialiter, nullum eorum potest esse primum subiectum transmutationis: nam primum subiectum, quod est prima causa materialis quam inquirimus, non transmutatur, nec recedit à sua substantia; alioqui resolveretur in aliud prius subiectum, & ita ipsum non esset primum. Præterea cum generatio fiat inter contraria, necesse est, ut communis generationis subiectum, nullum habeat contrarium sibi naturaliter innatum, alioqui vel nunquam erit capax alterius contrarij, vel corrumpetur per abiectionem eius, quod sibi est connaturale: sicut destruitur elementum ablata qualitate sibi necessaria. Cum ergo singula elementa sint affecta proprijs qualitatibus habentibus contrarium, nullum eorum esse potest aptum generationis subiectum: ergo neque esse potest prima causa materialis entium naturalium.

VI. Atque hinc confurgit tertia ratio, quia non est cur hæc causalitas potius attribuatür vni elemento, quam alijs, neque etiam est cur magis repugnet omnibus simul, quam alicui eorum: sed ostensum est non posse omnibus conuenire: ergo nulli verè attribuitur. Prior pars maioris propositionis declaratur, quia singula elementa sunt simplicia corpora, & vnum quodque est aptum & institutum ad mitiorum generationem, & nullum eorum ex alijs potest vltimo modo constare: singula enim proprias habent qualitates repugnantes alijs: ergo in omnibus est æqualitatio, vel repugnantia, ne esse possint communis materia rerum omnium generabilium. Quod enim in quibusdam sunt quedam conditiones accommodatæ ad officium materiæ communis, ut est, v.g. in igne subtilitas, ratione cuius facile potest omnia penetrare: in aere quod ferè sit communis locus rerum omnium, & facile externas impressiones recipiat, in aqua humiditas cum ea densitate coniuncta, quæ ad constituendum nutrimentum rerum omnium proportionata videatur: hæc (inquam) conditiones nil referunt, tum quia magis iuuant, vel ad rationem efficiendi, vel ad rationem materiæ transiētis, quam ad propriam & intrinsecam rationem causæ materialis: tum etiam, quia illæ conditiones sicut sunt accommodatæ quibusdam rebus, ita sunt repugnantes alijs: subtilitas enim ignis habet proportionem cum materia rerum subtilium, non vero cum materia rerum densarum: & sic de alijs. Prima vero materialis causa cum sit communis omnibus, ex se debet esse indifferens ad omnia.

VII. Altera pars maioris propositionis probatur, quia omnia elementa simul non possunt esse materia communis, quia transmutantur ad inuicem substantialiter: imò nec mistum componere possunt, nisi substantialiter transmutata: sed hæc ratio æquè probat

Franc. Suar. Metaph. Tom. I.

de vnoquoque elemento per se sumpto: ergo. Vnde confirmatur tandem, quia nullum elementum potest esse materia aliorum elementorum, ut per se notum videtur, cum sibi repugnet. Nec in sua natura manens potest esse materia alicuius misti, cum etiā forma misti pugnet cum forma elementi: ergo nullum elementum esse potest communis materia rerum omnium naturalium. Et hæc rationes à fortiori conuincunt de omnibus mistis, maxime cum illa ex elementis constent: & ideo nullus hæctenus hanc causalitatem alicui misto attribuit.

Dico secundò: Materia prima non est aliquod corpus, seu substantia completa, & integra in essentia, & specie substantiæ. Duobus modis intelligi potest materiam esse huiusmodi substantiam. Primò, ut ipsa sola sit substantia omnium rerum generabilium, solumque formetur distinctis accidentibus eorum: & in hoc sensu probanda est assertio ex eo, quod res naturales non tantum differunt accidentibus, sed etiam substantia, & essentia, ut superiori sectione contra Epicurum, & alios argumentabamur. Item reiicienda est (& ferè in idem redit) ex veritate formarum substantialium, quam demonstraturi sumus disputatione decimaquinta. Illa enim veritate supposita, euidenter sequitur materiam non esse tantum materiam substantiam, & has res non tantum accidentibus, sed essentia etiam, & substantia differre, nec secundum sola accidentia, sed etiam secundum substantiam transmutari. Quod etiam ipsa experientia satis est euidenter: nam quando res mutatur in solis accidentibus, permanet in illa aliquod vestigium proprietatum, & operationum eius, vel saltem remotis agentibus contrarijs ad suum statum & naturam reducitur: videmus autem res aliquas ita mutari & destrui, ut priores proprietates, & operationes prorsus amittant, neque ad illas receant, vniquam, etiam si omnis actio contraria cesseret, & e conuerso res aliæ ita producuntur & generantur, ut in illo esse quod acquirunt, tanquam in proprio & connaturali constanter permaneant, & secundum illud habeant proprias & connaturales operationes ac dispositiones, quas conseruant, quoad possunt, & si aliquando ab aliquo contrario labefactentur, vel minuantur, statim ac contraria eas recuperant ex propria & intrinseca natura: signum ergo est corrumpi res & generari, non tantum in accidentibus sensibilibus, sed etiam in propria substantia. Atque his modis impugnatur tam quinta opinio supra recitata, quam ea, quæ asserbat omnia esse vnum in sensu declarato.

Alio ergo modo posset quis fingere materiam esse substantiam integram, & completam in aliqua specie substantiæ, & nihilominus esse aptam ad recipiendas vterius formas substantiales, & componendas cum eis varias substantias, & essentias materialium rerum. Et hic etiam sensus improbabilis est: aut enim materia esset completa substantia omnino simplex, aut esset composita ex aliqua potentia, & actu substantiali, hoc posterius dici non potest: primò, quia iam non totum illud compositum, sed potentia ex qua constat, esset prima causa materialis. Dicitur fortasse id esse verum respectu illius compositi, quod ingenerabile fingitur, & incorruptibile: respectu tamen omnium entium generabilium, seu generationis ipsorum primam causam materialem esse totum compositum. Sed contra hoc obijciuntur secundo, quia sine vltimo fundamento fingitur tale compositum: nullum enim est indicium, aut sensibile signum illius formæ interiectæ inter puram materiam, & alias formas, quæ per generationem inducuntur. Quia illa forma nullam habet sensibilem proprietatem, qua dignoscatur: nam primæ qualitates per se consequuntur ad formas elementorum, & temperamenta ex illis qualitatibus composita ad formas mistorum: reliquæ autem qualita-

VIII. *Conclusio.*

IX.

tes omnes vel proprietates, quas experimur, supponunt saltem in genere cause materialis, & dispositi-
uæ priores qualitates: nullum ergo est sensibile, aut
materiale indicium talis formæ. Vnde fit tertio, vt
fit omnino superflua, quia nullus est Phyliscus effe-
ctus, propter quem sit necessaria, quia non propter
efficiendum, cum non habeat ullam qualitatem per
quam efficiat: aliunde vnicuique qualitati sufficiat
propria forma, cui est connaturalis. Neque etiam
propter recipiendum: nam ad hoc sufficit illa po-
tentia, quæ tali formæ subistere dicitur: cur enim non
poterit etiam illa immediatè subijci formæ, quæ per
generationem inducitur? Et propter eandem cau-
sam non est necessaria talis forma ad conferendam
illam potentiam cuius actus esse dicitur, quia ad hoc
etiam satis est forma, quæ per generationem indu-
citur. Igitur superflue & sine fundamento fingitur
talis forma.

X. Quartò accedit impossibilitas coniungendi duas
illas formas in eadem potentia seu materia: nam, li-
cet in quæstione sit, an forma quasi generica, & spe-
cifica, possint simul actuare materiam, quod paulò
inferius attingemus, tamen quod duæ formæ speci-
ficæ simul coniungantur ad actuandam eandem po-
tentiam in substantialem, planè est impossibile natura-
liter: & in hoc ferè omnes auctores conueniunt.
Quia vel duæ illæ formæ immediatè actuarent ma-
teriam, vel vna esset actus alterius, seu materiæ, vt in-
formatæ per illam. Primum dici non potest, præser-
tim iuxta illam sententiam, quia alias prior forma
non necessariò supponeretur ad posteriorem, neque
compositum ex materia & tali forma, esset proxima
potentia, & materialis causa subsequenti formæ.
Secundum enim dici non potest, quia forma sub-
stantialis, constituens integram & completam sub-
stantiam habet rationem actus vltimi in ratione a-
ctus substantialis, & essentialis, quia constituit vlti-
mam quandam speciem substantiæ: ergo non potest
comparari per modum substantialis potentie ad vl-
teriorem formam. Denique ratio generalis est, quia
non potest vna & eadem substantia essentialiter, ac
per se constitui in duabus speciebus vltimis, sed per
quamcunq; formam ex illis constituitur in propria
& completa specie substantiæ: ergo non possunt si-
mul coniungi illæ duæ formæ in eadem materia. A-
lias quælibet substantia quantumvis completa, pos-
set actuari per vltiorem formam substantialem,
quia non potest maior ratio reddi de vna, quam de
alia. Et huc etiam spectat illa communis ratio, quod
forma adueniens enti iam in actu constituto non fa-
cit vnum per se, sed per accidens ex Aristotele 7. Me-
taphysic. textu 49. & 2. de anim. textu 7. & ideo non
potest esse forma substantialis, sed accidentalis, quia
forma substantialis constituit per se vnum, non per
accidens. Et ratio est, quia forma substantialis dat ef-
fe simpliciter & essentialiter, & ideo non potest suppo-
nererem constitutam in esse simpliciter, & in essen-
tia completa & consummata. Forma vero acciden-
talis dat esse secundum quid, quod per accidens ad-
iungitur essentia consummata. Igitur impossibile
est subiectum, quod est causa materialis rerum ge-
nerabilium, & generationis substantialis, esse sub-
stantiam completam, & per formam propriam ac
specificam, constitutam.

XI. Atque hæ rationes æquè efficaciter probant, non
posse illud subiectum esse simplicem substantiam in-
tegram & completam in ratione, & specie substan-
tiæ: quia impossibile esset talem substantiam vltius
actuari & compleri per substantialem formam. Si e-
nim hoc repugnat substantiæ compositæ, multo ma-
gis simplicis, quæ per seipsam sit in actu completo, &
perfecto. Illa enim repugnantia nõ prouenit ex com-
positione, sed ex actualitate completa in ratione &
essentia substantiæ, quæ non potest intra illud genus
vltius actuari substantialiter & essentialiter: hæc

autem ratio repugnantia eadem vel maiori ratione
locum habet in substantia simplici, si in genere sub-
stantiæ integra & completa esse supponatur. Atque
hac ratione substantia immaterialis nõ potest habere
rationem substantialis potentie ad vltiorem for-
mam, quia est substantia simplex completa, & idem
est de substantia celi, si est simplex physice, vt multi
volunt: nam est completa in quadam specie substan-
tiæ: & ideo non potest vltius substantialiter actua-
ri: materia ergo prima, quæ actuari potest substantia-
liter, & ens per se vnum componere cum substantiali
forma, non potest esse talis substantia simplex, quæ
sit integra, & completa in genere substantiæ.

Dico tertio: Causa materialis rerum generabilium
non est substantia composita ex substantiali poten-
tia, & aliqua forma substantiali incompleta, & quasi
generica. Hanc assertionem communiter approbant
ferè omnes auctores contra Auicennam, præsertim,
qui negant esse plures formas substantiales in eodem
composito, vt D. Thom. prima parte, quæstione 76.
articulo 3. & 4. libro 2. contra Gentes, capite 58. & li-
bro 7. Metaphysicæ, lectione 12. quem sequuntur
Thomistæ, Capreolus in 2. distinctione 15. quæstio-
ne prima. Caietanus dicto loco, prima parte, & 2. de
anima, capite 1. Ferrarius citato loco contra Gentes,
Socin. 8. Metaphysicæ, quæstione 8. tanell. quæstio-
ne 4. Soto 1. Physicæ, quæstio. 7. Astudillo 1. de Gener.
quæst. 1. & ibid. Marfil. quæst. 6. & Albert. de Saxonia,
quæst. 5. & latè Egid. tractatu de pluralitat. formar.
& 2. de anim. dubio 6. Idem docuere Philopon. 1. de
Gener. in principio. Themist. 5. Physicæ. 7. & Com-
ment. lib. de substant. orbis, & 1. Metaph. textu 17. & 1.
Physicæ. 65. & 69. Imò & Auicenn. 1. de ani. part. 1. cap.
3. significat in corruptione manere solum materiam,
& lib. 1. sufficiens. cap. 3. dubitat, an in corruptione
pereat corporeitas, vt ipse loquitur. Aristot. etiam 1.
de Gener. text. 12. & alijs locis suprà citatis aperte in-
dicat eandem sententiam. Rationes asseruntur variz
à Doctoribus: duæ tamen sufficere videntur, quæ
cum proportionem sumi possunt ex probationib. præ-
cedentis assertionis.

Prima ratio est, quia in natura nullus est indicium
talis formæ perpetuò coeuz, & inseparabilis à ma-
teria, neque effectus aliquis, propter quem sit neces-
saria: ergo sine fundamento, vel necessitate fingitur
talis forma. Antecedens probatur, quia illa forma
nullam habet qualitatem sibi propriam, per quam
cognoscatur, neque ex transmutatione substantialis
colligi potest, quia ex huiusmodi transmutatione so-
lum colligitur dari aliquod substantiale subiectum
eius. Quod autem sit compositum, neque ad ratio-
nem subiecti necessarium est, nec ex alio indicio in-
ferri potest. Dices ad rationem subiecti mutationis
Physicæ requiri, vt sit extensum, & diuisum ab alijs:
& ad hoc necessariū est, vt habeat aliquam formam,
quia sola materia per se ipsam non est capax exten-
sionis & diuisionis: nam actus est, qui distinguit: hoc
enim fuit fundamentum contrariæ sententiæ. Sed
hæc ratio nullius momenti est, quia siue opinemur
quantitatem & extensionem ordine naturæ præce-
dere simpliciter in materia prima ad substantialem
generationem, siue opinemur subsequi ad formam
per generationem introductam, & afficere totum
compositum, neutro modo est necessarium, vt sub-
iectum generationis sit compositum ex materia, &
aliqua forma. Declaratur vtrique pars, nam si quan-
titas supponatur ad formam per generationem in-
ducendam, facillè intelligi potest in hærens ipsi entita-
ti materiæ: nam, vt infra ostendemus, veram & sub-
stantialem entitatem habet.

Et confirmatur, nam illud compositum, quod fin-
gitur ex materia & forma corporeitatis, in completum
quid est, & ita potentiale, vt naturaliter appetat vl-
teriorem formam, sine qua vel omnino, vel saltè con-
naturali modo esse non potest. Et nihilominus di-
citur

citur illud compositum esse sufficiens subiectum quantitatis prius natura, quam recipiat ulteriorem formam: ergo multo melius & facilius attribuetur toto illa capacitas simplici entitati materię, quia nulla maior repugnantia fingi potest quoad hoc in entitate simplici, quam in illo composito; neque actualitas talis entitatis, qualiscunque illa sit, magis repugnabit cum vnione ac compositione per se vltimę formę substantialis, quam actualitas illius compositi ex materia & forma corporeitatis: ergo iuxta hanc opinandi rationem non est necessaria illa forma. Minus autem necessaria est, si opinemur, quantitatem consequi formam, quę per generationem introductur: nam iuxta hanc sententiam supponit quantitas ordine naturę substantiam compositam ex materia & propria forma. Vnde dicendum consequenter erit iuxta illam opinionem ante instantem intrinsecum generationi, toto tempore quo fit alteratio pręuia, supponi materiam in se extensam & diuisam ab alijs per quantitatem & formam rei eorum pendę: in instanti vero generationis conseruari extensam & diuisam per formam introductam, & quantitatem comitantem illam in eodem instanti: nullus ergo est naturalis effectus, nullum ve signum, ratione cuius talis forma, vel compositio ex parte materię admittenda sit.

XV. Secunda ratio est, huiusmodi formam esse impossibilem, in materia cum subsequētibz formis. Hoc autem communiter probari solet ex illa maxima, quod ex duobus entibus in actu non fit vni per se: nam prima forma substantialis constituit ens in actu absolute & simpliciter, quia dat esse simpliciter: ergo nulla forma superueniēs potest ens per se vnum ac simpliciter constituere. Ad hanc vero rationem responderi potest, solum procedere de forma substantiali dante esse specificum & vltimum: nam illa, quę dat præcisę esse genericę, licet habeat rationem actus respectu materię, comparatur tamen vt potentia ad inferiorem formam, & quia est eiusdem generis, constituere poterit vnum per se cum suo actu. Ita enim philosophantur hi auctores in physicis formis, sicut omnes ratiocinamur in Metaphysicis differentijs, in quibus differentia subalterna est actus, superioris generis actiuis, & propriam speciem constituens: quę tamen est potentia ad inferiorem differentiam, cum quę ens per se vnum Metaphysicę componit. Sic ergo dicendum est iuxta prædictam sententiam de Physicis formis. Vnde cum dicitur, omnem formam substantialem constituere ens actu simpliciter: respondebitur id esse verum seruata proportionē: nam forma generica constituit ens actu in gradu generico: forma vero specifica in gradu specifico. Et simili proportionē distinguetur illa maxima: quod aduenit enti in actu, aduenit accidentaliter.

XVI. Quocirca, vt radicis impugnetur illa sententia, probandum nobis est nullam esse posse formam, quę præcisę det esse genericę, quin det etiam aliquod esse specificum in illo genere: nam hoc probato, optimę procedit discursus factus, quia omnis forma substantialis constituit ens actu simpliciter, & in aliqua specie vltima substantię, & ideo impossibile est, vt compositum constitutum per talem formam, sit vltieris actuabile per substantialem formam. Illud autem assumptum probatur primò inductione, tum in formis accidentalibus, tum etiam in formis separatis. Qualitates enim etiam concipiuntur dare esse specificum, vt esse album, & genericę, vt esse coloratum, &c. & tamen nulla est accidentalis forma, quę in re præcisę det esse genericę, & non aliquod specificum. Similiter in Angelis datur generica ratio spiritus, & propria differentia specifica: non potest autem esse, imò nec concipi aliqua forma separata, quę sit substantia spiritualis, & quod in re ipsa sistat in hac præcisę & generica ratione: ergo eadem ratione in formis substantialibus, quę sunt quasi medię,

Franc. Suar. Metaph. Tom. I.

non potest dari forma, quę in re præcisę det gradum genericę: nulla enim assignari poterit diuersitatis ratio. Vnde argumentor secundo ex propria ratione ipsius formę, quia non potest intelligi forma in re ipsa existens, quę essentialiter non sit constituta in aliqua vltima specie formę substantialis, sed omnis forma communicat composito totum esse, totamq; essentiam suam: ergo constituit illud in aliqua vltima specie substantię compositę. Consequentę cum minori sunt evidentes, & declarari possunt optime inductione facta in prima ratione. Maior vero etiam videtur certissima, quia omnis forma substantialis habet propriam entitatem distinctā in re ipsa a materia, vel alijs formis: ergo necesse est in illa entitate intelligere vltimam & propriam differentiam, seu rationem, per quam distinguitur essentialiter ab alijs formis habentibus diuersam essentiam, cum quibus conuenit in communi ratione formę substantialis: ergo omnis forma substantialis est necessariò constituta secundum suam entitatem in aliqua vltima specie substantialis formę.

Dices etiam, materia prima habet suam propriam entitatem substantialem, & tamen secundum se non est constituta in aliqua vltima specie, sed tantum reducitur ad genus substantię materialis, donec per formam determinetur ad aliquam particularem rationem: ergo idem dici poterit de forma communi coeua materię. Respondeo falsum esse assumptum: nam materia prima rerū generabilium, de qua nunc agimus, essentialiter est constituta in aliqua vltima specie materię, quam retinet sub omni forma, nec variare illam potest, sed ad summum per accidentia superaddita potest ad hanc vel illam formam accommodari. Quia vero illa essentia materię, quamuis in se specifica & vltima talis est, vt re ipsa communicari possit pluribus substantijs essentialiter diuersis, id, eo secundum se spectata dicitur ad substantiam materialem generabilem vt sic, & non ad aliquam speciem eius. Vnde obiter colligitur, conceptum substantię generabilis, vt sic non esse genericę ratione materię, sed ratione communis gradus, seu conuenientię in forma.

Vrgebis: Materia etiam si in essentia sua habeat vltimam specificationē materię, nihilominus est communis multis substantijs essentialiter diuersis: ergo pari ratione licet forma corporeitatis in sua entitate, & essentiali conceptu habeat aliquam vltimam specificationem, nihilominus esse poterit communis multis substantijs habentibus vltiores rationes essentielles diuersas. Respondeo esse disparē rationem, nam essentia materię est esse quasi fundamentum integrę naturę substantialis, & compositę, & ideo solum est quędam essentia inchoata (vt sic dicam) per modum potentię: & propterea de se est indifferens, vt per varios actus compleatur: at vero forma est completum naturę & essentię substantialis, & ideo hoc ipso, quod habet determinatam & specificam rationem formę, adiuncta materię completum cum illa integrā substantialem naturam, & in aliqua vltima specie substantię constitutam: & ideo non relinquit illam naturam indifferētem ad vltiorem speciem. Quapropter omnes, qui ponunt formam corporeitatis in omnibus, vel in aliquibus entibus naturalibus, consequenter aiunt illam formam præcisę constitui in gradu subalterno corporeitatis absq; vlla contractione essentiali, quod re vera est intelligibile.

Et consequenter etiam admittent compositum ex materia & tali forma, si in re ipsa conseruetur absq; vltiori forma: esse indiuiduum generis corporis corruptibilis, & in nulla vltima eius specie constitui. Quod autem possit ita conseruari de potetia absoluta videtur evidens, consequenter loquendo, cum inferiores formę realiter ab illo cōposito distinguantur, & a fortiori patebit ex his, quę inferius de materia

XVII.

Materia prima generabilium stabilium atque omnium speciem sibi vindicat.

XVIII.

XIX.

dicemus. Scotus vero etiam naturaliter putat id esse possibile, vt, v.g. in morte hominis vel alia simili: admittit enim ibi corruptionem substantialem sine generatione, & cadauer nihil aliud esse, quam hoc indiuiduum corpus his accidentibus affectu, & in nulla inferiori specie substantiali constitutum. Hoc autem consequens per sese mihi videtur absurdum & incredibile: non enim magis potest concipi hoc indiuiduum corpus per se existens sine ulla specificatione, quam hic spiritus extra omnem speciem, vel hoc coloratum re ipsa affectum hoc colore, & nulla specie coloris. Et ratio est supra tacta, quia indiuidua entitas necessario differt essentialiter ab alijs, & ideo necessarium est, vt in se sit constituta in propria essentia non communi alijs. Vnde confirmatur, nam ex dicta positione sequitur, rationem genericam & specificam distingui realiter in vna & eadem re, quia sumuntur ex formis realiter distinctis: consequens autem falsum esse constat ex dictis supra de vniuersalibus, & declarabitur etiam in sequentibus rationibus.

XX.

Tertia ratio sumitur ex differentia inter essentialem compositionem physicam, ac metaphysicam, quas velle in hoc æquiparare, causa est erroris, cum altera in rebus, altera in conceptibus existat. Argumentor igitur, nam si dari potest forma physica, quæ solum conferat gradum genericum: ergo quot sunt gradus generici & specifici substantiarum materialium, tot erunt multiplicandæ formæ substantiales realiter distinctæ, consequens est falsum: ergo. Sequela probatur à paritate rationis: quæ enim ratio afferri potest, ob quam quidam gradus genericus datur per propriam formam realiter distinctam, & non alij? Maxime, quod iuxta sententiam quam impugnamus, non solum in rebus, quæ videntur eleuari ad altiorum gradum corporum, vt sunt viuientia, sed etiam in infimis, & inanimatis corporibus distinguitur forma dans esse corporis, à forma dante esse ignis, aut lapidis, vel aliud simile: quæ contractio est cum minima diuersitate, quæ esse potest inter aliquod genus, & differentiam substantialem: si ergo illa sufficit ad realem distinctionem formarum, quælibet sufficiat: vnde non defuerunt Philosophi, qui consequens illud admitterent, est tamen non solum falsum, sed etiam ridiculum. Primum, quia constat euidenter inductione superius facta ad abstrahendos conceptus generis differentie, & speciei, non esse necessariam illam distinctionem realem formarum, vt patet in angelis, & accidentibus. Secundum, quia sequitur multiplicandas esse in homine tres animas, quæ est sententia omnino falsa, vt ex scientia de anima suppono. Imò plures etiam multiplicandas erunt, nam in gradu sentiendi potest aliqua conuenientia essentialis abstrahi inter hominem, & aliqua animalia perfecta, quæ non fit communis omnibus animalibus, & in ratione intelligendi potest abstrahi ratio generica communis homini & angelis, quæ per propriam differentiam ad hominem contrahatur. Vnde ulterius sequitur, innumeras formas realiter distinctas esse asserendas in singulis compositis, quia differentie genericæ & specificæ possunt varijs modis multiplicari, iuxta varias conuenientias & differentias, quæ facile possunt in rebus considerari, & secundum eas possunt varij conceptus communes vel particulares abstrahi. Est ergo magnus error in Metaphysica & Philosophia propter modum nostrum concipiendi confusum vel distinctum, ex quo sæpe oritur generum & differentiarum multiplicatio, reales ac physicas formas distinguere. Alioquin non vnā tantum, sed duas vel tres corporeitatis formas ponere oporteret: vnā corporis in communi vt est genus ad corruptibile & incorruptibile, simplex vel mistum: aliam corporis corruptibilis aut misti vt sic. Quæ omnia ridicula sunt. Vnde non solum necessarium non est propter has mentis operationes formas ipsas multiplicare.

Abiurda ex
opinionem as-
serente for-
mam corpo-
reitatis.

Notam di-
gnam.

verum etiam illis repugnat, quia de ratione proprii generis, & propriæ differentie est, vt eandem reiectentiam dicant diuersimodè conceptam.

Quod tandem confirmatur, quia impossibile est, dari formam substantialem dantem specificum gradum substantiæ, quæ non det etiam illum gradum genericum, & effectum formalem, quem dare fingitur forma corporeitatis distincta: ergo & superflua, & impossibilis est talis forma. Consequentia est euidentis, quia idem essentialiter prædicatum, idem effectus formali non potest eidem rei conuenire per duas formas realiter distinctas. Antecedens vero probatur, quia non potest dari forma substantialis, quæ conferat specificum gradum, quæ essentialiter non includat communem ac genericam rationem formæ substantialis informantis materiam, sed hæc præcisa ratio sufficit ad constituendam formam corporeitatis: ergo forma corporeitatis non est specialis forma, sed est quælibet forma substantialis considerata secundum communem rationem formæ substantialis informantis. Minor probatur (reliqua enim clara sunt) nam ex hoc præcisè, quod aliqua substantia intelligatur composita ex materia, & forma substantiæ, essentialiter est substantia corporea, seu corpus de prædicamento substantiæ: nam ex vi talis compositionis, & est essentialiter distincta à substantia incorporea, & est capax quantitatis seu trine dimensionis, in quo consistit ratio substantiæ corporeæ. Vnde forma corporeitatis vt sic, non dicit, nec requirit, quod ipsa corporea sit seu extensa, sed solum, quod informet materiam: ratione cuius compositum inde resultans, sit capax trine dimensionis: nulla est ergo necessaria aut possibilis forma media, quæ det esse genericum corporis, sed quælibet forma substantialis ex vi suæ genericæ rationis illud confert.

Relinquitur ergo ex omnibus dictis, primam causam materialem substantiarum generabilium non esse aliquam substantiam integram: neq; vllum corpus aut compositum ex materia & forma: ac proinde ad substantiarum generationem non supponi per modum subiecti, in quo generatio recipiatur, aliquod corpus ingenerabile & incorruptibile, sed solum materiam primam, solam (inquam) quoad substantiam: nam quoad accidentia quid dicendum sit, postea videbimus.

SECTIO IV.

Verum materia prima habeat aliquam entitatem actualem ingenerabilem & incorruptibilem.

MAteriam explicuimus potius quid non sit materia, quam quid sit: nunc hoc secundum inquirendū est, quia non possumus causalitatem materię, & rationem cauſandi declarare, nisi prius sciamus quid entitatis habeat ipsa materia.

Certa aliquot stabilimur.

VT ergo ab his, quæ certa videntur, incipiamus, primò indubitatum esse videtur materiam, quæ actu est sub forma, & cum illa componit substantiam corpoream, habere aliquid entitatis realis & substantialis, & realiter distinctæ ab entitate formæ. Totā hæc assertio sumitur ex Aristotele 8. Metaphysicæ textu 3. & 12. Metaphysicæ, textu 14. & 2. de anima, textu 2. & alijs locis, in quibus diuidit substantiam in materiam, formam, & compositum. Quia vero materia non est substantia completa, ideo 1. Physicæ textu 66. & 69. ait materiam esse ens, non vt hoc aliquid, sed vt subiectum, eiusque entitatem explicat per analogiam ad materiam artificialem, & text. 79. & sequentibus ait propius accedere ad rationem substantiæ, & li. 2. Physicæ text. 10. materiam dicit quandam naturam. Similiter Plato in Timæo materia sub ente consti-

constituit, eiusque naturam latè & optime declarat: interdum tamen vocat materiam nō ens, in quo reprehenditur ab Aristot. quia esse non ens, magis conuenit priuationi quam materiae. Sed est dissensio in voce tantum: appellatur enim non ens, sumpto ente per antonomasiam pro ente completo, quod est ens simpliciter: conueniunt etiam in hac assertionem omnes interpretes Aristotelis, Auerroes i. Phys. tex. 66. & de substantia orbis c. 1. Simplic. 1. Phys. tex. 69. Philop. tex. 60. Themist. tex. 61. & D. Thom. quæst. de spirit. creatur. art. 1. ait, materiam primam esse in genere substantiæ, & ex aliis locis, quæ statim referam, idem colligitur.

III. Et probantur breuiter singulæ partes. Prima quidem, quia materia nō est omnino nihil, alioqui nullum verum ac reale munus exerceat in natura, & dū res, quæ corrumpuntur, in materiam resoluuntur dicuntur, in nihilum redigerentur, & dum ex materia producantur, ex nihilo herent, atque ita nihil materia deferuiret ad generationes & corruptiones, neq; ad euertendam perpetuam rerum creationem & annihilationem: est ergo materia aliquid rei: ergo maximè id habet, cum est coniuncta formæ & componit cōpositum. Vnde August. 12. Confess. c. 7. & 8. ait materiam esse creatam à Deo, non quæ sit nihil, sed *proprie nihil*, nec nullares, sed *penè nullares*. Estque de hęc certum, & infra etiam ratione probabitur materiam esse creatam à Deo, vt constat ex 1. par. quæst. 44. art. 2. & quæst. 46. art. 1. ad 3. quod autem creatur, aliquid entitatis realis accipit, alioqui tam maneret infectum sicut antea.

IV. Secunda pars ex eo euidenter probatur, quod materia prima essentialiter componit substantiam. 8. Metaph. text. 15. 16. & 36. & lib. 9. in fine, & infra latius tractabitur. Substantia autem non componitur, nisi ex substantiis saltem incompletis. Item substantia composita aliquid rei addit præter formam, & illud non est accidens; est ergo aliquid substantiale. Denique materia primo eo modo, quo est ens, non est in subiecto: nam hoc maximè repugnat illi cum sit primum subiectum.

V. Vltima pars etiam est clara, quia materia est entitas realiter separabilis à qualibet forma particulari determinata, quod satis est vt à forma sit in re ipsa distincta: non distinguuntur autem solum modaliter: nam forma substantialis non est modus, sed res verà habens propriam entitatem; vnde interdum naturaliter etiam conseruari potest separata à materia, vt anima rationalis, & per potentiam absolutam quælibet forma potest separata conseruari. Distinguitur ergo materia à forma tanquam res à re. Et confirmatur; nam compositio substantiæ ex materia & forma est realis & physica, & non ex re & modo: ergo ex duabus rebus. Deniq; cum materia sit perpetua, & ante formam, euidenter est distingui realiter à forma, supponendo formam nō esse tantum aliquem modum, sed verum actum, & propriam entitatem, quod etiam est certum, cum sit res perfectior, quam materia, de quo infra latius dicitur. Sencinas verò 7. Metaphysicæ, quæstione 19. quamuis hanc partem veram esse concedat, addit tamen posse aliquem defendere, materiam non esse actu distinctam à forma, quia non habet esse distinctum. Sed quidquid sit de esse existentie, de quo statim dicitur, neutro tamen negare potest quin secundum entitatem essentia alia sit entitas materiæ ab entitate formæ, vt rationes factæ demonstrant.

Difficultatis punctum, & quorundam placitum.

VI. HIs ergo positis extra controuersiam, difficultas huius quæstionis est, an materia ex se habeat aliquam entitatem actualem. Potest autem illa particula ex se dicere negationem, vel causam formalem, vel efficientem, & in vtroque sensu tractanda est quæ-

stio, sed præsertim in priori. Nam de posteriori nulla est controuersia inter Philosophos catholicos, licet nonnulli Ethnici in eo errauerint. In priori verò sensu multi existimant, materiam ex se nullam entitatem actualem habere, sed omnino à forma. Quæ sententia videtur esse D. Tho. 1. part. quæst. 44. art. 2. ad 3. vbi ait materiam ex se esse tantum in potentia: & ideo nō posse creari nisi sub forma, & idem significat quæst. 45. art. 4. & quæst. 66. ar. 1. vbi ex eo principio concludit materiam non posse esse sine forma: idem quæstione 4. de potent. articulo 1. & quodlibeto 3. quæstione 1. & sepe aliàs, & ita opinantur Thomistæ Caietan. de ente & essentia, cap. 5. quæst. 8. & 1. part. quæst. 76. art. 1. Ferrar. 2. cont. Gen. cap. 68. Soncin. 7. Metaph. quæst. 17. Iauel. quæst. 5. & idem tenet Durand. in 2. dist. 12. quæst. 2. & in 4. dist. 44. quæst. 1. Fundamentum huius sententiæ est, quia materia est pura potentia; ergo non potest ex se habere aliquem actum; ergo neque entitatem actualem. Prima consequentia probatur, quia actus opponitur potentia, & cum dicitur pura potentia, illud additum includit negationem omnis actus. Secunda etiam consequentia probatur, quia actualis entitas est aliquis actus; nam est ens actu. Antecedens verò est veluti commune axioma Philosophorum omnium sumiturque ex Aristoteli. 1. phys. tex. 69. vbi ait ita se habere materiam ex se ad res naturales, sicut res naturales ex se ad artificiales, ad quas tantum sunt in potentia, & 7. Metaph. c. 3. ait materiam per se neque quid, neque aliud huiusmodi esse. Et 1. de Gener. c. 3. dicit essentiam materiæ consistere in ipso posse, & 3. Metaph. tex. 3. & lib. 11. c. 2. & 5. Phys. text. 8. sentit materiam esse non ens actu, sed potentia tantum. Idem quoque docet Commentator eisdem locis, & ideo lib. de substantia orbis in principio, & 2. Physic. com. 12. ait, materiam substantiari per posse. In eadem sententia videtur fuisse Plato in Timæo, idque probat ex eo, quod receptivum debet esse expers eorum omnium, quæ recipere potest.

Deinde probatur ratione idem antecedens, quia si materia non est pura potentia: ergo vel est composita ex potentia & actu, vel est aliquis actus. Primum dici non potest, vt constat ex sect. præced. & quia alias daretur alia potentia prior ipsa materia. Rursus si est actus, vel actus informans, vel actus subsistens. Non primum, vt per se notum est, aliàs esset actus alterius subiecti & consequenter daretur aliud subiectum prius materia, quod repugnat rationi materiæ. Neque etiam dici potest secundum, primò quia actus subsistens est perfectior actu informante: vnde si ita sit subsistens vt informare non possit, semper est substantia completa; hac enim ratione angelicæ substantiæ sunt perfectæ & completæ, quia sunt actus subsistentes, & qui ponunt substantiam cœli esse simplicem, dicunt esse completam, quia est actus per se subsistens. Denique Deus ipse, qui est perfectissimus actus, est actus subsistens, & non informans: ergo signum est actum subsistentem ex sua ratione esse perfectiorem informante. At materia prima est imperfectissima, atq; adeo minus perfectæ, quæ quælibet forma substantialis, quæ est actus informans, & non subsistens. Et confirmatur; nam omnis actus siue informans, siue per se subsistens, habet aliquam operationem, vt patet discurrendo per omnes huiusmodi actus: materia aut prima non habet propriam actionem: non ergo est actus, sed pura potentia.

Quæstionis resolutio.

Vt quæstioni respondeamus seclusa omni ambiguitate terminorū, distinguamus quæstionē de entitate essentia & de entitate existentia: nā est valde controuersū quomodo hæc duo distinguantur in creaturis, & ideo certior est resolutio de vna, quā de altera. Rursus cū inquiritur: an materia habeat ex se entitatem

VII.

VIII.

tatem, & non à forma, dupliciter intelligi potest illa negatio: vno modo quod non habeat à forma intrinsecè, seu vt ab actu informante, & dante esse materiam per suam intrinsecam informationem: alio modo quod nulla ratione habeat suum esse per formam, seu per habitudinem ad formam, aut per dependentiam ab illa.

IX.
Materia & suam essentiam distinctam à forma habet, & ab illa dependentem.

Dico ergo primo; Materia prima ex se & non intrinsecè à forma habet suam entitatem actualem essentia, quamvis non habeat illam, nisi cum intrinsecè habitudine ad formam. Loquor in hac assertionem de actuali esse essentia, vt in nominibus & modo loquendi conueniam cum authoribus contraria opinionis: quamquam in hoc sensu, & quoad hanc partem non video quomodo possit esse opinionum diuersitas: nam materia creata à Deo, & in composito existens, habet aliquam essentiam realem, aliqui non esset ens reale, sed essentia materiam non constituitur intrinsecè in suo esse essentia per formam: ergo per se ipsam habet suam qualemuncque entitatem essentia. Minor probatur, quia forma non constituit: intrinsecè aliquam naturam in suo esse essentia, nisi componendo illam per modum actus: forma autem non componit essentiam materiam, vt per se constat, quia materia essentialiter est entitas simplex, sicut & forma, & ex vtraque confurgit compositum. Vnde sumitur secunda ratio: nam omnis entitas simplex necessario habet per se ipsam intrinsecè & non per aliam entitatem, suam essentiam, quia in hoc consistit ipsamet ratio entitatis seu essentia simplicis: sed materia est essentia simplex: ergo. Tercio materia essentialiter est entitas incompleta: ergo intrinsecè non constituitur per formam. Pater consequentia, quia si formam includeret, nihil illi deesset ad rationem completæ essentia. Tandem ex ipsa ratione puræ potentia hoc ipsum colligitur: nam si materia haberet suum esse essentia intrinsecè per formam in suo essentiali cōceptu includeret actum formæ, non vt extrinsecum terminum, seu additum, sed vt intrinsecum actum formalem constituentem, atque ita non esset pura potentia.

X.

Dices, hæc argumenta rectè probare de esse essentia potentiali: non verò actuali. Respondetur, Si sit sermo de esse in potentia obiectiva, seu in virtute causæ, & de esse in actu opposito huic potentia, sic non solum procedunt rationes factæ de esse potentiali, sed maxime de actuali, quia siue materia existat per entitatem à se distinctam, siue nō, tamen certum est, quod cum actu est coniuncta formæ, habet suam actualem essentiam, de qua (quidquid sit de existentia) procedunt omnia dicta, quod essentialiter est entitas simplex, actuabilis quidem per formam, non tamen includens in sua essentia intrinsecè formam. Et ideo; conseruata eadem numero entitate essentia, potest abijcere vnā formam & aliam acquirere: ergo per illam simplicem entitatem suam habet propriam perfectionem essentialē distinctam ab illa, quam forma confert: & similiter secundum illam habet actuale esse essentia: nam omnis essentia includit aliquod esse, saltē essentialē. Si verò sit sermo de esse potentiali, vt dicitur à potentia receptiua, & distinguitur ab actu actuante: sic verum est materiam solum dicere entitatem potentialem, tamen hoc non excludit, quin in illa qualicunque essentia seipsa sit intrinsecè constituta, & non per formam.

XI.

Quod vero materia non habet suammet entitatem essentia sine transcendentali habitudine ad formam, probatur, quia essentialiter est potentia, vt infra ostendetur, & patet ex definitione Aristot. dicentis materiam esse *primum subiectum*, & c. omnis autem potentia dicit intrinsecam habitudinem ad suum actum: proprius autem actus materiam est forma: habet ergo materia suam propriam essentiam per se ipsam cum habitudine ad formam. Hæc autem habitudine non est per se primo ad hanc vel illam formam,

sed ad formam absolutē: & consequenter ad quamcunque formam generabilem, seu quæ per generationem vniui possit: & ideo, quamuis in materia varietur forma, non variatur essentialis ratio, vel habitudine materiam. Quod etiam est clarum argumentum materiam non habere entitatem essentia ab informatione formæ.

Sed obijciunt aliqui, nam omne esse essentia debet esse constitutum in aliqua certa specie, sed omnis species est per formam: ergo nullum esse essentia potest esse plene constitutum, nisi per formam. Vnde D. Thom. 1. p. q. 4. art. 2. dicit, materiam contrahi per formam ad determinatam speciem. Ad hoc in superioribus fere responsum est, materiam rerum generabilium constitutam esse in vltima specie materiam, in qua specie non constituitur per eam formam, qua informatur; nam eandē semper habet sub quacunque forma. Cum autem dicitur, formam esse, quæ dat speciem, intelligitur de specie completa, & perfecta. Et eodem sensu intelligit D. Thom. materiam contrahi per formam ad determinatam speciem, vt aperte declarat sequentibus verbis dicens: *Sicut substantia alicuius speciei per accidens illi adueniens contrahitur ad determinatum modum essendi, vt homo contrahitur per album.* Quod exemplum solum adducitur ad declarandum hanc determinationem materiam per formam non esse, quoad intrinsecam essentiam ipsius materiam, sed quoad essentiam compositi, quæ quodammodo accidit ipsi materiam secundum se, quatenus modus existendi materiam sub hac, vel illa forma, non est de essentia materiam, sed variabilis in ipsa. Vnde D. Thom. in illo eodem articulo aperte supponit, materiam ex se habere aliquod esse præter illud quod dat formam: inde enim concludit, Deum esse causam materiam, quia est causa rerum, non solum secundum quod sunt tales per formas accidentales, vel substantiales, sed etiam secundum omne illud, quod pertinet ad esse illarum quocunque modo. Et eadem 1. p. q. 14. artic. 11. ad 3. ait; *licet materia recedat à similitudine desecundum suam potentialitatem, tamen in quantum vel sic esse habet similitudinem quandam habere diuini esse: & quæst. 3. de verit. artic. 5. ad 1. ait: licet materia prima sit informis, tamen inest ei imitatio primæ formæ, quantumcumque enim debile esse habeat, illud tamen est imitatio primæ entis.*

Dico secundo; Materia prima etiam habet in se, & per se entitatem, seu actualitatem existentia distinctam ab existentia formæ, quamuis illam habeat dependentem à forma. Priorem partem tenet Henricus quodlib. 1. quæst. 10. & quodlib. 4. quæst. 16. Scotus in 2. dist. 12. quæst. 1. & 2. & ibidem Gregor. quæst. 1. Gabriel & alij ibidem. Fundamentum huius conclusionis supposita præcedenti, est, quia esse existentia nullam rem vel modum realem addit supra entitatem essentia, vt actualē, & exera causas positam, quia hoc ipso, quod entitas concipitur actualis extra causas, concipitur existens. Quod principium infra disputatione 34. ex professo probandum est. Ex illo autem euidenter sequitur materiam, sicut habet entitatem essentia actualem, distinctam à forma, ita habere suum proprium esse existentia, quod retinet sub quacunque forma. Vnde confirmatur; nam materia eandem numero entitatem actualem habet sub forma geniti, quam habet sub forma corrupti: ergo etiam habet idem numero esse, quo constituitur in tali entitate actuali. Illud autem esse est esse existentia, vt dicto loco probatur. Confirmatur secundo; nā materia, vt præsupponitur formæ, & est subiectum generationis non est omnino nihil, alias generatio fieret ex nihilo, est ergo aliqua entitas creata: ergo entitas actualis & existens, quia creatio non nisi ad actualem entitatem, & existentem terminatur. Nec subiectum reale esse potest, nisi sit in rerum natura existens. Denum talis est existentia rei, qualis essentia actualis: sicut ergo essentia substantia corporeæ componitur ex partialibus essentia materiam & for-

& formæ, ita etiam integra existentia eiusdem substantiæ componitur ex partialibus existentis materiæ & formæ. Quod in citato loco latius probandum est. Sequitur enim manifeste ex dicto principio quod existentia, & essentia actualis non re, sed ratione distinguuntur: ergo materia, ut est actualis entitas realiter distincta à forma, in sua entitate includit propriam partialem existentiam, in re etiam distinctam ab existentia partiali formæ.

Quod autem hæc existentia materiæ pendeat aliquo modo à forma, & ab informatione eius videtur negare Scotus, Henricus, & Gregorius locis supra citatis: contraria verò sententia, quam in 2. par. assertionis posuimus, communiter recepta est, quia materia, quamvis propriam existentiam habeat, illa tamen adeo imperfecta est, ut sine formæ adminiculo, naturaliter esse non possit: hæc vocatur in præsentia dependentia materiæ à forma. Qualis autem sit hic modus dependentiæ, declarari commodè non potest, nisi prius explicemus causalitatem formæ, & ibidem etiam tractabimus, an sit tanta dependentia materiæ à forma, ut sine illa nullo modo esse possit.

Dico tertio, Materia non habet ex se actualem entitatem, vel existentiam sine causa efficiente, sed oportet ut ab alio, scilicet à Deo, hoc esse recipiat. Hæc assertio secundum fidem certissima est; secundum Philosophiam verò non omnes admittunt esse demonstrabilem. Unde ex sententia Platonis materia ad omnem actionem, etiam Dei supponitur, & ideo infecta esse censetur, ut referunt ex Patribus Iustinus in orat. Parennetica ad Gentes, & Ambrosius lib. 1. Hexamer. cap. 1. & Athanasius libro de incarnatione. Verbi in initio, & ex Philosophis Plutarchus lib. 1. de placitis. Philopon. 1. Phys. tex. 6. & Themist. text. 35. De sententia verò Aristotelis dubiares est, quam tractabimus infra agentes de causa efficiente. Sufficiens autem demonstratur assertio posita, ex eo quod tantum esse potest unum ens per essentiam, & ab intrinseco necessarium, ut ostendimus infra, demonstrando esse Deum: illud autem ens non potest esse materia prima, nisi incidamus in eorum errorem, qui dixerunt materiam primam esse Deum, quem merito stultissimum appellat D. Thom. 1. p. q. 3. ar. 8. & 1. cont. Gent. cap. 17. nullum est enim ens substantiale magis distans à Deo, quam materia prima, nec quidquam magis Deo repugnat, quam illud munus, propter quod ponit materia prima, quod est recipere & esse potentiam passivam, actuari ac perfici: ergo materia non est ens per se necessarium, ac per essentiam: ergo non est ex se actualis entitas donec ab alio fiat & existentiam recipiat. Et confirmatur, nam esse ens actu ex se, & vi solius essentiae propriæ, est magna perfectio, quam entia finita perfectissima, ut sunt celi & angeli, non habent: imo illa sola est indicium infinitæ perfectionis: cū igitur materia imperfecta sit, non potest hæc perfectio ei convenire: sed hæc omnia latius tractanda sunt inferius locis citatis.

Corollaria ex superiori doctrina.

Ex hac conclusione sequitur primò, materiam factam esse per creationem, nec potuisse aliter fieri, & hoc sensu accipi debere, quod Aristoteles eā vocet ingenerabilem 1. Physic. c. 9. nam si intelligat, materiam esse omnino infactibilem, omnino errat, ut ostendimus: debet ergo intelligi, quod tali modo scilicet per generationem, producibilis non sit. Quod est evidens, quia materia, cum sit primum subiectum, non potest ex subiecto produci, aliàs supponeret aliud subiectum prius, quod repugnat: ergo non potest per generationem fieri: illud enim per generationem fit, quod ex præsupposito subiecto fit: relinquitur ergo ut solum possit per creationem effici: quia solum potest fieri ex nihilo. Dices hoc repugnat axiomatico recepto ab omnibus Philosophis: Ex nihilo

nihil fit. Respondeo, hoc solum esse verum respectu agentium naturalium, quæ sunt finita, & solum habent vim agendi per formam: non vero respectu Dei, qui est infinitæ virtutis, & summæ actualitatis, & primum ac per se ens, quod est causa prima totius entis participati, in quantum tale est. Recte vero inde concluditur, solum Deum esse posse effectorem materiæ primæ, quia proprium eius est creare, ut infra ostendetur.

Secundo inferitur ex dictis, materiæ entitatem esse incorruptibilem, quod potest ratione superius facta proportionaliter demonstrari: nam, quod potest corrumpi potest resolui in materiam præiacentem: materia autem non potest resolui in priorem materiam. Unde corrumpi, si proprie sumatur, solum competit composito ex materia & forma, quarum unio sit dissolubilis. Si verò extendatur ad ea, quæ cōcorrumpuntur (ut ita dicam) sic etiam potest convenire formæ, quæ à materia pendet in suo esse: quia ita destruitur, ut saltem maneat subiectum eius, si autem subiectum etiam primum destrueretur, non esset corruptio, sed annihilatio. Dices hac ratione recte probari, materiam non esse corruptibilem in dicta proprietate, non vero, quod ad corruptionem compositi non possit omnino destrui seu amittere esse: videtur autem hoc modo posse corrumpi, seu destrui: nam agens naturale sæpe est potens ad expellendam unam formam, & non ad introducendam aliam, ergo hoc modo est potens ad destruendam materiam, cum non possit sine forma conservari. Respondeo nunquam posse formam expelli à materia naturaliter, nisi per introductionem alterius, siue hæc introductio fiat ab agente proximo principaliter, siue instrumentaliter tantum, seu dispositivè: atque hunc modum generationis & corruptionis postulat ipse naturalis ordo rerum. Quæ omnia in sequentibus ex professo declaranda sunt. Inde vero fit, non posse materiam naturaliter corrumpi aut destrui secundum esse proprium, sed solum secundum unionem ad hanc vel illam formam, vel secundum privationem alicuius formæ, ut Arist. dixit loco citato: Deus aut per suam potentiam posset materiam destruere: non corrumpendo, sed annihilando, suspendendo influxum, quo illam conservat, & concursum, quo in illa formam introducit: hoc autem solum est per potentiam extrinsecam Dei: unde non impedit, quo minus materia de se perpetua & incorruptibilis sit.

SECTIO V.

Utrum materia sit pura potentia, & quo sensu id accipiendum sit.

Solutio argumentorum, quæ contra nostram sententiam in præcedente sectione posita sunt, ex resolutione præsentis quæstionis pendet: non est enim nobis negandum, quin materia sit pura potentia, cum in ea assertionem Philosophi omnes convenire videantur: sed verus sensus illius locutionis explicandus.

Varia opiniones.

Discipuli ergo D. Thomæ communiter interpretantur materiam dici puram potentiam, quia neque ex se, neque in se habet ullam existentiam nisi per formam. At vero Scotus, Henricus & alii supra citati, distinguunt duplicem actum, formalem, scilicet, & entitativum, & materiam docent ex se habere actum entitativum, non tamen formalem, & consequenter aiunt materiam vocari puram potentiam in ordine ad actum formalem, non vero in ordine ad actum entitativum.

Qui-

XVII.
Secunda pars.

I.

II.

Capitol in
1 d 3 q. 3. ar.
2. Et in 2. d.
13. ar. 3. Som.
cin. Et in
uel 9.
Metaph. 9.
2. Et locis
supra citatis.

En ee, lib. 1.
Metaph. 6. 7.
9. 3. 7. 8.
Genimtri-
confer lib. 1.
Phy. 9. 3.
a. 1.

Quidam autem moderni authores, cum in re ab Scoto non dissentiant, modum tamen loquendi non probant: fatetur enim illi materiam habere propriam existentiam, distinctam ab existentia formæ, & consequenter docent materiam actu esse extra nihil: negant tamen dicendam esse actum entitativum: tum propter rationem superius factam, quod neque est actus informans nec subsistens: tum etiam, quia licet materia habet actum existentie sibi proprium, non tamen est sua existentia, quia in omni creatura, existentia distinguitur saltem ex natura rei ab essentia.

III.

Veruntamen, res, quam illi authores docent, non displicet, non video, cur modus loquendi displicere possit, quia neque Aristoteli talis loquendi modus repugnat, ut ostendimus, neque à communi & recepto usu terminorum discrepat. Nam quot modis dicitur potentia, tot potest dici & actus: dicitur autem res esse in potentia, vel passiva, quia potest recipere actum, vel activa, quia potest efficere, vel obiectiva seu logica, quia, quamvis non sit, illi non repugnat esse: sic ergo res dici potest esse actus, seu in actu, vel respectu potentie receptivæ, vel potentie obiectivæ omnia pro nunc potentia activa, quæ nihil ad præsens refert. Materia ergo prima, quamvis sit pura potentia receptiva: atque ita in sua essentia nullum includat actum formalem, quod significatur per illam particulam, *pura*, nihilominus postquam creata est, non potest dici esse in pura potentia obiectiva: ergo hac ratione recte dicitur esse vel habere actum entitativum.

IV.

Neque quidquam ad hoc refert, quod sit, vel non sit sua existentia. Primum quidem, quia cum materia dicitur pura potentia, non solum negatur, quod sit actus, sed etiam quod constet ex actu & potentia: si autem materia habet propriam existentiam, licet demus non esse suam existentiam, negare tamen non possumus, quin constet ex sua essentia & existentia: ergo includit actum; nam existentia actualis actus est essentia secundum omnes, & maxime in illa opinione: ergo non potest materia dici pura potentia in ordine ad actum entitativum. Deinde iuxta illam sententiam non dividitur sufficienter actus in formalem & subsistentem: nam præter eos datur actus existentie, qui non est subsistens, cum in essentia recipiatur, nec est formalis proprie, cum non sit forma, sed dici potest actus terminativus essentia: ergo, cum materia, prout in re distinguitur à forma, includat hunc actum, non potest dici pura potentia in ordine ad actum entitativum. Præterea, iuxta illam sententiam de distinctione reali, vel ex natura rei existentia ab essentia actuali, negari non potest, quin essentia actualis, ut condistinguitur ab existentia, habeat aliquam actualitatem, quam non habet essentia concepta in sola potentia obiectiva: ergo essentia ipsa actualis, esto non sit sua existentia, est aliquis actus entitativus, id est aliquid aliud præter puram potentiam obiectivam: imo, nisi ita concipiatur essentia actualis, non potest intelligi illa opinio, quæ distinguit illam ab existentia, tanquam rem à re, vel à modo reali.

V.

Quicquid ergo opinemur de distinctione essentia & existentie, certe materia ut est in re distincta à forma est aliquis actus entitativus, tamen diverso modo: nam qui non distinguunt existentiam ab essentia ex natura rei, sed tantum ratione dicunt materiam, ut est entitas actualis, esse suammet existentiam, & actualem essentiam, quæ in re idem sunt. Et quia iuxta hanc opinionem, actus entitativus rei nihil aliud est, quam existentia, vel actualis entitas eius, ideo recte concluditur, materiam esse aliquem actum entitativum: iuxta aliam verò materiam distinguente ex natura rei existentiam ab essentia actuali, & nihilominus admittentem, materiam primam habere suam propriam existentiam, quam retinet sub quacunque forma, dicendum est materiam præter actum formæ,

& esse suam essentiam actualem, & habere præterea proprium actum existentie. Qui verò ita ponunt distinctionem realem inter essentiam & existentiam, ut negent materiam habere propriam existentiam, præter existentiam, quam affert forma, consequenter dicunt materiam esse puram potentiam in ordine ad actum, tam formalem, quam entitativum, seu existentiam: non tamen possunt negare, quin sit aliqua entitas actualis in esse essentia. Quamvis, quia ipsi sentiunt actualitatem essentia omnino pendere ab existentia distincta, ea ratione dicere possint materiam, etiam in re habere entitatem essentia, tamen illa esse ita potentialem, ut non sit capax existentie, nisi mediante forma: atque hoc sensu possunt illam vocare puram potentiam, etiam in ordine ad actum entitativum.

Cum igitur nos opinemur habere materiam suam partialem existentiam, & existentiam non distingui à parte rei ab actuali essentia, sed tantum modo concipiendi nostro, verissimum etiam censemus materiam ut in re est actualis entitas, esse etiam in re aliquem actum entitativum, & secundum rationem, seu modo nostro concipiendi, componi ex esse & essentia, tanquam ex actu terminante, & potentia quasi obiectiva. Et utrumque constat satis ex proximè dictis contra superiores sententiam. Loquor autem semper de materia ut est actualis entitas, quia si concipiatur secundum id tantum, quod ex se habet seclusa omni efficientia, si nullam habet actualitatem in se, sed tantum est in virtute causæ, & ex se solum habet non repugnantiam essendi: veruntamen hoc non est proprium materie: nam etiam forma, imo & omnis creatura secundum se spectata, est hoc modo in pura potentia: oportet ergo loqui de materia ut est actualis entitas, vel quod idem est, quatenus secundum se habet proprium actum existentie distinctum ab actu formæ.

Ut autem solvantur difficultates tactæ superiori sectione, & explicetur modus loquendi Philosophorum, & omnis ambiguitas terminorum auferatur, adverto nomen *actus* multipliciter sumi posse, nam interdum absolute, interdum respectively dicitur: aliquando enim dicitur actus, quia actuatur aliquid, quomodo forma est actus materie: Et hunc voco actum respectivum; quia est actus alterius. Aliquando verò dicitur, quia in se est actuale quid, & non potentiale, quamvis nihil aliud actuatur, quo modo Deus dicitur actus, & hunc voco actum absolute dictum. Rursus uterque istorum actuum subdistingui potest: nam actus actuans alius est Physicus & formalis, ut est forma Physica: alius verò est actus Metaphysicus, qui est multiplex: alius enim est actus essentia, ut differentia, alius existentia, ut existentia: & addi etiam potest actus seu modus subsistentie, Actus verò absolute dictus, alius est actus simpliciter, alius secundum quid. Prior est ille actus, qui in genere entis simpliciter, seu substantia ita est completus, ut nec constituatur per actum Physicum à se distinctum, neque per illum actuatur, aut illo indigeat ad existendum. Vel aliter explicari potest, illud ens dici actum simpliciter, quod ex vi suæ actualitatis solius includit perfectionem formalem, quam alia entia composita habere solent per substantialem actum informantem. Unde licet huiusmodi actus absolutus, non sit actus actuans, vel informans, dici tamen potest esse actus formalis eminenti modo, id est, per se habens complementum illud perfectionis quod per actum informantem conferri solet his entibus, quæ per compositionem complentur. Actus autem secundum quid dicitur ens illud, quod habet aliquam actualitatem, in quantum actu est extra nihil: illam tamen habet incompletam, & imperfectam, quia non est ita sufficiens, quin indigeat alio actu, tum ut compleatur in ratione entis simpliciter, tum etiam ut existat.

Quæ-

Questionis resolutio.

VIII. Dicendum est ergo primo, materiam non vocari puram potentiam respectu omnis actus Metaphysici, id est, quia nullum actum Metaphysicum includat: hoc enim verum esse non potest. Primo, quia materia prima in suo conceptu essentiali potest intelligi ex genere & differentia composita, ut, verbi gratia, si materia cœli, & horum inferiorum distinguuntur specie, hæc materia generabilium, de qua nunc agimus, constat genere materiæ in communi, & propria differentia, quæ sumi potest ex ordine ad formam entis generabilis: habet ergo hæc materia suum actum formalem Metaphysicum, quo in sua essentia constituitur. Et confirmatur, nam materia natura sua aliquam perfectionem & bonitatem transcendentelem habet, ut etiam docuit Divus Thomas 3. cont. Gent. cap. 20. Certum est enim, compositum ex materia & forma, perfectius quid esse, quam sit sola forma: ergo aliquid perfectionis habet materia, quam addit composito. Item ipsa materia est appetibilis, & conueniens, non tantum ut medium, sed per se, quia ratione suæ perfectionis est conueniens huic formæ, vel composito: ergo habet materia ex natura sua aliquam propriam perfectionem: sed non potest intelligi perfectio sine actualitate aliqua, saltem transcendentelem. Præterea habet materia actum existentie proprium, ut ostensum est. Tandem habet actum subsistentie partialem, & proportionatū: illo enim omnino indiget, ut possit esse primum subiectum: primum enim subiectum subsistat omnibus: prius autem est in se subsistere, quam subsistere aliis. De qua re dicemus plura infra tractando de subsistentia. Igitur non potest materia prima ita esse pura potentia, ut excludat omnem actum Metaphysicum actuantem.

IX. Dico secundo: Materia non est ita pura potentia, quin sit aliquis actus entitativus secundum quid. Hæc assertio satis declarata est, & probata ex dictis circa opinionem Scoti. Et ex ratione primi subiecti sufficienter colligitur: nam in primo subiecto necessaria est realis potentia passiva, vel potius ipsi summet essentialiter est potentia passiva, non potest autem intelligi potentia passiva realis, sine aliqua actualitate entitativa. Qualiter enim potest intelligi, quod aliquid sit verè ac realiter receptivum alterius, nisi in se aliquid sit? Vnde recte Commentator 3. de Cœlo, comment. 29. ait omnem potentialitatem passivam in aliqua actualitate fundari. Et D. Thomas 1. parte questionis 45. artic. 1. ad primum ait, materiam non dici ens in potentia eo modo, quo dicitur esse in potentia ens possibile: ex sola non repugnantia terminorum: supponit ergo esse aliquod ens actu fundas realem potentiam passivam, vel quod potius sit realis potentia passiva in genere substantiæ.

X. Dico tertio: Materia dicitur esse pura potentia respectu actus informantis seu actuantis, & respectu actus absolute & simpliciter dicti. Declaratur, nam in primis materia non est actus actuant, neque informans, ut per se constat ex ratione primi subiecti. Deinde in suo intrinseco conceptu & essentiali non includit actum Physicum informantem: ostendimus enim esse entitatem simplicem, quod etiam ex ratione primi subiecti colligitur. Præterea materia talis est entitas, ut per se sola sufficiens non sit ad existendum sine substantiali actu ipsam perficiente, & actuate, unde ex vi suæ præcisæ entitatis nullum formalem actum includit formaliter aut eminenter, & ideo non est actus absolute & simpliciter. Denique quicquid est in entitatis materia prima, totum est ad exercendum munus potentie receptivæ forme substantialis: ad hoc enim est primario ac per se instituta, & ideo ut supra dicebamus, in sua essentiali ratione includit transcendentelem habitudinem ad

formam. Ex his ergo constat, merito dici puram potentiam in genere substantiæ, optimeque prædicto modo explicari; nam cum materia sit entitas simplex, & tota ipsa sit potentia receptiva, optime appellatur pura potentia. Sicut autem dici solet, dictioem exclusivam non excludere concomitantia, ita illa dictio pura non excludit entitatem & actualitatem secundum quid, necessariam ad rationem potentie realis, sed excludit in primis omne aliud munus præterquam potentie passivæ, & deinde excludit rationem actus completi, seu simpliciter, & absolute dicti, & (quod in idem redit) excludit omnem actum formalem, tam proprie informantem, quam simpliciter constituentem actum perfectum & completum.

Est autem propter usum verborum considerandum, aliud in rigore significari, cum dicitur materia pura potentia. Primum enim simpliciter verum est, & habet legitimum sensum expoliticum; secundum verò, ut minimum est ambiguum; nam esse in pura potentia in rigore significat privationem actualis existentie: unde solum dicitur de eo, quod actu nihil est, esse tamen potest, quod dici non potest de materia, postquam creata, vel concreta est. Nam, licet sit propè nihil non tamen nihil, sed vera res, ut supra cum Augustino dicebamus. Et simili modo distinguere possumus has locutiones, *Esse in actu*, vel *esse actum*: materiam enim *esse in actu*, simpliciter verum est, quia hoc nihil aliud significat, quam materiam esse in rerum natura, & existere, quod verum est: licet est verum, materiam esse creatam, recipere formam, & componere compositum, quæ omnia includunt existere; Materiam verò *esse actum*, ut minimum est ambiguum; nam absolute significare videtur esse actum actuantem, aut certe esse actum simpliciter: & ideo absolute id admittendum non est, sed cum aliquo addito diminvente, scilicet *esse actum entitativum imperfectum*, & secundum quid.

Quod autem hæc explicatio materiæ in ratione puræ potentie, sit consentanea dictis Aristotelis, & aliorum Philosophorum, patet. Nam primo Physice tex. 69. comparans materiam primam ad materiam artefactorum, dicit, ita se habere ad formam & essentiam simpliciter, sicut lignum ad statuum, vel formam statui. Vnde concludit materiam esse quid informe: per hæc autem & similia dicta solum excluditur à materia omnis actus formalis, & completus: non vero actus entitativus, incompletus, & quasi inchoatus, sine quo realis potentia receptiva esse non potest. Deinde id constat ex definitione materiæ, quam tradit 1. Physic. 9. tex. 82. dicens materiam esse *primum subiectum*, ex quo per se sit aliquid, cum insit. Dicitur enim materia inesse rei genitæ, quia per suam entitatem manet in re genita, per se componendo illam, & secundum eam entitatem ait Aristoteles ibidem, materiam esse priorem re genita, & esse ingenerabilem & incorruptibilem. Ac rãdem ait, materiam per se esse ens; per accidens autem non ens ratione privationis: non ergo excludit à materia omnem actualitatem entitativam, sed formalem, ad quam est in potentia. Deinde 7. Metaphys. & aliis locis, cum ait, materiam non esse quantum, neque quale, neque hoc aliquid, solum excludit ab entitate materiæ compositionem ex actu informante, & omnem actum formalem. Neque ad munus & officium materiæ, re vera aliquid necessarium est, ut patet ex illa ratione, quam assert etiam Plato in Timæo & ex illo Aristotelis 3. de Cœlo, cap. 5. scilicet, quia hoc receptivum est aliorum, oportet non habere actu ea quorum est susceptivum, sed potetia tantum: materia autem est susceptiva actus formalis, & esse complet: ergo respectu horum dicitur esse pura potentia, non respectu propriæ entitatis. Præterea in eodem sensu dixit Averroes materiam substantiari per posse, quia talis substantia est, ut tota sit ordinata ad

XI.
Esse potentiam
& esse in po-
tentia, in quo
differt.

Differt esse
actu & esse
in actu.

XII.
Explicatio
præmissæ de
potentia ma-
teriæ Aristote-
lis consentanea.

reci-

recipiendum, & ideo essentialiter sit incompleta, & potentialis. Et eodem modo declarat potentialitatem materiae D. Thom. quaestione de spiritualibus creat. art. 1. citans Augustinum libr. 1. Genes. ad litteram, cap. 14 & 15.

Soluuntur argumenta ex precedente sectione relicta.

XIII.

*Materia
Metaphysica
composita ex
actu & po-
tentia non
Physica.*

Per hanc ergo satis responsum est ad omnia testimonia, quae in precedente sectione contra nostram sententiam afferebantur. Imo & rationes etiam fere soluta sunt; probant enim optime materiam esse puram potentiam, non tamen in alio sensu ab eo quem nos explicuimus, quod patebit clarius, respondendo in forma ad rationem ibi factam. Cum enim dicitur, materiam non esse compositam ex actu & potentia, id verum esse concedimus de proprio actu, & potentia Physicis Metaphysice vero concedi debet materiam componi ex actu & potentia sibi proportionatis, id est, ex genere & differentia, essentia & existentia, natura & substantia incompletis. Cum vero inferatur, quod daretur potentia prior materia: respondetur de Physica potentia, id est inconueniens, & plane repugnans, non tamen sequi ex dictis, cum non dicamus materiam esse compositam ex potentia & actu Physico. Si vero sit sermo de potentia Metaphysica, sic verum est materiam in communi concipi ut priorem, quia hanc speciem materiae, & essentiam materiae, ut priorem sua existentia non quatenus est ens actu, sed absolute, & similiter naturam materiae in aliquo genere esse priorem sua substantia partiali. Nec tamen in rigore sequitur dari in re ipsa aliquam potentiam priorem materiae, sed in ipsa materia dari unam rationem priorem alia: semper tamen in illa ratione, quae, ut prior concipitur, includitur ipsa potentia materiae vel in confuso, ut in conceptu materiae in communi, vel ut possibilis, ut in praeciso conceptu essentiae materiae, vel per modum partialis naturae tantum, praeciso partiali modo subsistendi.

XIV.

Ad alteram vero partem, qua probatur materiam nullo modo esse actum, concedimus non esse actum actuantem seu informantem, neque etiam esse actum simpliciter in se consummatum & perfectum. Quod ad summum ostendunt rationes, quibus ibi probatur, materiam non esse actum subsistentem, non tamen probatur, non esse actum incompletum, & entitativum. Unde in hoc sensu nego, partialem entitatem, seu actum subsistentem esse perfectiorem quolibet actu informantem, quia illam partialem entitatem minus participat de ratione actus, quam actus informantis. Deinde nego, non posse dari actum subsistentem incompletum, nam ipsamet essentia materiae subsistens est propria substantia partiali, & cum illo addito potest appellari actus secundum quid, id est secundum suam entitatem, quia separatur a nihilo, & ab ente possibili. Reliqua vero omnia, quae ibi adducuntur, procedunt de actu complete subsistente & includente actum formalem per simplicem modum & excellentiorem. Et in eodem sensu est verum, quod in quadam confirmatione ibidem subditur, omnem actum esse principium alicuius operationis: est enim id verum de actu formali, siue informanti, siue complete subsistente: non tamen oportet, ut sit in uniuersum verum de omni actu partiali, & entitativo: quia non est necesse omnem entitatem esse principium alicuius operationis proprie & in genere causae efficientis; nam potest ad aliud genus causae exercendum institui, & ita entitas materiae est ad recipiendum, non ad agendum.

XV.

Obiectiones contra superiorem resolutionem.

Sed adhuc supersunt soluendae nonnullae aliae objectiones, quae contra ultimam assertionem huius

sectionis fieri solent. Prima, quia absque esse nullus est actus, quia nihil habet actualitatem, nisi in quantum est: & ideo ipsum esse est actualitas omnium rerum, ut ait D. Thom. prima parte, quaestione 4. art. 1. ad tertium, sed materia non habet esse nisi per formam, ut ait Avicenna libro 2. suae Metaph. cap. 2. & Boetius lib. de Unitate & uno, ait omne esse in rebus creatis esse a forma: ergo. Secunda, quia alias ex materia & forma non fieret per se unum: quia ex duobus entibus in actu non fit unum per se: ideo enim ex subiecto & accidente non fit per se unum, quia aliud est esse subiecti, aliud accidentis. Tertia. Materia physice est omnino simplex: ergo, vel tota est actus, vel tota potentia, quia simplex entitas non potest constare ex actu & potentia Physicis. Sed non potest dici, quod tota sit actus, cum sit essentialiter potentia: ergo est omnino potentia nihil includens actus. Quarta, quia purus actus ita est actus, ut nihil habeat admistum potentialitatis, seu potentiae receptivae: ergo contrario pura potentia ita est potentia, ut nihil habeat actualitatis admistum: nam oppositorum eadem est ratio: & quia pura potentia debet summe distare a puro actu: non distaret autem summe, si aliquid actualitatis includeret. Quinta, quia si materia aliquid est actu: ergo vel substantia, vel accidens: non secundum, ut per se constat: neque etiam primum, quia est potentia ad substantiam: quod autem est potentia ad aliquid, non est actu illudmet, nam haec duo repugnant. Vltima, quia alias posset materia cognosci per se, & directe, ac propria cognitione, quod videntur Philosophi communiter negare cum Arist. & Platone locis citatis.

Prima & secunda obiectio ex professo tractanda sunt infra in disputatione de essentia, & esse creaturarum: nunc breuiter principium illud: Omne esse est a forma, duobus modis exponi potest. Primo de esse specifico, & completo. Secundo, quod omne esse est a forma, vel intrinsece dante, & componente illud, vel saltem terminante aliquo modo dependentiam eius: & hoc modo ipsum esse materiae potest dici esse a forma, quatenus ab illa pendet, ut dictum est. Aliud vero axioma: Ex duobus entibus in actu non fit unum per se, non potest intelligi de quibuscunque entibus actualibus: nam potius impossibile est ens per se ac completum actu componi nisi ex entibus actualibus. Incompletis: nam quod nihil est, ut saepe diximus, non potest realiter componere, & praesertim ens per se unum. Debet ergo intelligi de entibus in actu completis in suis generibus: illa. n. nec per se ordinantur, nec rebus esse coherent ad componendum unum per se. Non dicimus autem materiam esse hoc modo ens actu, sed potius dicimus esse veluti quandam inchoationem entis, quae naturaliter inclinatur, & per se coniungitur formae ut coplenti integrum ens; ut latius postea explicabimus.

Ad tertium responderetur, materiam totam esse potentiam, & totam esse actum, qualem nos explicuimus, non per compositionem actus cum potentia, sed per identitatem, & (ut ita dicam) per intimam & transcendentalem inclusionem: non enim omnis potentia opponitur omni actu, sed cum proportionem: potentia igitur receptiva non opponitur actu entitativo incompleto, sed potius illum essentialiter includit.

Ad quartum dicitur primo, sicut purus actus nullam includit potentiam receptiuam alterius actus: ita puram potentiam nullam includere actum actuantem aliud: & quoad hoc tenet proportio, non vero quoad actum entitativum. Unde si de hoc sit sermo, negatur consequentia, quia inuoluit repugnantiam, quod sit potentia realis receptiva, quantumvis pura, quin intime includat actualitatem entis. E contrario vero non repugnat ita includere actualitatem entis, ut nullam potentialitatem inuoluet. Potentialitas enim dicit imperfectionem: non repugnat autem dari perfectionem ita puram, ut omnem imperfe-

perfectiorem excludat : repugnat verò dari imperfectiorem realem puram sine vlla perfectione : nam potius esset nihil, & pura negatio omnis perfectionis. Vnde, sicut Theologi dicunt dari summum bonum, quod nihil mali includat, non tamen dari summum malum, quod tale sit, vt nullam bonitatem habeat, vel in ea fundetur ita licet detur actus purus, qui omnem excludat potentiam; non tamen potest dari pura potentia, quæ omnem excludat actualitatem, etiam entitativam & incompletam. Quod autem obiciebatur de summa distantia inter puram potentiam & purum actum, primo expediri potest, negando esse de ratione puræ potentiæ, vt summè distat à puro actu; nam materia celi est pura potentia, & tamen non summè distat à puro actu: plus enim distat materia horum inferiorum; cum sit imperfectior, & incertum adhuc est, an possit fieri alia materia minus perfecta, quam hæc inferior, & consequenter magis distans à perfectione Dei. Accidentia item magis distant à perfectione Diuina, quam materia prima. Distingui item potest duplex distantia; vna dici potest negatiua, qualis est inter ens & nihil: alia positiua ex parte vtriusque extremi. Non est ergo de ratione puræ potentiæ vt distat à Deo priori modo, sed posteriori: & ideo quamuis admittamus puram potentiam summè distare à puro actu, non sequitur debere puram potentiam, nullam includere actualitatem; quia illa distantia non est summa comparata ad negatiuam, sed inter positiuas, & ideo requirit aliquam conuenientiam inter extrema in entitate, est illa conuenientia minima sit.

Ad quintam respondetur, materiam esse substantiam, vt expressè docet Aristoteles 8. Metaphysic. à principio, & sepe aliis. Vnde materia non est potentia ad totam latitudinem substantiæ, sed ad formam, & ad esse compositum; ad substantialem autem entitatem materiæ non est in potentia, sed actu est talis entitas. Repugnat enim dari potentiam realem, & receptiuam respectu totius generis & latitudinis substantiæ, vt completam & incompletam comprehendit, quia substantia prior est accidente; & ideo talis potentia, cum sit primum subiectum, non potest esse accidens, sed substantia; neque etiam potest esse in potentia ad se ipsam: ergo nec potest esse in potentia ad totam latitudinem substantiæ. In quo est magna differentia inter formam substantialem, & accidentalem: nam accidentalis supponit ens nobilioris generis, scilicet substantiam; & ideo fieri potest vt subiectum vel potentia ad accidens non sit accidens vllò modo, id est, neque completum, neq; incompletum: forma verò substantialis non supponit ens nobilioris generis: & ideo potentia ad talem formam non potest non esse aliqualis substantia, saltem incompleta.

SECTIO VI.

Quomodo possit materia cognosci.

I. **M**ateria ex se de se non cognoscitur, vt de cognitione, seu cognoscibilitate materiæ paucè dicamus. De qua multa dicuntur ab authoribus: breuiter tamen dicendum est, aliud esse loqui absolute de cognitione materiæ secundum se: aliud verò de modo quo à nobis cognosci potest. Priori consideratione concedo materiam posse cognosci directè & propria cognitione: sic enim & à Deo, & ab Angelis cognoscitur per propriam speciem, vel conceptum. Quamquam enim Theologi disputent, an Deus habeat propriam ideam materiæ, & quidam negare videantur cum Platone in Timæo: tamen re vera id negare non possunt, nisi fortasse quoad modum loquendi. Plato enim negauit materiam esse creatam à Deo: & ideo mirum non est quod Deo negarit ideam materię. Franc. Suar. Metaph. Tom. I.

quomodo sit pura potentia. quamuis verisimile non sit negasse Deo propriam cognitionem saltem speculatiuam materię. Cum autem secundum veram doctrinam Deus sit materiæ creator, non potest omnino carere idea materiæ, cū omnia per intellectum & voluntatem operetur. Sollet autem illa idea dici non esse propria, id est adæquata ipsi materiæ, quia Deus non habet aliam ideam totius, & partium; sed per ideam compositi representat materiam, vt ait D. Tho. 1. p. qu. 15. art. 3. ad tertium. Hoc tamen non impedit quo minus exactè, directè, & prout in se est, materiam representet, vnde Caiet. ibi speculatiuam rationem materię admittit, quamuis non ideam. Albert. verò 1. d. 35. art. 10. non dubitauit etiam ideam materiæ concedere. Simili modo Angelus dici potest cognoscere materiam directè & per propriam speciem, non quia illa species nihil aliud representet: fortasse enim eadem species quæ totum compositum representat, est principium cognoscendi materiam, sed quia talis species representat materiam secundum propriam rationem eius, & directè, & absque vlla Metaphora vel Analogia in eius cognitionem ducit.

Dices: Materia non potest sine forma cognosci etiam à Deo vel Angelo: ergo nunquam potest propria cognitione cognosci. Aliqui respondent negando antecedens: cum enim materia suam entitatem absolutam habeat distinctam à forma, secundum illam potest præcisè concipi, vel conceptu realiter distincto ab aliis, vt in Angelo, qui voluntarie potest solam materiam contemplari, vel saltem ratione distincto, vt in Deo, quod sentit Scotus in Prolog. qu. 1. & in 2. dist. 12. quæst. 1. & inclinat Themistius 1. Physicor. tex. 61. qui loquuntur absolute de cognitione materiæ. Probabilius autem videtur materiam non posse prout in se est essentialiter & comprehensiuè concipi sine forma, saltem vt termino aptitudinis essentialis, quam materia habet ad formam, vt frequentius authorores docent: & sumitur ex Aristot. 2. Physicor. cap. 2. vbi ait materiam esse eorum quæ sunt ad aliquid, habitudine scilicet transcendentali, vt supra declarauimus: quæ autem huiusmodi sunt, non possunt cognosci sine suis terminis. Vnde admissio antecedente negatur consequentia, quia conceptus proprius est vnicuique rei accommodatus: & ideo si res sit respectiua, tunc proprio conceptu intelligitur, quando concipitur per respectum ad aliud. Neque inde sequitur, quod materia non habeat in se & ex se propriam actualitatem suæ entitatis, sed solum quod non habeat illam sine habitudine transcendentali ad formam: nam etiam è conuerso forma vt informans, seu vt informatiua est, non potest concipi sine respectu ad materiam cuius est actus.

Si verò loquamur de cognitione materiæ quoad nos, in ea cognitione considerare possumus, vel modum inquirendi, & inueniendi cognitionem materiæ: vel terminum huius inquisitionis, seu conceptum vltimū, quem de materia formare possumus. Quoad primum, verum est quod Aristoteli ait 1. Physicor. cap. 7. tex. 69. & ex illo Damasc. in sua Physica, cap. 3. materiam cognosci à nobis per proportionem seu Analogiam ad materiam rerum artificialium, vel ad subiectum mutationum accidentalium: nam nos non peruenimus in materiæ cognitionem nisi per viam mutationis, vt supra declaratum est. Hoc autem non prouenit ex eo quod materia non habeat aliquam entitatem & actualitatem, sed ex eo quod substantialis mutatio occultior est, & sentiri per se non potest: & ideo à nobis non percipitur nisi per ordinem ad accidentales, & sensibiles mutationes. Imo inde etiam fit vt forma substantialis non cognoscatur à nobis directè, sed per indicia sensibilia, vt mox videbimus. Et hac ratione dixit etiam Plato in Timæo materiam cognosci adulterina cognitione, vt notauit Simplicius 1. Physicor. tex. 96.

Quoad secundum autem dicendum est peruenire requi-

Materia i-
deam Deo
habet.

II.

Materia cō-
prehendi nō
potest, non
cognita for-
ma.

III.

IV.

Z

re qui-

Quod de ma-
teria conce-
ptu formae
possimus.

re quidem nos in aliquem proprium conceptum materiae primae, non tamen omnino distinctum & prout in se est: sed negatiuum partim, partim confusum. Tota hęc assertio constat ex definitione materiae tradita ab Arist. scilicet esse *primum subiectum*, &c. nam per illam descriptionem aliquem conceptum obiectiuum explicamus: ille autem est proprius materiae, sicut & ipsa definitio. In ea vero definitione *subiectum* quid confusum est & commune: additur verò quod sit *primum*, vt ad materiam limitetur: *primum* autē negationem importat prioris subiecti. Perinde est quod communiter naturam materiae declaramus per rationem purae potentiae: nam ratio potentiae confusa est, & communis: at verò dictio *pure* negationem dicit omnis formae componentis vel constituentis ipsam materiam. Ratio verò est, quia nos vix cognoscimus simplicia propriis conceptibus nisi adiungendo aliquam negationem: quare hic est frequentior modus declarandi naturam materiae per carentiam formae, & completæ actualitatis, &c. Et ita describit illam Arist. 7. Met. tex. 8. dicens materiam non esse *quatum*, neque *quale*, &c. & ideo fortasse dixit in eodem lib. tex. 35. materiam esse per se ipsam incognitam. Interdum verò, vt notauit D. Bonauent. in 2. distin. 3. art. 1. quæst. 2. videtur declarare naturam materiae per conceptus pure positiuos, vt si dicamus esse substantiam incompletam receptiuam formae substantialis: sed quod dicitur *incompleta*, negationem importat. Ac denique nunquam satis materiae naturam declaramus, nisi adiungamus negationem omnis actus formalis constituentis ipsam. Et ideo dixit Aug. libr. de Natura boni, c. 18. *materiam per nullam speciem, sed per priuationem omnis speciei cogitari vix posse*. Et lib. 12. Confess. c. 5. ait: *Conari nos materiam cognoscere ignorando, vel ignorare noscendo*. Sicut enim tenebrae videntur à nobis, dum non videtur lumen: ita dum intelligimus quid informe, quod est ignorare formam, cognoscimus aliquo modo materiam. Et è conuerso cum cognoscimus aliquid formatum, seu compositum forma, ignoramus materiam, seu potius cognoscimus illud non esse materiam, & aliquid remouemus, vt solam materiam concipiamus. Hoc autem non prouenit ex eo quod materia nullam habeat entitatem, sed ex eo quod habet illam ita simplicem & potentialem, & latentem sub formis substantialibus, & accidentalibus. vt à nobis non possit alio modo inuestigari aut concipi.

Itaque Augu-
stinus 1. p.
Hexam. 6. 3.

SECTIO VII.

Quid causet materia.

- I. **E**xplicuimus naturam materiae primae, & obiter attigimus omnes causas eius, scilicet efficiens, quæ est Deus, & finalem, quæ est forma vel compositum: & aliquo modo formalem, quæ etiam est forma, de qua infra plura dicturi sumus. Materiam autem non habet præter se ipsam, vel partes suas integrantes, cum sit simplex, & primum subiectum. Reliquum ergo est vt causalitatem eius (quod in hac sectione præcipue est intentum) declaremus. Quatuor verò in hac causalitate, sicut in cæteris, desiderari possunt: primum quid causet materia: secundum quo causet, seu quæ sit ex parte illius principalis & proxima ratio causandi, tertium quæ sit necessaria conditio: quartum quid sit causalitas ipsa, per quam causa in actu constituitur.

Varia opiniones.

- II. **C**irca primam partem, quidam aiunt proprium & vnicum effectum materiae esse ipsum compositum, quod potest sumi ex definitione materiae, scilicet, *Primum subiectum ex quo fit aliquid*, &c. Proprie

enim solum compositum fit. Item materia est causa intrinseca: solum autem ad compositum comparatur vt intrinseca causa. Item materia non est causa formæ: ergo solum compositi: antecedens patet, quia materia non est principium formæ: ait enim Arist. 1. Physicorum, vnum principium non esse ex alio. Denique quia materia vnicam causalitatem habet: ergo & vnum causatum seu adæquatum effectum. ita sentit Maior in 2. distin. 12. quæstione 2. citans Auicennam 6. suæ Metaphysicæ tract. 2. ca. 4. Item Albertus 2. Physicorum, tract. 2. cap. 1. Qui tamen videtur æquiuoce loqui: ait enim materiam non esse causam formæ nisi per accidens, quia forma non fit, sed compositum: vnde non videtur negare formam eo modo quo fit, causari à materia.

Alii autem volunt formam etiam esse proprium effectum materiae: non vero omnem, sed illam quæ de potentia materiae educitur. Quæ sententia videtur communis. Nullus enim, quem ego viderim, excludit compositum à causalitate materiae. Quamquæ enim Auerroes & alii dicant materiam non esse de essentia compositi, quod infra in proprio loco disputabimus: non tamen negant materiam esse causam compositi, nec negare possunt, cum sit evidens ex ea constare. Hęc ergo secunda opinio quoad hoc non differt à prima, sed addit causalitatem materiae in formam, quæ de eius potentia educitur. Et probatur quoad hanc partem, quia huiusmodi forma penderet à materia: ergo est effectus eius. Item hæc forma educitur de potentia materiae: ergo materia conducit in suo genere ad educationem illius: ergo est causa illius. Ex quibus rationibus videtur e contrario concludi, materiam non esse causam formæ rationalis: quia hæc nec penderet à materia, nec educitur de potentia illius.

Hanc vero sententiam etiam iudicat insufficiens Fonseca libr. 5. metaph. capite secundo, quæst. 1. sect. 2. quem imitantur Conimbricenses 2. Physic. c. 7. quæst. 8. art. 1. & ideo addit materiam esse causam omnis formæ etiam rationalis, scilicet vt informatis: & hanc dicit esse generalem causalitatem materiae. Quæ sententia hac sola ratione conuincitur videtur, quod licet substantia vel existentia formæ interdum non pendeat à materia, informatio tamē formæ semper penderet à materia, tanquam à propria potentia & subiecto: ergo forma vt informans penderet à materia vt à materiali causa: est ergo effectus eius. Confirmari hoc potest, quia anima pedit à materia, vt æternitudo sui esse, ad quem habet essentialem habitudinem vt loquitur D. Tho. q. de Anim. a. 1. ad 12. Habet etiā rationalis anima quodammodo dependere à materia quoad initium sui esse, quia naturaliter non debetur illi esse, nisi in tali materia, à qua penderet in vnioue: ergo.

Præter hæc vero addere possumus, materiam etiam esse generationis ipsius materialem causam, quæ ex natura rei distincta est à forma, & à composito. Et probatur, quia materia est principium generationis teste Aristotele, & est principium per se, & à quo essentialiter penderet generatio: est ergo vera & propria causa generationis: nam in illam suo modo propriissime influit.

Ex his ergo videntur colligi quatuor effectus materiae ex natura rei distincti, scilicet compositum, forma, quæ materialis est, vniou forma cum materia, & generatio totius compositi. Quod enim hæc omnia causentur à materia, satis probatum videtur, quod autem illa omnia sint distincta, saltem ex natura rei, facile ostendi potest. Nam forma distinguitur à composito vt pars à toto. Vniou vero distinguitur à forma, saltem vt modus ex natura rei distinctus, & separabilis ab ipsa, vt in anima rationali patet, & idem fieri posset in aliis formis saltem de potentia absoluta, sicut factum est in quantitate Euclidianæ, de quo plura infra tractando de causa formali.

mali. Generatio vero differt ab omnibus dictis, sicut fieri à re facta: unde in re ipsa est separabilis ab illis: nam transacta generatione & cessante actione agentis, manet forma unita materie & constituens compositum in facto esse. Nec refert quod cessante generatione maneat loco eius conservatio, qua effectus saltem à prima causa conservatur, tum quia hoc est quasi per accidens ad propriam rationem & distinctionem generationis. Nam licet per impossibile intelligeremus rem genitam non pendere in conservari ab alia causa, sed solum in fieri à generante, manerent unio, forma, & compositum cessante generatione. Tum etiam, quia licet post generationem quæ est à causa proxima, succedat conservatio quæ est à sola causa prima, tamen, unio formæ cum materia eadem numero perseverat, sicut est etiam eadem numero forma, & compositum idem: & hoc satis est ut generatio intelligatur esse modus ex natura rei distinctus ab illis omnibus: ergo quatuor illa quæ à materia causari ostendimus, ex natura rei distincta sunt.

Questionis resolutio.

VII. Sed quamquam hæc in re sint vera, nihilominus adæquatus effectus materie in ipso composito continetur. Quod duplici modo causatur à materia, scilicet in fieri, & in facto esse: in fieri quidem quatenus materia est causa generationis: non enim causat illam nisi quatenus est via ad compositum, seu quatenus per illam pedit compositum in fieri ab ipsa materia. Unde licet generatio causetur à materia, tamen non tam causatur ut effectus, quam ut via ad effectum: & ideo licet ex natura rei distinguatur, non censetur augere numerum effectuum: quia ubi est unum propter aliud, ibi est unum tantum. Sicut respectu efficientis causæ actio est quid distinctum ex natura rei à termino, ut calefactio à calore, & utrumque est ab agente: nam calefactio manat & fit à calefaciente, non tamen proprie, ut effectus, sed ut via ad effectum, & ideo non censetur ponere in numerum cum effectum. At verò in facto esse materia ex causa compositi quatenus componit illud: non componit autem illud nisi quatenus ipsi materie vnitur forma, & sustentando ipsam formam fit talis sit ut eo fundamento indigeat. Igitur in hoc effectu adæquato, qui est compositum, includitur causalitas materie respectu formæ, vel ut informantis, vel etiam ut existentis iuxta exigentiam formæ. Imo adeo sunt isti effectus coniuncti, & quasi ordinati ad componendum unum adæquatum, ut causalitas materie circa illos non videatur ex natura rei distincta, sed solum habitudine, seu præfinitione aut inadæquata conceptione intellectus nostri, ratione cuius diuersis loquendi formulis hanc causalitatem explicamus. Dicimus enim formam pendere à materia ut à recipiente, vel ut à comparte: compositum verò ut à parte componente: quibus verbis explicamus aliam esse habitudinem materie ad formam, & aliam materie ad compositum: cum hoc tamen fiat ut modus causalitatis in quo hæc habitudines fundantur, in re sit idem. Quod ita esse, paulo inferius ostendemus: & consequenter etiam declarabimus, loquendo de actuali causalitate, magis distinguere inter se causalitatem materie respectu compositi in fieri, à causalitate eiusdem compositi in facto esse, quam differat causalitas respectu compositi, & formæ, sumpta utraque in fieri, vel utraque in facto esse.

Iudicium de aliis opinionibus.

VIII. Ex quo tandem facile est opiniones omnes adductas ad veritatem reuocare. Nam prima considerat adæquatum & per se primo intentum effectum materie: & ideo dixit esse ipsum compositum. Non Franc. Suar. Metaph. Tom. I.

tamen negavit, aut negare potuit, vel duplicem rationem, & quasi statum eiusdem compositi, scilicet, in fieri & in facto esse: vel materiam esse utroque modo causam eius: vel esse veram causam generationis, & educationis, sicut in uniuersum mobile est causa materialis motus. Neque etiam negat illa opinio, quin materia componendo compositum, influat in suo genere in formam, saltem ut informantem. Imo dicendum videtur ordine naturæ, & quasi via originis: hinc proxime inchoari causalitatem materie, quia materia recipiendo actum, componit compositum. Ordine verò intentionis primario tendere in compositum, & ad illud ultimatum terminari: & ideo illud propriè designari, & nominari effectum materie. Sicut agens dicitur propriè efficere compositum, cum tamen causalitas eius proximè etiam versetur circa formam, eam educendo, & uniendo materie. Qua intelligentia supposita, solum videtur dissensio de nomine, an materia sit dicenda causare formam, necne, ut etiam fatetur Maior loco citato, significans in re non dissentire: non est tamen cur in illa locutione dubitemus, quia verbum *causandi* amplissimum est, quod non solum attribui solet ultimo termino generationis, vel compositionis, sed etiam actioni, & cuiunque rei, quæ ab alia verè pendet.

Neque aliud probant argumenta illius opinionis: nam duo priora solum probant materiam primo ac per se esse causam compositi. Ad tertium verò respondetur, idem esse dicendum de principio, quod de causa: nam materia etiam dici potest principium formæ, vel quia ex eius potentia educitur, vel quia ei vnitur. Quod autem Aristoteles ait, unum principium non esse ex alio, intelligendum est, vel quoad compositionem, quia unum non componitur ex alio: vel quoad effectum simpliciter, & primario intentam à natura: sic enim non fit principium unum ex alio, sed quod ex eis constat. Argumenta vero aliarum opinionum soluenda non sunt, nam rectè probat aliquam causalitatem materie in illa omnia non tamen excludunt, quin omnis illa causalitas in causalitate compositi includatur, & ad illam ordinetur. Solum posset quis specialiter dubitare de unione animæ rationalis, quomodo pendeat à materia, cum in se spiritualis sit, sed de hac unione quæ & qualis sit, inferius ex professo tractabitur: nunc breuiter dicitur, unione non solum ex materiali (ut ita dicam) entitate, sed ex formali ratione unionis habere talem modum essendi, ut essentialiter pendeat ab altero extremo ad quod fit unio, & in eo genere & modo quoad illud fit unio. Unde si fiat ad subiectum, pendet ab illo in genere causæ materialis, si ad formam, in genere causæ formalis, si ad substantiam, ut à puro termino: quo modo unio humanitatis, quamuis creata sit, essentialiter pendet à Verbo increata: sic igitur unio animæ rationalis, quamuis in se spiritualis sit, pendere potest à materia ut à subiecto cui forma illa vnitur.

SECTIO VIII.

Per quid causet materia.

Icut in causa efficiente creata distinguere solent principium principale agendi, & principium proximum, & conditionis necessariæ ad agendum: ita existimant aliqui hæc omnia distinguere posse, & debere in causalitate materie. Nam principalis ratio causandi materialiter (inquiunt) est ipsa essentia materie: illa enim est primum fundamentum & basis totius materialis causalitatis & sustentationis, & ex illa ut sic, essentialiter constat compositum. Principium autem proximum huius causalitatis dicunt esse potentiam materie: per eam enim proximè recipit formam: omnis enim actus proxime recipit formam: omnis enim actus proxime recipit formam.

I.

Quædam sententia.

Z 2 me re-

In exco-
nec prior ma-
teria effe-
ctus est for-
ma materie
lis, in inten-
tione solum
compositum.

IX.
Materia di-
ci potest for-
ma principii.

me recipitur in potentia sibi proportionata: est autem illa potentia proprietates ipsius materiae datae illi a natura ad suum effectum causandum, ut sentit Comment. de substantia orbis cap. 1. & 1. Physicorum text. 70. & ibi Themist. text. 69. Quorum ratio est, quia omnis potentia fundatur in aliqua entitate, & essentia. Aliqui verò addunt hanc potentiam, per quam materia proxime causat, esse quantitatem eius, quia materia prima praecise considerata absque quantitate non est apta ut sit subiectum generationis, quia non est extensa, neque habet partes: per quantitatem autem fit apta, quia fit extensa.

II.

*Qua in materia
est causa
sui, conditio
nes aliqui
desiderant.*

Inter conditiones autem requisitas ad hanc causalitatem quidam ponunt existentiam materiae, quia ad causalitatem & compositionem realem existentia realis videtur necessaria. Alii, nec existentiam requirendam putant, quia sufficit materiae, ut causet suum esse essentiae: existentiam verò non habet ut praerequisitam, sed solum ut consequentem formam. Rursus alii requirunt ut conditionem necessariam quantitatem propter rationem superius factam: quia agens non potest agere nisi in subiectum extensum: ergo praesupponit in subiecto quantitatem saltem ut conditionem necessariam. Alii vero neque hanc conditionem necessariam existimant, quia putant quantitatem consequi formam, & ab ea omnino pendere. Quapropter nullam conditionem requirunt ad causalitatem materiae praeter entitatem & potentiam eius. Posset etiam hic referri opinio eorum qui in materia requirunt sigillationem, quia materia, quae de se indifferens est ad omnem formam, ad hanc induendum potius quam ad alias determinetur, quia causa indifferens manens indifferens, non potest definitum effectum causare, de qua opinione satis multa superius dicta sunt tractando de principio individuationis.

*Materia potentia ab ipsa indistincta ratio
est causandi ipsi.*

III.

Dicendum verò in primis est materiam primam non habere duas rationes causandi: alteram principalem, alteram proximam, sed per se ipsam & per entitatem suam, & principaliter & proximè causare effectum suum in suo genere. Haec sententia sumitur ex D. Thom. 1. Physicorum text. 79. ubi ait potentiam materiae non esse aliquid materiae additum, praeter substantiam & essentiam eius: & idem habet prima parte, quaestione quinta, articulo tertio ad tertium, & quaestione 77. articulo 1. ad secundum, & 1. contra Gent. cap. 43. & in 1. distinctione tertia, quaestione 4. articulo primo, idemque sentiunt communiter Thomista, Heruzus de unit. formar. qu. 16. Capreol. in prima distinctione 42. quaestione prima ad argumenta Aureoli cont. 4. conclus. Soncin. 8. Metaphysic. quaestione sexta, Henric. in Summa. art. 5. quaestione octava, & hoc ipsum significavit Averroes de substant. orbis, cum dixit, *Materiam substantiari per posse*. Ex hoc ergo principio probatur conclusio in hunc modum. Materia primo ac principaliter causat per essentiam suam, proximè verò & immediatè per suam potentiam: sed potentia materiae non est aliud ab eius essentia, neque realiter neque ex natura rei; ergo in materia non est aliud proxima ratio causandi à ratione principali, sed sunt omnino idem. Consequentia est evidens: & maior etiam est extra controversiam, nam, quod attinet ad priorem partem eius, nihil prius vel principalius excogitari potest in materia, quod sit prima radix & quali origo causalitatis eius, quam ipsius essentia. Quoad secundam verò partem, cum causalitas materiae sit causalitas subiecti & recipientis, etiam constat, potentiam receptivam seu capacitatem materiae esse proximam rationem causandi. Item, quia materia causat recipiendo actum,

actus autem proximè recipitur in potentia: ergo materia per potentiam suam proximè respicit actum, suumque effectum causat.

Minor verò asseritur à dictis authoribus. Et ratione probatur primo, quia materia essentialiter ordinatur ad formam, ut supra dictum est cum Aristot. 2. Physic. text. 26. sed non ordinatur nisi ut potentia receptiva: ergo materia essentialiter est huiusmodi potentia. Secundo, forma per essentiam suam est actus materiae; unde anima desinitur quod sit actus corporis physici, &c. ergo econverso materia essentialiter est potentia ad formam; habent enim inter se proportionalem correlationem, & ita sunt essentialiter instituta, ut per suas essentielles entitates immediate coniungantur: & inde est quod unam essentiam per se & essentialiter componant: componunt autem ut actus & potentia inter se unita: est ergo materia essentialiter potentia, sicut forma est essentialiter actus. Tertio ad hoc confirmandum adduci possunt omnia quibus probauimus materiam esse puram potentiam; non enim tantum dicunt Philosophi materiam habere potentiam, sed totam ipsam nihil aliud esse quam potentiam: & hoc ipsum est quod Aristoteles dixit, materiam esse primum subiectum. Augustinus etiam lib. de natura boni contra Manichaeos, c. 18. materiam ait Graece appellari *siluā*, quod operantibus apta sit, non ut aliquid ipsa faciat, sed unde aliquid fiat. Damascenus etiam in sua Physic. c. 3. ait materiam, quantum ad id quod potentia est, substantiam praeditam esse.

Vltimò declaratur in hunc modum, nam vel potentia materiae est ipsamet substantia, & essentia materiae; vel est aliquod accidens realiter ab illa distinctum, vel modus aliquis saltem ex natura rei diversus: praeter haec enim nihil aliud excogitari potest: sed non potest secundum, aut tertium dici: ergo primum verum est. Minor quoque priorem partem probatur primo, quia potentia est proportionata actui, ergo ad actum substantialem, potentia esse debet substantialis. Secundo, quia alias forma uniretur materiae mediante aliquo accidente: & ita non componeretur cum illa unum per se, quia earum unio non esset substantialis, sed accidentalis. Unde Aristoteles 8. Metaphysic. text. 15. docet materiam & formam substantiales, per se immediate uniri, ut unum per se componant. Tertio, quia si esset aliquod accidens maxime quantitas: sed hoc non: ergo. Maior patet, quia nullum est accidens materiae propinquius, quā quantitas. Minor vero probatur, quia quantitas non ordinatur per se ad recipiendam formam substantialem, sed potius est vel proprietates consequens illam, vel ad summum est dispositio praeparans subiectum ad receptionem eius. Et confirmatur, nam alias sicut albedo verbi gratia, recipitur in quantitate, ita etiam forma substantialis reciperetur in illa, & communicaret illi suum esse substantiale: & consequenter licet ablata substantia & conservata per se quantitate sine nouo miraculo permaneret illa quantitas alba, ita ablata materia, & conservata quantitate sine nouo miraculo maneret informata forma substantialis: quae omnia sunt absurda. Tandem, quodcumque sit illud accidens quod per modum potentiae interponitur inter substantiam materiae, & formam, necesse est illud recipi in materia, quia recipi debet in aliquo subiecto, & ibi non est aliud, cum talis potentia supponatur formae, & consequenter etiam composito; ergo est in materia potentia ad recipiendum in se tale accidens, cum subieciatur in materia: inquiri ergo an illa potentia materiae sit ipsamet substantia materiae, vel aliud accidens: hoc posterius dici non potest, alias procederetur in infinitum: si verò dicatur illud prius: ergo aliqua potentia receptiva materiae est ipsa substantia eius: ergo haec potius est ad actum substantialem, quam ad accidentale: vel saltem primario ad illud actum ordinatur: est ergo per se & immediatè receptiva illius.

Acty

Atque hinc facile probatur altera pars minoris, scilicet, hanc potentiam non esse modum ex natura rei distinctum à substantia materiæ. Primo quidem, quia nulla est necessitas, nec vestigium talis distinctionis. Nam talis potentia connaturalis est materiæ, & ab illa omnino inseparabilis, etiam per potentiam Dei absolutam, imo etiam per intellectum concipi non potest materia completa in essentia materiæ, quin concipiatur capax formæ: ergo illa capacitas non est modus in re distinctus à materia, sed est veluti differentia essentialis eius; nam materia essentialiter est entitas substantialis, non completa sed partialis, non per modum actus, sed per modum potentia: est ergo ipsa materia per essentiam suam & principalis, & proxima ratio recipiendi formam, & causandi materialiter.

VII. Dico secundo: Existentia materiæ etiam est necessaria ad causalitatem materiæ, non tamen proprie ut conditio tantum, quæ sit extra rationem principii per se in genere causæ materialis, sed ut in illo intimè & formaliter inclusa. Prior pars probatur, quia materia non potest esse reale subiectum, vel actu exercere munus eius, prout est in sola potentia obiectiva vel in virtute primæ causæ: quia secundum priorem considerationem nihil est, sed solum concipitur ut non repugnans esse: secundum posteriorem vero non est aliud, quam ipsa creatrix essentia, ergo ut actu exerceat munus reale subiecti, necesse est ut in se sit actu extra causam suam, & extra potentiam obiectivam: sed hoc ipsum est existere: ergo ut materia materialiter causet, necesse est quod actu existat. Et confirmatur, nam ideo res naturales non creantur quia sunt ex materia, sed non ideo non creantur quia sunt ex materia possibili: ergo quia sunt ex materia actu existente, & consequenter ipsa materia non causat materialiter nisi quatenus actu existens. Minor probatur, nam ipsa materia dum fit à Deo, sit ex materia possibili, & nihilominus creatur, quia fieri ex materia possibili, est fieri ex nihilo: eo quod materia possibilis ut sit, nihil sit. Unde dictio ex in illa locutione non dicit habitudinem causæ materialis, sed terminum à quo. Quando ergo dicit habitudinem causæ materialis, necesse est ut designet rem quæ non tantum possibilis sit, sed etiam actu, & extra causas. Tandem materia non potest materialiter causare nisi sit creata à Deo, sed creatio terminatur ad rem existentem: ergo materia non potest materialiter causare nisi existens. Quæ rationes formaliter & immediate probant materiam non causare materialiter nisi ut sit extra causas suas tanquam actualis entitas in suo esse essentia: consequenter vero probant de esse existentia, quia omnis actualis entitas extra causas formaliter constituitur per existentiam, ut infra suo loco probabimus.

VIII. Atque hinc etiam probatur facile posterior assertio: nam quod materia sit entitas actualis non est quasi extrinseca conditio necessaria ad causandum, sed est intrinseca, & propria ratio causandi: nam materia per suam entitatem actualem recipit formam: sed per existentiam constituitur in esse entitatis actualis: ergo existentia materiæ non utique est conditio necessaria, sed ut per se ac formaliter pertinet ad principium causandi. Quæ res constabit latius ex dicendis infra de existentia. Solum potest obici, quia materia pender in sua existentia à forma: ergo non potest prius etiam ordine naturæ existere, quam formam recipiat, ergo existentia non potest illi esse necessaria ad causandum. Patet consequentia, quia conditio necessaria ad causandum supponitur ad effectum. Nec intelligi potest quod causa in suo esse necessario ad causandum pendeat à suo effectu. Respondetur exactam huius obiectionis responsum dari non posse donec explicemus causalitatem formæ erga materiam, & illam propositionem Aristotelis. Causa sunt sibi invicem causa: ideo breviter dicitur, probabile esse, materiam non dependere proprie à

Franc. Suar. Metaph. Tom. I.

forma ut à causa sua, quæ potest dici dependentia antecedens, sed solum, ut à connaturali actu, & quasi dispositione & conditione necessaria, quæ potest dici dependentia consequens; secundum quam non est inconueniens causam materiale pendere à suo effectu. An verò dici possit pendere etiam à priori materiam à forma, infra videbimus.

Dico tertio: Conditio necessaria ad causandum in materia est propinquitas intima, seu indistincta à forma. Itaque sicut in causa efficiente applicatio ad passum dicitur conditio necessaria ad agendum, ita in materiali causa applicatio ad formam: nam respectu illius, vel cum illa exercet causalitatem suam. Hæc autem applicatio est per intimam propinquitatem & indistantiam: quia non possunt materia & forma vni nisi sint indistantes & quasi penetratæ intimè per entitates suas. Dices hanc non esse conditionem necessariam, sed ipsammet coniunctionem materiæ & formæ. Respondetur non ita esse, quia intima præsentia aliquid distinctum est ex natura rei ab unionione: cum enim anima creatur in corpore, non vnitur corpori ex vi creationis in tali loco, sed per aliam actionem, & tamen creatur intimè indistincta à corpore. Unde etiam re ipsa est separabilis illa intima præsentia ab unionione. Sicut enim Angelus potest esse intimè præsens materiæ, & non informans illam, ita etiam potest esse anima rationalis, imò & qualibet alia forma, saltem per potentiam Dei absolutam: est ergo illa intima præsentia quid distinctum ab unionione, & conditio necessaria ad illam, & ad materiæ causalitatem. Hæc autem conditio in hominis generatione manifeste est prior natura, quia ibi supponitur forma creata absque causalitate materiæ circa illam: in alijs verò formis non tam videtur conditio prior natura, quam concomitans, quia alia forma absolute & simpliciter, & secundum ordinem causalitatis, non prius natura sunt, aut fiunt, quam vniuntur, ut postea videbimus. Intercedit autem ibi alia naturæ prioritas quæ dicitur in subsistendi consequentia: nam intima præsentia talis est, ut possit saltem per diuinam potentiam conservari sine unionione, & consequenter sine causalitate materiali: e contrario vero nullo modo potest materialis causalitas actu conservari sine intima propinquitate, ut per se constat.

X. Dico quarto præter hanc conditionem nullam aliam esse simpliciter necessariam ad causalitatem materiæ, quantum est ex parte eius. Explicatur breviter, nam quod attinet ad quantitatem satis controversa res est, an illa sit in materia, vel in composito, & quomodo. Et quamvis sit probabile esse in materia & naturaliter non separari ab illa: id tamen non ideo est, quia quantitas est conditio necessaria ad causalitatem materiale formaliter loquendo, sed quia materia est talis entitas, quæ natura sua talem proprietatem postulat, ita ut quantitas potius sit proprietas consequens talem causam materiale, quam conditio antecedenter necessaria ad causalitatem eius. Unde sit ut vel forma, si materialis etiam sit, vel saltem suo modo informatio formæ, participant effectum seu modum quantitatis, non quia per se sit necessarius ille modus ad unionem cum materia, sed quia forma sese accommodat materiæ, quatenus omne quod recipitur, ad modum recipiendi recipitur. Et simili modo materiale agens indiget extensione quantitatis in passio, ut in illud agere possit, id tamen provenit ex eo, quod ipsum agens ratione talis proprietatis consequentis materiæ, habet modum existendi & agendi illi accommodatum secundum omnes facultates, quæ à materia pendent. Itaque (quidquid sit de illa questione, de qua modo nihil definimus) nunc solum dicimus quantitatem per se ac formaliter non esse necessariam propter causalitatem materiale. Unde si per potentiam Dei conservetur materia sine quantitate, quantum est ex parte sua poterit exercere suum munus sustentandi formam vel informationem eius.

IX.

Proximitatem cum forma ad suam causalitatem requirit materia.

X.

Quantitatem non requirit materia ut necessariam conditionem ad causandum.

XI. Rursus sigillatio materię, quę sit aliquid distinctum à quantitate & qualitatibus disponentibus materiam, prorsus est quid fictum & commentitium, ut loco supra citato monstratum est. Qualitates autem si fortasse non manent eadem in genito, & corrupto: non aliter sigillant materiam, nisi quia hæc qualitates quę præcedunt instanti generationis, denudant materiam, & relinquunt illam liberam & expeditam ut agens in eam introducat suam formam: qualitates vero, quę in eo instante introducuntur, solum cōsequuntur formam, & quasi fouent, ac eam retinent in materia. Si autem eadem numero dispositiones, quę fuerunt inchoatę in corrupto, manent consummatę in genito, sic facilius dici possunt determinare materiam ad talem formam: illud tamen non est, quia materia ex se illis indigeat ad suam causalitatem, sed vel ob naturalem modum & ordinem agendi medijs accidentibus, necessario ita præmittuntur, vel quia forma ipsa tales postulat dispositiones. Materia autem quamuis ex se sit indifferens ad plures effectus seu formas, non est ex se insufficientis, aut incompleta ad singulos effectus suos, sed potius in suo genere est quasi vniuersalis causa, sufficiens ad singulos effectus; causa autem sic indifferens, bene potest determinatum effectum causare, si aliunde concurrant alię causę, ad eam determinationem necessarię, ut sunt in proposito agens, vel dispositiones. Igitur per se & intrinsece ex vi causalitatis materialis, nulla sigillatio ad illam requiritur ut necessaria conditio. Præter has autem condiciones nullę alię hactenus excogitatę sunt, neq; fingi facile possunt, cum nulla appareat ratio vel fundamentum talis necessitatis. Omitto enim conditionem generalem & quasi transcendentalem respectu omnis causę creatę, scilicet quod conseruetur à Deo; nam hoc & commune est, & sub existentia comprehenditur. Omitto etiam necessariam habitudinem seu relationem ad formam: & (ut ita dicam) causalitatem formę, nam hoc potius est quid necessario consequens, quam requisita conditio ad causandum. Nihil ergo aliud ad causalitatem materię ex parte illius necessarium est. Et hæc satis sunt de hoc puncto, nam fundamenta aliarum opinionum, quę inter illas referendas insinuata sunt, ex dictis sufficienter soluta & expedita sunt.

SECTIO IX.

Quid sit causalitas materię.

I. Causalitas materię non est ipsa materię substantia.

Atque sunt hæc de re opiniones. Dicunt enim aliqui causalitatem materię nihil aliud esse quā ipsammet materiam, quę seipsam exhibet composito & per seipsam sustentat formam, quia eius causalitas non consistit in productione alicuius rei à se distinctę, sicut causalitas efficientis, sed in hoc solum, quod seipsam præbet suo effectui. Sed hæc sententia vera esse non potest: nam licet verum sit materiam non aliter causare quam sustentando, aut componendo id quod causat: nihilominus hoc quod est sustentare, aut componere, aliquid est in re ipsa distinctum ab ipsa materia, nam potest materia esse in rerum natura, & non causare hanc formam, vel hoc compositum: & successiue variare causalitatem suam circa varios effectus, manente inuariata entitate eius: ergo causatio ipsa aliud est ab eius entitate. Imo de potentia absoluta potest conseruari materia sine vlla forma, ut infra ostendemus, & tunc nihil actu causeret, sed solum ex se esset potens ad causandum: ergo aliud est id quo constituitur actu causans ab eo quo constituitur potens ad causandum: hac enim sola ratione probamus in causa agente aliud esse actionem à potentia agentis. Quod si quis forte

dicat, materiam causare non addere aliquid ipsi materię, sed connotare existentiam formę in illa, non satisfaciat. Nam, quidquid sit de illo addito, quod postea videbimus, formam existere in materia, formaliter ac præcise loquendo, non est materiam causare, sed potius causari, vel informari: oportet autem aliquid designare à quo formaliter sumatur illa denominatione causandi, & declarare an illud sit intrinsecum, vel extrinsecum materię.

Secundo dicunt alij causalitatem actualem nihil addere materię præter relationem causę ad effectum, sed si sit sermo de propria relatione prædicamentali, non potest hæc sententia vera esse, quia hæc relatio consequitur causato iam effectui, & positis fundamentis & terminis: ergo supponit causalitatem ut rationem proximam ad quam consequitur: ergo non potest causalitas in hac ratione consistere. Quod & supra de causa in communi dictum est, & pro omnibus causis dictum intelligitur, ne id amplius repetere necesse sit. Si vero sit sermo de aliqua relatione transcendentali, coincidit hæc opinio cum quarta statim referenda.

Potest ergo tertia sententia esse asserens hanc causalitatem materię esse ipsummet effectum eius; diuerso modo significatum & conceptum: quia hoc sufficit ad explicandam hanc causalitatem, & vix potest alia inueniri, aut cogitari. Sed licet de aliquo effectui hoc fortasse verum sit, ut de generatione & vniuersali generatione statim declarabo (nam hæc ita se habent sicut actio ad causam agentem, quę etiā dici potest effectus eius) non tamen potest id esse in vniuersum verum, tum quia causalitas in omnib. causis est aliquid medium inter causam & effectum, tum etiam, quia forma materialis est effectus materię, & non potest esse causalitas eius. Nam anima equi, v.g. quę nunc causatur materialiter à sua materia, potest in re conseruari sine tali causalitate: ergo illa causalitas aliud est in re ab illa anima, & ab entitate eius. Sicut quantitas Eucharistię quę antea conseruabatur media causalitate materiali substantię panis, postea conseruatur cessante illa causalitate, quod est signum, causalitatem illam esse quid diuersum à realitate quęritatis. Quod si forma secundum suam absolutam entitatem non est causalitas materię, nec totum compositum esse potest: maxime quia in composito includitur ipsa materia, quę à seipsa non causatur: & in aliquo composito, nempe homine, includitur etiam forma, quę à materia non causatur: quo modo ergo totum compositum esse poterit causalitas materię?

Quarta opinio esse potest, causalitatem materię esse modum quandam ipsius materię realem, & ex natura rei distinctum. Nam considerata absoluta entitate materię, hic modus solum in potentia ab ea continetur: oblata autem occasione agentis inducitur forma, materia etiā actu exhibet hunc modum, quo in se recipit, & fouet formam: & consequenter componit compositum. Si autem talis forma recedat, adueniente alia forma, materia etiam admittit priorem modum, & alium exhibet circa aduenientem formam. Ita sentiunt Conimbricenses 2. Phyl. qu. 6. & 8. Fundamentum sumitur tum à sufficienti partium enumeratione, tum etiam quia talis modus necessarius est, cum ostensum sit hanc causalitatem esse aliquid, & non sit necesse, ut sit entitas distincta, cum materia per se ipsam immediatę vniatur formę: ergo oportet ut sit aliquis modus realiter quidem identificatus materię, modaliter autem & ex natura rei distinctus, cum sit separabilis ab ipsa.

Questionis resolutio.

Veruntamen hæc sententia partim falsa videtur, partim dubia. Quod ut declararem, & meam sententiam aperiam, distinguo illa quatuor, quę supra dixi causari ex materia, generationem, vniem formę,

ma, entitatem formæ, & compositum ipsum. Quoad generationem ergo existimo per se ipsam causari à materia nulla alia re vel modo addito materiæ præter ipsam generationem illi inhaerentem: atque adeo causalitatem ipsius generationis à materia nihil aliud esse, quam ipsammet generationem, ut effectus ex materia. Sicut enim actio est ab agente, non per aliam actionem, sed per se ipsam, & habet rationem actionis, ut est ipsa emanatio à causa agente, & ut sic est ipsa causalitas agentis, ut infra dicam: itaeductio, seu passiva generatio, quatenus essentialiter pendet à subiecto, & per se ipsam necessario illi coniungitur, ab illo causatur materialiter non per aliam causalitatem, sed per se ipsam. Hoc imprimis probatur ex ipsa rei declaratione: nam hoc modo optimè intelligitur causalitas materiæ circa generationem, & nihil aliud est necessarium: ergo superfluum est aliquid aliud fingere. Secundo id declaratur ex accidentalibus mutationibus & unionibus: quando enim lignum calefit, calefactio fit in tali subiecto, & ex subiecto: non sunt autem tunc duæ mutationes in illo subiecto, una, quæ sit ipsa calefactio passiva, alia, quæ sit modus aliquis, quo tale subiectum causat materialiter calefactionem, illi vnitur: superfluum enim est has multiplicare mutationes, nam hoc ipso quod calefactio talis est, ut extrinsecè dicat habitudinem actualis unionis, & dependentiæ à tali subiecto in genere causæ materialis, & ipsa causatur à subiecto, & subiectum causat ipsam, & ipsa vnitur subiecto, & subiectum manet illi vnitum: superfluum ergo est aliam mutationem in subiecto addere: idem ergo est in causalitate materiali substantialis generationis. Vnde confirmatur tertio, quia per idem, seu per eundem modum quo effectus causatur, causa causat, quia causatio ipsa ut sic, duplicem illam habitudinem essentialiter includit, ad causam ut ad principium, & ad effectum ut ad terminum: & ideo utrumque denominat, alterum causans, alterum causatum sed generatio hoc ipso, quod intrinsecè & essentialiter est pendens à materia, per se ipsam causatur ab illa: ergo ab eadem, ut est ex materia, denominatur materia causans illam: ergo nulla alia res, aut modus necessarius est, ut materia denominetur actu causans generationem. Imò neque intelligi potest quomodo materia per alium modum causet generationem. Quod quartò declaratur, nam materiam causare generationem, nihil aliud est quam sustentare illam ut subiectum: sustentat autem illam immediate in entitate, & per entitatem suam hoc ipso, quod generatio in ipsa fit: ergo omnis alius modus est impertinens ad hanc causalitatem, nec conferre quidquam potest ad hanc sustentationem.

Vltimo argumentor, quia si præter generationem ipsam, causalitas materiæ esset modus realis distinctus, oporteret fieri ab aliquo agente: omnis enim modus realis nouus à noua causa fieri debet, sed nulum est agens à quo fiat talis modus: ergo. Probatur minor, quia agens sicut solum agit per suam formam substantialem, vel accidentalem, ita non concurrat effectui nisi ad eductionem formæ, quæ est calefactio, verbi gratia, vel generatio: ergo præter illam non facit aliquid alium modum. Dices: Quamuis per se primo ille alius modus non fiat, resultat tamen, nam hoc ipso, quod hæc res vnitur illi, resultat vnio illius ad hanc. Sed contra primò, quia ostensum est nullam esse necessitatem talis resultantiæ ad causalitatem, neque videtur etiam necessaria ad unionem: quia potest alia res denominari vnita per unionem alterius ad ipsam, sine nouo modo unionis in ipsa, ut in mysterio incarnationis dicunt Theologi, & in naturalibus cum homo sedet, verbi gratia, sessio vnita est homini, & homo sessioni: quis autem fingat hominem denominari vnitum sessioni per nouum modum distinctum à sessione, & non potius per ipsam sessionem, quæ per se ipsam vnitur subiecto: alioqui

procedendum esse in infinitum. Sic ergo materia denominatur vnita generationi, quia generatio in ea fit, neque est necessarius alius modus, qui in materia resultet. Deinde inquiram qualis sit, & à quo illa resultantia: duobus enim modis intelligi potest, primo, quod posita in materia actione agentis eductis formam, resultet à materia ille modus: atque ita materia effectiue faceret suam causalitatem materialem: quod dici non potest, etiam si dicatur esse illa efficientia per resultantiam naturalem. Secundo potest excogitari illa resultantia, quod fiat ab agente extrinsecò media forma quam inducit in materiam: & sic forma inducta esset causalitatem materialem, per quam ipsa causatur, & prius natura esset in materia, quam ille modus resultaret: ex quo facile conuincitur talem modum esse impertinentem ad materiæ causalitatem.

Ex his ergo (ut existimo) satis constat in materiali causalitate generationis non distingui huiusmodi causalitatem ab ipsa generatione, prout est in materia à qua denominatur materia actu causans, quatenus ab illa est, sicut ab eadem denominatur generans actu agens, quatenus ab illo est. Vnde sicut denominatio agentis non est ab aliquo modo, qui sit in ipso agente, sed extrinsecus ab actione: ita denominatio causantis actu in ipsa materia non est ab aliquo modo, qui sit illi ita intrinsecus, ut sit in re idem cum ipsa, sed ab ipsamet generatione, quatenus est ex ipsa: & hac ratione poterit dici talis denominatio extrinsecus, quamuis quia generatio est in ipsa materia, ea ratione possit dici intrinsecus, in quo differt à denominatione agentis. Dices, posse Deum eandem numero generationem conseruare separatam à materia: tunc autem non causaretur à materia, & consequenter non denominaret illam actu causantem: ergo non denominatur actu causans præcisè à generatione ut sic: oporteret ergo adiungere aliquem aliū modum. Responderetur imprimis falsam esse assumptionem, nam implicat esse, aut conseruari actionem generationis extra subiectum, & absque causalitate materiæ: tum quia generatio essentialiter est mutatio, mutatio autem nec intelligi potest sine subiecto. Tum etiam, quia generatio in omnibus aliis extra hominem essentialiter esteductio de potentia materiæ: in homine vero est vnio formæ cum materia: utroque autem modo repugnat intelligi sine concursu materiæ. Tum denique, quia actio sine concursu subiecti est creatio, vel productiua, si sit noua, vel conseruatiua, si sit circa rem præexistentem: ergo hoc ipso, quod forma, quæ erat in subiecto, & à subiecto pendebat, extra subiectum conseruatur, necessario variatur actio. Vnde concluditur, mutationem illam, quæ est generatio, essentialiter includere unionem ad materiam, & causalitatem materiæ: & ideo ab illa præcisè sumpta, denominari materiam causantem. Adde, quod licet gratis daremus id, quod assumitur, non inde inferretur, ad illam denominationem esse necessarium in ipsa materia speciale modum, sed ipsa generatione distingui entitatem, & formalitatem generationis ab vnione eius cum materia, sicut interius dicemus de ipsa forma: sed quia in mutatione, quæ est generatio, id verum non est, in hoc nunc non immorabimur.

Ex his vltius concluditur, causalitatem materiæ, quatenus est causa in fieri, vel formæ, vel compositi, non esse aliud, quam ipsamet generationem ut essentialiter pendentem à materia: nam, median te illa, concurrat materia ad eductionem formæ, vel compositionem compositi: causalitas autem causæ nihil aliud est, quam concursus eius. Item, quia, causare aliquam rem in fieri: nihil aliud est, quam quod fieri talis rei sit à tali causa: ergo per eandem causalitatem causatur res in fieri, per quam causatur ipsum fieri rei. Quod patet à simili ex causa agente: nam ipsamet actio, quæ est per se ipsam ab agente,

VII.

Generatio
nequit esse
separatu-
raliter ex-
tra subiectum
conseruari.

VIII.

Materia in
formam, &
compositum
generatione
ut causalitas
et influit.

est causalitas actiua eius respectu termini, seu rei in fieri: eadem ergo proportio seruanda est in causalitate materiali. Tandem applicari ad hoc possunt multa ex argumentis factis, praesertim illud, quod hanc ratio causandi sufficit ad eam denominationem, quae materia dicitur causare rem, quae generatur, & posita illa ratione causandi, & praeciso per intellectum quocumque alio modo, sequitur necessarium illa denominationem: ergo, quicquid aliud fingatur, est superuacuum, & sine fundamento. Solum videtur notanda differentia in hac causalitate respectu formae, & respectu compositi, quod respectu formae materia quodammodo extrinsecus manet, quatenus sufficit forma in se velut informantem; non vero intrinsecus componit illam, & ideo manifestissimum videtur causalitatem materiae respectu formae in fieri nihil aliud esse quam educationem, vel vnitionem eius, prout est a materia, quam ostendimus in re non esse aliud praeter ipsam generationem. At vero respectu compositi, materia comparatur magis intrinsecus, quia per se ipsam illud componit: & ideo respectu compositi necessarium videtur, ut ipsamet materia intrinsecus includatur. Sed hoc est quidem verum quoad inclusionem in effectu causato, non tamen quoad viam, seu fieri quod tenditur ad talem effectum in hoc genere cause materialis: nam materia non ita est causa in fieri reigenitae, ut ipsa etiam fiat: nam illa semper praesupponitur facta, & solum se communicat composito, quod generatur in suo genere cause, & quatenus hanc communicatio est in fieri, & materia est causa eius, dicitur esse causa reigenitae in fieri: non est autem hanc communicatio in fieri, nisi media educatione vel generatione: & ideo tota hac causalitas, quatenus intelligitur esse quid medium inter materiam & effectum, seu compositum, in re, non est aliud ab ipsa generatione, ut est ex materia.

Quae materia causalitas post motum perscrutans.

IX.
Vnio forma
ad materia
per se ipsam
a materia
causatur
& pendet.

Superest dicendum de causalitate materiae in facto esse, ad quam explicandam incipiendum est a causalitate vnionis formae cum materia: nam etiam hanc diximus causari a materia: nunc vero addimus non causari per aliquam causalitatem distinctam a tali vnione, sed per ipsammet. Quod facile demonstrari potest ex dictis de ipsa generatione: est enim eadem proportionalis ratio. Quod sic ostendo: nam etiam hae vnio formae cum materia, per se ipsam est coniuncta materiae eo modo, quo esse potest: ergo per se ipsam est pendens a materia eo modo, quo pendere potest: ergo per se ipsam causatur, eatenus enim causatur, quatenus pendet: ergo e conuerso, materia causat illam vnionem per ipsammet: nam, ut dixi, eadem est causalitas, a qua & effectus denominatur causari, & causa causare. Omnes consequentiae probatae sunt in superioribus: antecedens vero patet primo a posteriori, quia impossibile est, illam vnionem conservari sine concursu materiae, seu quin sit in materia eo modo, quo esse potest: ergo signum est per se ipsam immediate & essentialiter pendere a materia: nam, si penderet mediante aliquo modo ex natura rei distincto, posset Deus, auferendo modum illum, conservare vnionem illam sine materia: hac enim ratione potest conservare formam, ut infra dicam. Antecedens patet, quia non potest vnio manere, quin actu vniet, non potest autem actu vnire, quin coniungat extrema, & utrumque attingat eo modo, quo potest, & debet. Et haec est ratio a priori, propter quam illa vnio per se ipsam pendet essentialiter, cum a forma, tum a materia, a singulis in suo genere, quia est veluti actuale vinculum illarum, & non indiget alio interiecto vinculo, aut modo, quo ipsas attingat, seu illis coniungatur, ne procedatur in infinitum. Tandem confirmatur ratione supra facta, quia hoc suffi-

cit ad hanc causalitatem, & sine illo poni non potest ac illo posito, & praeciso omni alio modo, sufficienter intelligitur talis causalitas materiae: ergo omne aliud est fictum, & sine fundamento, neque in hoc est ulla difficultas praeter statim attingendam.

Hinc ulterius addo, causalitatem materiae in ipsam formam (quando forma talis est, ut a materia causatur, & pendeat) non esse aliud a propria vnione talis formae cum materia, quamuis ipsamet vnio materialiter causatur a materia, & mediante illa forma ipsa pendet etiam a materia. Dixi, non esse aliud a propria vnione talis formae, quia non qualibet vnio sufficit ad hanc causalitatem: anima enim rationalis habet propriam vnionem cum materia, quae vnio etiam causatur materialiter a materia, & tamen ipsa anima non causatur: non ergo qualibet vnio est causalitas ipsiusmet formae, sed illa, quae est per educationem formae. Ex quo obiter intelligimus vnionem animae rationalis cum materia esse singularem, & distinctam a rationis essentialis ab omni vnione materialis formae, quam substantialem inhærentiam appellare possumus: & hanc dicimus esse causalitatem, per quam materia causat talem formam.

Dices: Cur non possumus in forma materiali distinguere duos modos, quorum vnus sit mera vnio formae cum materia, qualis est in anima rationali: & per illum non pendeat illa forma a materia, sed solum vnietur ad componendum compositum: alius vero modus sit dependentia talis formae a materia? Respondeo, quia vel plane impossibile, vel omnino superfluum est tales modos distinguere & multiplicare. Primo, quia in accidente non distinguimus duos modos, quorum vnus sit vnio, alius inhærentia, seu dependentia accidentis a subiecto, sed eadem inhærentia vnietur & pendet: ergo & similiter, &c. Secundo, quia propria dependentia a causa materiali intrinsecus & essentialiter includit vnionem, ita ut neque fieri, neque intelligi possit, quin illam intime includat: ergo inhærentia, quae idem est, quod dependentia materialis, non est modus ex natura rei distinctus ab vnione formae inhererentis, sed est veluti species vnionis in communi: nam alia est inhærentia, alia vero non, sicut ergo genus & species non sunt modi ex natura rei diversi in eodem individuo, ita vnio & inhærentia, seu dependentia materialis, non sunt modi distincti in eadem forma. Ex his ergo facile probata relinquatur assertio posita, quia haec forma per suam vnionem pendet a materia: ergo mediante illa causatur a materia in suo genere: ergo etiam materia causat formam mediante illa, iuxta principium supra positum, quod causari & causare dicunt eadem causationem sub diuerso respectu: ergo haec ipsa vnio est causalitas materiae cum talem formam. Secundo, quia causalitas causae mediat quodammodo inter ipsam, & effectum: sed inter materiam, & formam non mediat, nisi haec vnio, & quasi inhærentia: ergo illa est causalitas materiae in forma. Tertio, quia haec sufficit ad hoc genus causalitatis, praeciso quocumque alio etiam per intellectum.

Dices, neque hoc videri necessarium, quia forma & materia immediate vnietur, ut supra dictum est. Respondetur immediate vnionem non excludere modum vnionis realiter, vel ex natura rei distinctum ab extremis: sed excludere formam mediam, quae intercedat tanquam communis terminus, in quo coniungantur extrema: modus autem vnionis excludi non potest, quando extrema talia sunt, quae possint esse separata: quia, nisi vel verumque, vel alterum illorum aliter se habeat, quam cum sunt seiuncta, non poterunt esse realiter vnita, & ideo etiam in mysterio incarnationis ponunt Theologi hunc modum vnionis ex parte humanitatis.

Quotuplex vnio in materiali composito.

Sed hinc oritur alia difficultas, quae sola videtur esse alicuius momenti in hac sententia, & propter quam

quam diximus quartam opinionem ex parte esse dubiam, nimirum, quia si forma vnitur materie per proprium modum vnionis: ergo etiam materia vnitur forme per proprium modum vnionis: ergo materia non tantum causat per vnionem, vel inhesionem forme, sed multo magis per propriam vnionem, quia ipsa coniungitur forme: atque ita causalitas materie erit potius proprius modus ipsius materie, quam forme. Ad hanc difficultatem fateor, rem esse dubiam, an in compositione materie & forme habeat materia proprium vnionis modum, distinctum ab vnione forme. Dico tamen duo. Vnum est, esse valde probabilem partem negantem, quia ad vnionem duorum extremorum, quæ inter se immediatè vniantur, sufficit vnus simplex modus vnionis, & assignari potest specialis ratio, ob quam talis modus magis ad formam pertineat, & cum illa realiter idem sit, quam cum materia: ergo non oportet plures modos huiusmodi multiplicare. Maior probatur, quia omnis modus vnionis est vinculum duorum extremorum, vnde ad vtrumque dicitur habitudinem, sine qua esse non potest: ergo quilibet modus vnionis vnus duo extrema, quorum est vnio: ergo vnus sufficit ad huiusmodi extrema coniungenda. Et ideo supra dicebamus, vnionem forme ad materiam non posse esse, aut intelligi in rerum natura sine coniunctione, & dependentia, non solum à forma, sed etiam à materia: & ideo, si per intellectum prædicandum omnem alium modum identitatum materie, per solum vnionem forme ad materiam, intelligimus materiam & formam esse perfectè vnitas inter se, & materiam exercere in formam totam causalitatem quam habet: ergo non est necessarius duplex modus vnionis, sed vnus sufficit. Minor autem, scilicet, hunc modum potius pertinere ad formam, quam ad materiam, probatur, quia tota efficientia agentis naturalis terminatur formaliter & proximè ad formam, educendo illam, vel vniendo materie: ergo quidquid de nouo facit, est in forma tanquam in formali termino actionis, in materia autem solum vt in subiecto, & ideo non vnit materiam forme, directè efficiendo in materia specialem modum, sed solum vniendo formam ipsi materie, & efficiendo in ea in formationem & vnionem, vel inhesionem. Estque hoc consentaneum modo se habendi & concurrendi materie & forme: nam materia substat actioni agentis, & aduerti ac recessui formarum. Vnde, quantum ad suam entitatem, omnemque suum intrinsecum modum inuariata manet, solumque variatur, vel mutatur ratione priuationis, aut forme recedentis, aut denuo aduenientis. Quod his verbis dixisse videtur Damascenus in sua Physica, cap. 3. vbi de materia ait: *vt quæ subiecti rationem obtineat, & quantum ad id, quod potentia est, attinet, substantia præditam esse, & cum priuatione esse, ac forma actus presente, manere, atque illud suum, hoc est, potentia, ab omni mutatione liberum conseruare, hincque fieri: vt nec ab hoc, quod potentia est, in actum migret, verum in suo statu manens formam suscipiat, ac, forma recedente, rursus priorem statum retineat.* At vero forma est, quæ aduenit materie, & ab illa recedit: & ideo omnis mutatio, quæ fit in materia, est ratione forme, & similiter omnis vnio est per cõiunctionem forme ad illam. Quod præterea materiali exemplo declarari potest: nã basis, quæ supponitur columnæ, in se non variatur, nec mutat locum, aut aliquem alium modum, ex hoc, quod columna ei superponatur, vel auferatur, aut varietur, sed tota mutatio fit in columna, quæ superponitur, à qua prouenit omnis denominatio in basim, quæ dicitur sustentare columnam. Et similiter in accidentalibus mutationibus, quando lignum, v. g. calefit, non fit duplex mutatio in ligno. Vna in adhesionem caloris, altera in vnione ligni ad calorem, sed vna tantum, quæ consistit in introductione caloris.

Addo secundo, quamuis gratis admitteremus ef-

se in materia proprium modum vnionis, distinctum ab vnione forme, nihilominus non posse illi tribui, quod sit causalitas, per quã materia causat formam, quia nec materia per talem modum sustentat formam, neque forma per illum modum pendet à materia. Prior pars constat, quia materia non per modum, sed per suam entitatem sustentat formam. Posterior probatur, quia forma per suam inhesionem pendet à materia, vnde, si in materia est talis modus vnionis, potius erit, vt effectus consequens ex informatione, & quantum est ex se, eiusdem rationis erit, siue forma pendeat à materia, siue non. De qua vnione materie iterum occurret sermo, tractando de causa formali.

Ex his vltèrius concluditur, causalitatem materie circa compositum, nihil omnino addere ipsi materie præter vnionem forme, atque ita non esse aliam causalitatem compositi, nisi ipsammet causalitatem forme, vel vnionis, solumque addere respectu compositi, quod materia, media vnione, se ipsam exhibet ad componendum intrinsecè compositum: vnde ipsa entitas materie magis intimè ingreditur causalitatem compositi, quam forma vel vnionis, in re tamen nihil aliud interuenit, nisi entitas materie, & vnio seu causalitas forme.

Vltimò intelligitur ex dictis, quod supra etiam insinuatum est, duas tantum esse causalitates materie ex natura rei distinctas, licet ratione possint plures distinguui. Causalitas enim materialis respectu rei in fieri, vel in facto esse, ex natura rei distincta sunt, licet generatio ex natura rei distinguatur à forma, seu à re genita, & vnio in fieri ab vnione vt facta: ostendimus autem, causalitatem rei in fieri non distinguui in re ab ipsa generatione, vel vnitione, causalitatem vero rei in facto esse similiter non distinguui ab vnione vt facta, & formaliter terminante vnitionem: ergo necesse est huiusmodi causalitates inter se esse distinctas ex natura rei. Dices, posse has duas causalitates ad vnã reuocari, quia res in facto esse non causatur, nisi mediante actione: ergo causalitas tota consistit in actione, & generatione ipsa, prout est à materia, reliqua enim omnia potius sunt quid causatum, quam causalitates, sicut respectu agentis tota causalitas consistit in actione vel vnitione, & vnio in facto esse non est causalitas agentis, sed quid causatum. Respondetur, non esse parem rationem, quia causa materialis per se est causa rei in facto esse, etiam si cesset omnis actio, ita vt si per impossibile compositum materiale non penderet ab aliquo agente in fieri, vel in conseruari, nihilominus haberet materia suam causalitatem circa tale compositum, vel circa formam eius: est igitur in materia propria quedam causalitas, quæ non versatur circa actionem vel mutationem, neque per illam fit, sed immediatè est circa ipsum esse totius compositi, quatenus includit vnionem materie cum forma: & ex sectione sequenti constabit, interdum esse materiam causam rei, & non productionis rei: sunt ergo hæ causalitates ex natura rei distinctæ. Vnaquæque verò earum potest comparari, & præcisè concipi in ordine ad res diuersas, & secundum varias habitudines explicari, in ordine ad formam, vel compositum: tota tamen illa distinctio est per rationem, seu per conceptus nostros inadæquatos, vt ex superioribus constat.

SECTION X.

Utrum materialis causa substantialis in corporibus incorruptibilibus inueniatur.

Actenus solum explicuimus materialem causam in substantijs generabilibus & corruptibilibus, in quibus notior est ob continuam transmutationem: nunc videndū superest, an sit etiam hoc

XV. Maior est qua causalitate compositi sunt constitutæ.

XVI. Duplex distinctio causæ materialis, licet ratione possint plures distinguui.

Obiectio satisfacta.

hoc genus cause in corporibus incorruptilibus. In qua re multe continentur quaestiones. Prima, utrum in cœlis (hos enim nomine corporum incorruptibilium intelligimus) sit materia. Secunda, qualis sit, & quo cum materia generabilium cōueniat, aut differat. Tertia, quomodo materialē causalitatem cum illis corporibus exerceat: & quāvis duæ primæ quaestiones Physicæ sint, & in libris de Cœlo tractari soleant, tamen ad explicandam tertiam, quæ propria est huius loci, aliæ necessariò præmittendæ sunt.

Prima Commentatoris opinio.

II. Circa propositam ergo quaestionem fuit opinio Commentatoris negantis, esse in cœlo compositionem materiæ & formæ. Ita habet 8. Met. comm. 12. & libro 12. comm. 20. & 1. de Cœlo, comm. 20. & libro de substant. orbis, cap. 1. & 2. Eumque sequuntur omnes sectatores eius, landun. de substant. orb. quaestione prima, Zimara, theorem. 107. Caietan. de Thienis, 1. Physic. quaestio. 21. & ex Scholasticis Durand. & Gabr. & alij in 2. distinctio. 12. ubi etiam D. Thom. in eandem sententiam inclinavit quaest. 1. artic. 1. & in quaest. disputat. de spiritualibus creatur. artic. 6. ad 2. & 8. Metaphys. cap. 14. Fundatur præcipuè hæc sententia in varijs Aristotelis testimonijs, propter quæ Scotus in 2. distinctio. 14. quaestione prima, facit esse sententiam Aristotelis, licet eam non approbet. Primum est 8. Metaphysic. textu 14. ubi ait: Neque omnium materia est, sed quorumcumque generatio & transmutatio inuicem sunt: quacumque vero, absque eo quod transmutentur, sunt, aut non, horum materia non est: & text. 4. eiusdem libri ait: Non est necesse, si quid materiam habet localem, etiam habere materiam generabilem, & corruptibilem, id est, quæ sit fundamentum generationis & corruptionis, quæ apud ipsum idem esse videtur, quod materia componens substantiam, ut statim ostendam. Et eodem sensu subdere videtur text. 12. substantias perpetuas aut non habere materiam, aut non talem, sed solum quæ secundum locum mobilis est, & libro 9. text. 17. ait, in rebus perceptis non esse potentiam ad esse simpliciter, sed tantum ad ubi: Alioquin (inquit) etiam esset potentia ad non esse. nam omnis potentia est potentia contradictionis. Deum 12. Metaph. text. 10. eandem sententiam repetens, ait: Quacumque mutantur, materiam habent, sed diuersam, nam & ipsorum sempiternorum quacumque non sunt generabilia, sed latrone mobilia, aut tamen non generabilem, sed unde quod.

III. Ratio huius sententiæ est, quia Philosophi non perueniunt in cognitionem materiæ, nisi per viam transmutationis, sumpta proportionē à transmutatione artificiali, vel accidentali ad substantialem: ergo in his substantijs, ubi nullum est vestigium transmutationis substantialis, non est necessaria materia: nec potest esse vllum fundamentum ad eam asserendam. Secundo declaratur amplius hæc ratio: quia natura nihil facit frustra, sed in cœlis non est ad vllum finem necessaria hæc compositio ex materia: in his enim rebus inferioribus, quia futuræ erant continuæ generationes & corruptiones ob earum contrarietatem, necessaria erat materia, quæ esset primum subiectum & fundamentum earum: at vero cum cœli instituerentur, ut essent perpetui, sicut conditi sunt sine contrarietate, ita etiam sine illa compositione, quæ est propria earum rerum, quæ sicut componuntur, ita dissolui possunt: aprior enim est simplex entitas ad perpetuitatem, quam composita. Tertio, quia si aliquod esset signum materiæ in cœlo, maxime, quia quantitatem habet, at hoc non est sufficiens signum, quia non repugnat fieri integram substantiam physicè simplicem & capacem quantitatis: ergo quantitas non est sufficiens signum materialis compositionis. Nam si illa substantia est possibilis, faciat illam Deus: ergo tunc extensio quantitatis non

esset sufficiens indicium materialis compositionis in tali substantia: ergo neque nunc est in cœlo. Cur enim non dicemus talem esse substantiam cœli? Etenim, si huiusmodi substantia quanta possibilis est, melior est & perfectior, si sit simplex, quam si composita, cæteris paribus. Rursus ad decorem & perfectionem vniuersi pertinebit talis substantia, sunt enim in vniuerso quædam substantiæ simplices non quantæ, & aliæ substantiæ compositæ & corporeæ: ergo ut in vniuerso sit omnium rerum vel graduum varietas, optime quadrat, ut sit aliqua substantia simplex quoad compositionem physicam & essentialē, quanta vero & composita ex partibus integrantibus: ergo huiusmodi sunt illa corpora æterna, quæ ex hac parte propinquius videntur accedere ad modum existendi substantiarum simplicium.

Quod vero non repugnet id, quod in hac ratione assumitur, scilicet, dari substantiam non compositam ex actu & potentia physicis & substantialibus, & capacem quanti tatis, probatur: quia nulla repugnantia inuoluitur in his terminis, vel conditionibus, neque fieri potest vlla ratio, ob quam tale ens non comprehendatur sub latitudine entis creabilis. Dices, omnem substantiam esse aut formam, aut materiam, aut compositum: substantia ergo, quæ neque est composita, neque capax materiæ, erit forma subsistens: ergo intellectualis: ergo incorporea: ergo repugnat esse substantiam simplicem & corpoream: unde perinde est dicere substantiam immaterialem & corpoream, ac dicere substantiam immaterialem & materialem. Et confirmatur (ac ferè in idem redit) nam omnis substantia vel est potentia, vel actus, vel composita ex potentia & actu: sed illa substantia non esset potentia substantialis ac receptiua, alioqui esset materia: neque etiam esset composita ex actu & potentia: ergo esset actus subsistens, sed huiusmodi actus non est capax quantitatis, alioqui ocluditur via ad probandum Angelicas substantias non esse capaces quantitatis. Sed hæc rationes non satis videntur ostendere repugnantiam, nam prior diuisio substantiæ in materiam, formam, & compositum, non est ad æquata substantiæ in communi, nam Aristoteles cum eam diuisionē tradidit in 2. de Anima, in princip. & 7. Metaph. text. 7. plane loquitur de forma informante: sic autem Angelica substantia nec est forma, nec materia, nec compositum: diuiditur ergo ibi substantia inferior, seu aliquo modo generationi & corruptioni obnoxia. Alioqui, ut diuisio sit ad æquata omni substantiæ, loco illius membri, scilicet, substantiæ compositæ, ponenda esset completa, omnis enim substantia aut est completa, aut incompleta per modum potentiæ, ut materia: aut per modum actus, ut forma. Substantia verò completa rursus diuidenda est in compositam ex materia & forma, & simplicem secundum negationem talis compositionis: hæc vero vterius potest subdividi in incorpoream, quæ est ita simplex, ut compositionem etiam partium integratium excludat: & corpoream, quæ habeat compositionem ex his partibus sine compositione ex principijs essentialibus materiæ & formæ: nulla enim asseritur ratio, ob quam repugnet, eandem substantiam completam habere vnam compositionem sine alia.

Quapropter repugnantia illa, quod talis substantia esset materialis & immaterialis, solum in vocibus consistere videtur. Unde distingui potest illa vox materialis: proprie enim significat rem compositam ex materia, quæ sit pura potentia & forma: & in hoc sensu illa substantia simplex non esset materialis, sed potius immaterialis, sumpta hac priuatiua voce in contraria & proportionata significatione: licet autem non conuerterentur immateriale & incorporeum, iuxta prædictam sententiam. Quia vero partes integrantes ad materialem causam reducuntur ab Aristotele, ideo latius potest sumi illa vox, & omnis substantia, quæ partes

partes habet integrantes, appellari potest, & materialis, & composita aliquo modo ex materia. Et hoc sensu illa substantia, de qua agimus, non diceretur immaterialis, sed materialis: nam immateriale sumptum in proportionata significatione reciprocè dicitur cum incorporeo. Nec sunt inusitatae hae significationes, nam forma ligni dicitur materialis, quamvis materia non confiet, quia est extensa: forma vero hominis contraria ratione immaterialis est. Altera vero diuisio actus & potentiae etiam patitur æquiuocationem, nam, si nomine actus subsistentis intelligatur substantia integra, quæ non indiget alio actu substantiali & intrinseco, ut actu fit, sic cœdemus illam substantiam simplicem, de qua agimus, fore actum subsistentem: negamus tamen, huiusmodi actum subsistentem non posse esse capacem quantitat: neque propterea occluditur via ad probandum substantias Angelicas esse incapaces quantitatis, id enim non est probandum ex communi ratione actus subsistentis in ea significatione, sed aliunde, scilicet, quia sunt actus perfectiores & indiuisibiles & intelligentes. Vnde, si nomine actus subsistentis intelligatur substantia ita perfecta, ut omnino recedat à conditionibus materiae, & à compositione ex partibus integrantes, sic negamus diuisionem illam esse adæquatam, aut illam substantiam simplicem & corpoream esse actum subsistentem. Atque hæc est tota probabilitas huius sententiae, iuxta quam negandum est propriam causam materialem & substantialem, de qua agimus, reperiri in celestibus vel incorruptibilibus corporibus, sed solum reductiue, quatenus partes integrantes, ut dixi, ad materialem causam reducuntur. Negari enim non potest, quia substantia corporea necessario habeat hanc compositionem, contrarium enim claram repugnantiam inuoluit.

Secunda D. Thomae sententia.

VL Secunda sententia principalis est, omnia corpora, etiam incorruptibilia, componi ex vera & propria materia, quæ sit substantialis potentia physica ad formam. Hæc est opinio D. Thomae, & discipulorum eius: par. quaest. 66. artic. 2. & 1. de Cœlo, lect. 6. & 8. Phys. lect. 20. Capreol. in 2. dist. 12. q. 1. Soncin. 12. Metaph. q. 7. lauel. lib. 3. q. 12. Soto Phys. q. 1. Tenet etiam Scotus loco cit. & Aegid. in 2. dist. 2. & 11. part. Hexamer. c. 4. & sequentibus Ocham in 2. q. 22. D. Bonauent. in 2. dist. 12. art. 2. q. 1. Tenet etiam Auicenna lib. 1. Suffic. c. 6. Paulus Venet. in summa de Cœlo, c. 2. ubi refert Themistium, Theophrastum, & alios. Et pro hac etiam parte afferuntur varia Aristotelis testimonia, ita ut, quæ fuerit eius in hac parte sententia, satis obscurum esse videatur. Nam 1. de Cœlo, cap. 9. tex. 93. 94. & 95. expressè dicit, cœlum ex materia constare, & inde probat, non posse esse aliud cœlum, quia ex vniuersa materia constat. Præterea 12. Metaphys. tex. 22. ait, omnium sensibilibus corporum eadē esse principia, materiam, scilicet, & formam, & 2. de generatione c. 9. tex. 51. ait, duo principia materiam, scilicet, & formam, etiam rebus æternis, primasque tenentibus: in his verò inferioribus addit tertium, nempe priuationem ad generationem constituendam. Denique 8. Metaph. tex. 10. ait, omnem substantiam sensibilem materia constare. Ratione fundatur hæc sententia, duobus principiis superiori oppositis. Vnum est, ad incorruptibilitatem cœlorum seu corporum non esse necessariam carentiam materiae: quod principium declarabitur fufius in puncto sequente. Nunc breuiter probatur, quia quamuis res constet materia & forma, potest vnio earum esse indissolubilis, quod satis est ad incorruptibilitatem. Alterum principium est, quantitatem molis, quam habent omnia corpora etiam incorruptibilia, esse necessariò coniunctam cum materia, ita ut sit proprietas tam propria materiae, seu rei compositae ex materia, ut sit certum in-

dicium illius. Quod his verbis scripsit Plotinus Aeneade 2. libr. 4. cap. 6. Quidquid habet molem, habet materiam.

Collatio superiorum opinionum.

VII. EX his sententijs neutra potest euidenter probari, quia nullus est effectus, qui euidenter nobis ostendat esse, vel non esse materiam in huiusmodi corporibus, quod satis declaratum est, referendo ipsas sententias. Nam prior ex incorruptibilitate infert carentiam materiae, quam illationem posterior sententia euidenter ostendit non esse bonam: nam, licet res immaterialis necessario sit incorruptibilis, non tamen conuertitur: atque ita, licet in re incorruptibili, ut sic non sit necessaria compositio ex materia: ad incorruptibilitatem tamen potest esse necessaria propter alias causas, non impediende incorruptibilitate. Quia, licet hæc ex se oriatur ex simplicitate rei, interdum tamen potest oriri ex indissolubili æxu formae & materiae, ut posterior opinio recte dicebat. Neque enim rationabiliter dici potest, repugnare vnioni materiae & formae, quod sit indissolubilis: quæ est enim hæc repugnantia? Non enim omnis compositio postulat, ut dissolui possit etiam in naturalibus, ut patet in compositione ex accidente & subiecto. Si ergo datur forma accidentalis inseparabilis à subiecto, cur non poterit etiam dari forma substantialis inseparabilis à materia? Item compositio ex partibus integrantes potest esse naturaliter indiuisibilis, ut est in cœlo: ergo etiam alia compositio ex materia & forma poterit esse naturaliter indissolubilis: inefficax ergo est illatio, quæ sit ex incorruptibilitate ad carentiam materiae.

VIII. Posterior vero sententia ex quantitate mollis infert compositionem ex materia, quæ consecutio etiam videtur incerta, ob argumentum vltimum prioris sententiae. Propter quod non est mihi euidentis, implicare contradiccionem, fieri substantiam simplicem & completam quantitatis capacem: quod si hoc non implicat, eneruatur omnino illa consecutio, cum non sit formalis, neque absolute necessaria. Nihilominus tamen, quantum ex signis & effectibus nos iudicare possumus, verisimilis est, cœlum esse compositum ex materia & forma. Primò quidem, quia in illo sunt omnia accidentia, quæ materiam consequuntur, excepta corruptibilitate, ut sunt quantitas, quæ eiusdem rationis est in omnibus corporibus. Deinde est in cœlis rarum & densum, quæ per materiam definiuntur: est enim densum, quod sub parua quantitate multum habet materiae, ut constat ex 2. de generatione. Ad hæc in cœlis sunt quædam accidentia, quæ videntur ordinata tantum ad recipiendum, ut quantitas, secundum quam sunt physice mobiles, alia vero ad agendum, ut lumen, & si quæ sunt aliae facultates, per quas influunt: ergo, sicut hæc indicant formam, ita illa indicant materiam. Denique omnia corpora physice mobilia, sunt entia naturalia: ideo enim sub obiecto Philosophiæ comprehenduntur: vnde Aristot. 1. de Cœlo, c. 2. celestia corpora ponit inter naturalia entia, quæ naturalia constant: sed iuxta eiusdem doctrinam 2. Phys. c. 1. & 2. natura non est, nisi vel materia, vel forma, neque nos aliam physicam naturam cognoscimus: ergo omnia corpora etiam incorruptibilia huiusmodi natura constant. Quæ ratio saltem probat, esse hanc sententiam magis consentaneam doctrinæ Aristotelis. Quid vero ad priora testimonia respondendum sit, videbimus sequente sect. Atque hæc resolutio magis ex sequentibus responfionibus persuadebatur.

Cœlum ex materia & forma compositum.

Argumentorum solutiones.

IX. AD primam ergo rationem prioris opinionis respondetur, quod, licet prima cognitio materiae

teriaz primæ inuenta fuerit per viam motus & transformationis, tamen, semel cognita hac compositione ex materia in inferioribus corporibus, inde ratiocinatum est ad superiora, & ex alijs similitudinibus, & accidentibus talium corporum intellectum est, hanc compositionem communem esse omnibus corporibus. Vnde ad secundam respondetur, non oportere, vt compositio ex materia & forma sit propter alium finem extrinsecum, sed propter ipsam substantiam componendam, quæ ex e s constat: & quia natura talis substantia huiusmodi compositionem postulat, vt habeat omnia, quæ sibi conaturalia sunt, scilicet, materiam, vt possit subsistere, occupare locum, moveri, & similia: formam vero, vt sit in actu, & vt agere possit. Quocirca falso videtur in eo argumento supponi, materiam in his rebus inferioribus solum esse propter generationes & corruptiones: est enim hæc vna ex proprietatibus huius materie, non tamen adæquata ratio materie vt sic.

X. Ad tertiam respondetur primò, probabile esse, quantitatem & materiam ex natura sua ita esse adæquate connexas, vt repugnet quantitati esse conaturalem alicui enti, quod materiam non habeat, hoc enim magis indicant ea, quæ de corporibus experimur, & nullum est prorsus fundamentum sufficientiad fingendum aliud genus naturalium entium possibile. Neque hoc repugnat infinitati Diuine potentia, vt per se satis patet, quia potentia Diuina infinita, non immutat rerum naturas: & quamuis possit supra illas operari, non tamen facit, vt sit conaturalis, quod ordini nature congruum vel consentaneum non est. Vnde inferius ostendimus, e conuerso fieri non posse, vt sit substantia ex materia & forma composita, cui naturale non sit habere quantitatem: quid ergo mirum videri debet, vt e conuerso etiam repugnet dari substantiam omnino completam, & quantam, quæ non sit composita ex materia & forma tanquam ex suis partibus? Conciipiendi ergo sunt duo ordines substantiarum à Deo creabilium, scilicet, compositarum ex materia & forma, & simplicium. Prioribus omnibus communis est hæc imperfectio, quod sunt capaces quantitatis, posteriores vero omnes substantia adeo perfectæ sunt (agimus de substantijs completis) vt e s quantitas repugnet, & ideo tales substantia dicuntur ab Aristotele, separatæ, & actus simplices ac intellectuales. Repugnat autem naturis rerum, vt hi duo ordines inter se confundantur, ideoque non potest vna & eadem res habere imperfectionem vnius ordinis coniunctam cum perfectione alterius.

XI. Adde deinde quamuis hoc admitteremus, scilicet, posse dari substantiam simplicem & integram, ac subiectam quantitati molis, non posse conuenienter attribui cælo talem substantia modum, quia esset valde imperfecta: quia non esset actus perfectissimus, vt per se constat, quia esset imperfectior substantijs intellectualibus, imò & multis substantijs compositis ex materia & forma, præsertim homine, & aliunde etiam careret actu substantiali, qui est maximè perfectus inter actus informantes. Sicut ergo substantia creata carens omni pulchritudine forme accidentalis, esset valde imperfecta, ita substantia corporea, carens pulchritudine forme substantialis, esset valde imperfecta, & quasi monstrosa. Et fortasse hinc sumitur non leue argumentum proportionale, nec parui (vt ita dicam) ponderis, sicut non potest dari substantia creata incapax accidentis, ita non posse dari substantiam corpoream incapacem substantialis forme, seu non constitutam per actualitatem illius, si integra & completa sit: si vero sit simplex, & sub quantitate subsistens, non esse integram, sed potentialem partem indigentem actualitate forme. Et confirmatur, nam talis substantia non posset esse secundum se totam actiua villo actionis genere:

non enim actione immanente, cum esset res inanimis, nec vero transeunte, quia hoc excedit limites naturalium agentium, qualia sunt corpora cælestia: & ita potius esset nullius actiuitatis, aut efficacæ. Sicut ergo corpora cælestia non agunt, nisi inducendo formam in materiam, ita etiam non sunt, nisi per existentiam propriæ forme in propria materia. Quocirca quamuis simplicitas, cæteris paribus, sit indicium & argumentum perfectionis, tamen illa simplicitas in substantia corporea non esset indicium perfectionis, sed potius imperfectionis: nec enim semper entia, quod simpliciora, eo perfectiora sunt.

SECTIO XI.

An materia incorruptibilium corporum sit eiusdem rationis cum elementari.

In hac re fuit sententia Auicennæ, eandem secundum speciem esse materiam omnium corporum, tam cælestium, quam terrestrium, & corruptibilium, quam incorruptibilium, quam opinionem multi ex Theologis secuti sunt, præsertim Agicius locis citatis, & in eandem inclinat Scotus, & alij. Potest autem hæc sententia duobus modis defendi. Primò, asserendo cælum esse corpus corruptibile, & elementalis nature, & hoc modo eam docuit Plato, vt etiam D. Thomas infra citandus meminit: & Nemescius lib. de natura hominis, cap. 5. refert, Platonem posuisse cælum ex igne & terra. Secundò potest illa sententia defendi simul cum cæli incorruptibilitate, & utroque modo à nobis tractabitur, quamuis in præsentia nos potius supponamus incorruptibilitatem aliquorum superiorum corporum, & ea incorruptibilitate supposita, materialem causam eorum inquiramus. Fundari autem potest prædicta opinio partim in naturali ratione, partim Theologica.

Primario ratio Metaphysica est, quia impossibilis videtur distinctio specifica inter materias, quia teste Aristotele 7. Metaphysicæ, textu 49. actus est, qui distinguit, præsertim specificè & essentialiter: sed quilibet materia est pura potentia: ergo non potest in ea reperiri distinctio specifica. Et confirmatur, quia materia prima est infimum ens substantiale, quod esse potest, & ideo ab Augustino dicitur esse prope nihil: ergo intra latitudinem materie non potest dari specifica distinctio: aliàs, cum duæ res specie diuersæ necessariò sint inæqualis perfectionis, esset vna materia essentialiter perfectior alia, atque ita aliqua materia non esset infimum ens, nec summè distans à Deo, quod repugnat imperfectiori materie. Nam pura potentia extreme opponitur puro actui, videnturque esse quasi duo extrema totius latitudinis substantiarum, vnde, sicut in puro actu non potest esse specifica distinctio, ita nec videtur possibile in pura potentia.

Secunda prædictæ opinionis ratio sit, quia talis distinctio necessaria non est. Si quid enim cogeret ad illam introducendam, maximè incorruptio cælorum, sed hoc non. Primò quidem, quia licet cæli nunquam actu corrumpantur, non inde fit ab intrinseco esse incorruptibiles, fieri enim potest, vt licet ex vi suæ compositionis substantialis cælum corruptibile sit, de facto tamen nunquam corrumpatur, quia in suo loco naturali existens, & distans ab omnibus agentibus contrarijs, est ita dispositum vt omnibus resistere possit. Vel secundò, quia licet cælum constet ex hac materia, potest esse naturaliter incorruptibile ab intrinseco. Quia sola materia prima non est sufficiens principium corruptibilitatis, nisi etiam forma talis sit, vt vno eius sit separabilis à materia, quod duplici ex capite provenire solet:

solet: scilicet, vel quia forma talis est, ut non repleat totam capacitatem materie: vel quia vnitur materie: medijs dispositionibus habentibus contrarium: quæ duæ rationes inueniuntur in formis rerum generabilium, non autem in formis cœlorum, nam forma cœli propter suam eminentem perfectionem virtute continet inferiora, & ita per se se replet totam materie capacitatem, & propterea vnitur materie per dispositiones non habentes contrarium, vnde Aristoteles inde solum probauit, cœlum esse incorruptibile quia non habet contrarium. Sic ergo conficitur ratio, nam ut cœlum sit incorruptibile, fati est, quod vnio eius cum materia sit naturaliter indissolubilis, sed hoc esse potest absque diuersitate materie propter modum informationis & dispositionum: ergo propter hanc causam non oportet illam materiarum distinctionem introducere. Quod potest declarari exemplo Theologico, nam vnio humanitatis Christi ad Verbum indissolubilis est, quamquam illa humanitas ex se sit capax propriæ subsistentiæ & illa careat, quia subsistentia Verbalis est, ut repleat capacitatem humanitatis & contrarium non habeat: sic ergo in præfenti intelligi potest de informatione formæ cœli, etiam si sit in materia rerum generabilium. Et confirmatur, quia aliis, si propter incorruptibilitatem cœlorum oporteret materiam eorum distingui à materia inferiori, eadem ratione distinguenda esset materia vniuscuiusque cœli à materia aliorum, quod videtur valde absurdum: sequela autem patet à paritate rationis.

IV. Tertio addunt Theologi fundamentum sumptum ex prima rerum creatione, quod hic prætermittere non possumus, ut declarem Metaphysicam non repugnare Theologicæ. Aiunt ergo ex historia Genesis constare, Deum ex eadem materia cœlos & elementa condidisse, ideoque nulla esse corpora, quæ ex distinctis materiis consistunt. Antecedens probatur ex illis verbis Genes. 1. In principio creauit Deus cœlum & terram, terra autem erat inanis & vacua, & tenebre erant super faciem abyssi. Vbi Augustinus 11. Confess. ca. 7. intelligit, per cœlum significari naturam angelicam, nomine autem terræ materiam primam, ex qua omnia corpora formata sunt. Alij vero, quia illa interpretatio illius vocis cœlum, nimis videtur Metaphorica, nomine cœli significari dicunt cœlum Empyreum, quod est sedes Beatorum, de quo multa in antiquis Patribus leguntur, ut videre licet apud Damascen. lib. 2. fidei, cap. 6. & Theodoretum Questionum super Genes. quæst. 11. & 14. & Basilium, homil. 2. & 3. in Genesim, & Bedam in suo Hexamer. in principio, & Chrysostomum exponentem verba illa ad Hebræos 8. Sanctorum minister & tabernaculi Dei, quod fixit Deus & non homo, & Hilarium in illa verba Psalmi 112. Ad te leuani oculos meos, qui habitas in cœlis: & Diodorum apud Lippomanum in Catena super Genesim. Nomine autem terræ significari dicunt materiam primam, seu corpulentam massam ex qua Deus omnia corpora formauit, in quo cum Augustino conueniunt. Quam opinionem sequitur Abulenensis in Genesim, & tribui solet Bedæ, Straboni & Hugoni Victori, & eandem insinuat Theophil. Antiochenus lib. 2. ad Autolichum, aliquantulum à principio: & Philastro libro de hæresibus inter ignorantias quorundam hæreticorum refert, quod duplicem terræ acceptionem ignorauerint. Vna, qua significat hoc elementum, quod inhabitamus. Altera, qua significat Hyle, id est, materiam inuisibilem & incompolitam, quæ veluti matrix est omnium rerum. Quæ sententia confirmari potest difficili loco Sapientie 11. Omnipotens manus tua creauit orbem terrarum ex materia inuisa: hæc ergo materia nomine terræ significata est, & ex illa, tanquam ex materia, constat totus terrarum orbis.

Alij vero, quoniam hæc etiam interpretatio non Franc. Suar. Metaph. Tom. I.

minis terræ valde Metaphorica est, & aliena ab historica narratione, proprie intelligunt ea voce significari elementum terræ, quod Deus primo die simul cum cœlo Empyreo creauit. Addunt tamen simul cum eis creatam fuisse aquam, quæ totum illud spatium replebat, quod inter terram & cœlum Empyreum interiectum est, ex qua postea Deus omnes cœlos & elementum ignis & aeris creauit: atque ita concludunt, hæc omnia corpora ex eadem materia constare. Assumptum vero probant ex illis verbis proximè sequentibus: Et tenebre erant super faciem abyssi: abyssus enim est copiosa aqua, ad cuius fundum non facile penetrari potest, ut Basilus declarat super Genesim, & Augustinus in Psalmo 14. Vnde statim subditur: Et Spiritus Domini ferebatur super aquas. Fuerunt ergo aquæ simul cum terra & cœlo, & inter terram & cœlum procreatæ: & cum verisimile non sit aliquod spatium interpositum inter cœlum & terram mansisse vacuum, constat totum repletum fuisse aquis, quia Scriptura non facit mentionem alterius corporis tunc procreati, quo repleti posset. Atque ita concluditur, cœlum productum esse ex aqua. Cui sententiæ fauent verba illa Petri 2. Epist. capit. vlt. Latet hoc volentes, quod cœli erant prius, & terra de aqua & per aquam consistens verbo Dei. Idemque dixisse eundem Petrum cum Simone Mago disputantem refertur in libr. 1. Recognition. Clementis circa principium. Denique vox etiam Hebræa, qua cœli Samaim appellantur, huic sententiæ fauet, nam (ut ait Hierony. Epist. 83. ad Oceanum) illud nomen ex aquis sumptum est. Aliqui vero addunt, corpus illud quo spatium inter terram & cœlum replebatur, non fuisse proprium elementum aquæ, sed aqueam materiam, quasi vaporem quendam aut nebulam, iuxta illud Ecclesiastici 24. Sicut nebula, texi omnem terram: & illud Job. 38. Quis conclusit ostijs mare, quando erumpebat quasi de vulua procedens, cum ponerem nubem Vestimentum eius, & caligine illud, quasi pannus infantie, obuoluerem? Et ex hac materia nebulosa aiunt creatos esse cœlos omnes præter Empyreum, atque ita sit, ut eadem materia consistat.

Et confirmatur hæc opinio, alia duplici sententia Scripturæ. Vna est, quod sunt veræ aquæ super firmamentum, id est, super octauam & stellatam sphaeram, ut constat ex eodem Genes. 1. Fiat firmamentum in medio aquarum, & diuidat aquas, ab aquis, & fecit Deus firmamentum, diuisitque aquas, quæ erant sub firmamento ab ijs, quæ erant super firmamentum: & in alijs Scripturæ locis sæpe fit mētio aquarum supra cœlos existentium, ut Psalm. 103. & 148. & apud Danielelem in Cantico trium puerorum. Ex hac ergo Scripturæ sententia colligitur, cœlum non esse alterius materie, quam elementum aquæ, fuisseque ex aqua formatum, partemque aquarum super ipsum fuisse relictam. Altera sententia Scripturæ est, cœlos aliquando fore corruptendos, & igne comburendos, & in meliorem substantiam transformandos, ut videtur expresse prædicere Isaias ca. 51. & 65. & clarius D. Petrus 2. Canonic. ca. vlt. & indicatur multis alijs locis. Hinc ergo recte colligitur, constare cœlum materiam capaci substantialis mutationis, & consequenter habere materiam eiusdem rationis cum materia horum inferiorum.

Posterior sententia priori contraria.

Secunda sententia docet, materiam cœli esse diuersæ rationis à materia horum inferiorum, vel, ut vniuersalius, magisque Metaphysice loquamur, materiam corporum incorruptibilium necessario esse diuersæ rationis à materia corruptibilium corporum. Ita docet D. Thom. 1. par. q. 66. artic. 2. & 1. 2. qu. 49. art. 4. & 2. cont. Gent. cap. 16. & eam sequuntur authores citati in superiori sectione. Imo etiam

A a

Com.

Comment. 8. Metaph. com. 12. licet absolute neget, cœlum habere materiam, sub conditione tamen ait, si illam habet, eam esse diuersæ rationis. Atq; hæc est sine dubio sententia Aristotelis locis citatis pro opinione Commentatoris in superiori puncto: nam in eis plane negat, cœlum habere talem materiam qualem habent hæc inferiora: vnde cum alijs locis dixerit habere materiam, necesse est, vt illam asserat esse diuersæ rationis. Id quod disertis fere verbis affirmat 12. Metaph. text. 11. & in hoc sensu communiter exponitur, quod lib. 10. Metaphysic. cap. 5. ait, corruptibile & incorruptibile differre genere, non est enim hoc verum de genere logico, cum corpora corruptibilia & incorruptibilia in genere substantiæ & corporis conueniant, oportet ergo intelligi de genere physico, quod omnes materiam esse intelligunt, quæ ita appellatur, quia eam proportionem seruat ad formam, quam genus ad differenciam. Vnde i. de generat. capit. 6. apertius dicit, ea quæ non possunt mutuo agere & pati, non habere eandem materiam. Est ergo hæc sententia magis consentanea Philosophicæ doctrinæ: vt vero simpliciter veritatem esse ostendamus, paulatim procedendum est, iuxta tria fundamenta prioris sententiæ.

Matariarum specifica diuersitas non repugnat.

VIII.

Dico primò, nihil repugnare naturis rerum quod in substantialibus potentijs & materijs detur specifica & essentialis diuersitas. Probatur primo ostensiuè ex ijs, quæ in superioribus dicta sunt de natura materiæ primæ. Ostendimus enim habere veram essentiam, realem, & substantialem, & in genere entis habere suam actualitatem entitatiuam, quamuis incompletam, & cum habitudine ad formam: ergo in illo gradu & modo essentia partialis potest esse diuersitas, & maior & minor essentialis perfectio. Pater consequentia, quia nec ex parte Dei est impotentia, nec ex parte rei est repugnantia. Sicut enim potentia passiva, accidentalis potest esse diuersa specie, quia ad actum specie & genere diuersum ordinatur: eodem modo possunt distinguí potentiæ substantiales. Quod declaratur amplius, nam formæ substantiales quædam sunt, quæ vniuntur materiæ per generationem totius, quæ lato modo dici possunt formæ generabiles: aliæ vero sunt formæ, quæ non possunt fieri aut vñiri per generationem, sed per creationem vel concreationem tantum: ergo si instituat materia apta ad recipiendas solas formas prioris generis, & incapax aliarum, erit plane diuersæ naturæ à materia capaci ingenerabilium formarum: non autem repugnat, vt huiusmodi materia cum tali natura & capacitate instituat: ergo non repugnat fieri materies diuersarum naturarum & essentialium.

IX.

Actus distinguere, qualiter intelligendum.

Secundo potest hoc probari, soluendo fundamentum primæ sententiæ & omnes rationes quibus probare conantur eius defensores hoc esse impossibile. Cum enim ex Aristotele adducitur illud principium: *Actus est qui distinguit*, si nomine actus in tota sua latitudine vtamur, facile respondebimus, materiam vnā distingui specie ab alia per intrinsecam differentiam essentialē, quæ ad genus materiæ comparatur vt actus Metaphysicus: iam enim supra ostendimus, non repugnare puræ potentialitati materiæ in genere Physico, constitui ex potentia & actu Metaphysicis. Neque enim necesse est recurrere ad Analogiam materia in communi respectu materiarum diuersarum rationum, quam constituit Caieta. 1. p. qu. 66. art. 2. Talis enim Analogia nulla probabili ratione fundatur, cum essentialis ratio potentiæ substantialis propriissime conueniat cuilibet materiæ, & sine vlla habitudine vnus ad aliam. Itaq; si

de actu Metaphysico loquamur, quælibet materia in se habet intrinsecum actum, quo ab alia distinguatur, quod manifeste conuincitur ex distinctione essentiali materiæ à forma, nam si actus est qui distinguit, necesse est vt materia in se habeat actum, quo à forma distinguatur. Eo vel maximè, quod valde probabile est, dari conceptum communem vni vocum & genericum ad materiam & formam, eo scilicet modo, quo in partibus potest genus reperiri, iuxta supra dicta de vniuersalibus: huiusmodi namque esse videtur conceptus naturæ, aut principij vel causæ intrinsecæ & essentialis: hoc ergo genus per differentias oppositas diuiditur tanquam per actus: ita ergo potest communis ratio materiæ per varias differentias distingui. Quod si sit sermo de actu Physico seu reali, adhuc distinguere possumus de actu entitatiuo vel formali, & priori modo non oportet, vt quælibet simplex entitas distinguatur ab alia dissimilis naturæ per alium actum, præter ipsius rei entitatem. Quia entitas simplex non potest in re distinguí ab alia, nisi se ipsa: nam eodem distinguuntur, quo est. Loquendo autem de posteriori actu, scilicet formali, sic etiam illi attribui potest omnis distinctio, quatenus vel per ipsum, vel per habitudinem ad ipsum sit: sic enim compositum distinguuntur per formam, vt per actum constituentem: vna vero materia distinguuntur ab alia per habitudinem ad diuersam formam generabilem vel ingenerabilem, vt declarauimus.

Et declaratur amplius conclusio, quia materiæ primæ non repugnat vnitas specifica cum distinctione numerica: ergo nec repugnat distinctio specifica cum vnitate numerica. Consequentia inde probatur, quia sicut actus est qui distinguit, ita etiam actus est qui dat vnitatem, & qui constituit speciem naturam: prius enim secundum rationem est constituere, quam distinguere. Item, quia sicut genus comparatur vt potentia ad differentiam speciem, ita species ad differentiam indiuidualem. Ac deniq; quia etiam numerica distinctio, cum sit actualis & realis, debet fieri per actum, vt constat ex superioribus dictis de principio indiuiduationis. Primum vero antecedens quoad vtramq; partem manifestum est. Nam quoad priorem, omnes fatentur materias omnes rerum generabilium esse eiusdem speciei. Primo quidem, quia sunt omnino similes in essentia, vnde & eandem habent definitionem. Secundo, quia quælibet portio materiæ est capax omnium formarum, quatum est alia, nam quælibet est commune subiectum harum transmutationum, & ideo recte dixit Aristoteles, eas res vnā habere materiam, quæ sunt inuicem transmutabiles quod de vnitate specifica necessario intelligendum est. Denique supra late probauimus, primam causam materialem rerum generabilium non posse esse nisi vnā, vtq; secundum speciem, id quod docet Aristoteles toto primolib. Physicorum, præsertim text. 69. & Comment. ibi, & 12. Metaph. Comment. 14. & D. Thom. 1. par. quæst. 66. articul. 2. Nec probandum est modum loquendi quorundam dicentium, materiam generabilium esse vnā specie negatiue, non positue, volunt enim vnitatem speciem posituam esse per formam. Est tamen inepta distinctio, nam si loquantur de vnitate pro formali, omnis vnitas negatiua est, si autem pro fundamento vnitatis, hoc tam posituum in multis materijs, sicut in multis formis vel compositis, nam vere habet posituam essentiam, & posituam similitudinem, seu conuenientiam in tota sua essentiali natura. Quoad alteram etiam partem de distinctione numerica, res est clarissima: corpora enim duorum hominum numero differunt: ergo & materiæ eorum, quam distinctionem retinent, etiam si priuentur suis formis. Quin etiam materiæ, quæ sunt sub formis specie diuersis, quamuis quoad dispositiones proximas di-

canit

gantur differre aliquo modo specie, vt sumitur ex Aristotele 8. Metaph. text. 11. tamen materia primæ quoad entitates suas solum sunt numero diuersæ, cum qua distinctione conseruare possunt absq; vlla forma actui informate. Nec refert, qd tota hæc materia generabilium posset sub forma eiusdem rationis constitui, & sub eadem quantitate continua, & ita esse vno numero, nam hæc vnitas vel distinctio in materia talis est, qualis esse solet in rebus homogeneis, quarum partes integrantes, si sint actu diuise, sunt etiam plura indiuidua simpliciter, & actu distincta numero, si vero non sint diuise, sed continue, actu sunt vnum numero: & plura in potentia. Sicigitur constat, vnitatem vel distinctionem, tam specificam, quam genericam, vel numericam non repugnare cum natura vel essentia materiae.

XI. *Materiae entium simpliciter.*
Ad confirmationem, quæ fundabatur in imperfectione materiae, respondetur primo, probabile esse materiam vt sic secundum suum commune genus tam esse imperfectum ens, vt nullum possit esse in genere substantiæ magis infimum & imperfectum, non solum comparando genus ad genus, quod clarissimum est, sed etiam comparando omnia & singula contenta sub genere materiae ad alia omnia, quæ sub aliis generibus, vel rationibus substantiæ continentur. Declaratur hoc, nam materia vt sic distinguitur intra latitudinem substantiæ, tum à forma, tum à substantia completa, siue composita, siue simplici, atque hoc modo clarum est, genus materiae, vt sic minus perfectum esse, quam genus formæ, & à fortiori quam substantiam compositam vel completam. Possumus tamen vltius comparare quamlibet formam cum qualibet materia, & sic non est tam euident, omnem materiam esse inferiorē quamlibet formæ. Quid enim, si quis dicat, materiam cœli Empyreï esse perfectius ens, quam sit forma terræ? qua enim euidenti ratione demonstrabitur, id esse falsum? Nam quod forma illa plus habeat de ratione actus aquantis, non videtur satis conuincere, quia etiam accidentia habent plus de ratione actus aquantis, quam materia, & nihilominus in sua entitate actuali simpliciter sunt minus perfecta, quia absolute minorem perfectionem conferunt in genere entis. Sic ergo dicere quis posset, meliorem esse materiam, quæ veluti inchoat perfectissimum corpus, quale est cœlum Empyreum, quam sit forma, quæ veluti consummat & complet corpus imperfectissimum, quod est terra. Nec etiam obstat, quod illa materia sub genere minus perfecto contineatur, nam sæpe accidit perfectam speciem sub genere minus perfecto esse simpliciter nobiliorem, quam sit aliqua species infima sub meliori genere, sicut voluntas est absolute perfectior potentia, quam visus, licet hic contineatur sub genere potentie cognoscentis, quod nobilius est. Nobilitas enim generis non est sumenda ex comparatione omnium & singulorum specierum, sed vel secundum se & comparando præclaras rationes, vel certe conferendo supremam speciem vnius generis ad supremam alterius. Quamquam vero hoc ita disputari possit, nihilominus tamquam probabilius admittim⁹, quamlibet materiam esse inferiorē quamlibet formæ, quia est pura potentia in genere substantiæ, sub quo genere parum perfectionis participare potest. Item, quia alias facile posset quis dicere, aliquam materiam esse perfectiorem aliqua substantia completa & integra, quia cum ponatur esse perfectior quam forma, & alioqui includat totam materiae perfectionem, facile fieri potest, vt, saltem intentione, excedat in perfectione aliquam substantiam integram, & compositam, quod verisimile non est. Hocigitur modo optime explicatur, materiam primam esse infimum ens, non solum ratione huius inferioris materiae rerum generabilium, de qua potissimum locutus est Augustinus, cum dixit, *materiam esse prope nihil*: sed etiam

Franc. Suar. Metaph. Tom. I.

ratione totius generis, seu totius latitudinis materiae, nam tota pertinet ad infimum gradum substantialis entis.

Non vero spectat ad hanc infimam materiae perfectionem, vt in eius latitudine non possit esse gradus, vel maior & minor essentialis perfectio, quia non oportet, vt illa perfectio materiae sit omnino indiuisibilis essentialiter: nam, vt declarauimus, per varias differentias diuidi ac contrahi potest. Neque quoad hoc comparanda est pura potentia cum puro actu, cuius signum manifestum est, quia purus actus essentialiter est vnus numero & singularis, non autem pura potentia. Ratio autem est, quia purus actus in se constituitur per infinitam perfectionem simpliciter, in se includentem omnem aliam perfectionem, cui infinitati & continentie repugnat multiplicatio tam essentialis, quam generica, vt postea videbimus. Pura autem potentia non constituitur per infinitam perfectionem, vt per se constat, cum sit infima perfectionis: neque etiam constituitur per carentiam omnis perfectionis, nec per inclusionem (vt sic dicam) omnis imperfectionis, nec denique de ratione materiae vt sic, est quod habeat infimam & indiuisibilem perfectionem Physicam, nam ratio puræ potentie hoc non postulat, & aliunde id non habet. Sed hic statim occurrebat querendum, quænam harum materialium, sit minus perfecta, non enim sunt æquales, vt iam concessimus, & ratio specificæ distinctionis postulare videtur. Rursus queri potest, an possit fieri alia materia minus perfecta essentialiter, quam sit qualibet materia creata, & consequenter an in eis materiis possit procedi in infinitum. Sed hæc declarabuntur commodius sectione sequente.

Affertio secunda.

XIII. *Cœlestes orbis omnes incorruptibiles.*
Dico secundo, si solam rationem spectemus, probabilius est, materiam cœlorum esse diuersæ rationis à materia rerum generabilium. Ad probandam hanc conclusionem, supponimus cœlum esse ingenerabile & incorruptibile. Quamquam, vt dixi, nos hoc loco non agimus de cœlo, quasi materialiter (vt sic dicam) sed formaliter de corpore incorruptibili. Est autem certum, non repugnare dari aliquod corpus incorruptibile, de quo procedit questio proposita, siue illud de facto detur, siue non. Rursus de aliquo corpore cœlesti, saltem de Empyreico cœlo, Theologi pro comperto habent, esse corpus incorruptibile, vt ex authoribus superius citatis constat. Denique, quamquam de inferioribus orbibus multi existiment eos esse corruptibiles, & nonnulli ex antiquis Patribus id interdum significant, & moderni etiam Astrologi ex quibusdam apparitionibus cometarum, id se demonstrare existiment, nobis tamen verisimilior est Aristotelis sententia, illa omnia corpora vsque ad cœlum Lunæ esse natura sua incorruptibilia: tum propter experientiam, videmus enim corruptibilia corpora, vel secundum se tota, vel secundum partes, aut corrumpi, aut alterari, peregrinas impressiones recipiendo, aut à naturali statu interdum cadere: at vero vetustissimo experimento constat, cœlos, tam secundum se totos, quam secundum omnes partes suas, integros à creatione mundi permanisse & inuariabili vniformitate eodem modo moueri, nec alterari, aut deici à statu connaturali, ex qua experientia ortus est communis omnium gentium consensus, existimantium cœlum ex se perpetuum esse, vt Aristoteles lib. de Mundo ad Alexandrum, & secundo de cœlo ca. 1. adnotauit. Tum etiam quia hoc est magis cōsentaneum fini, propter quem corpora illa creata sunt, nimirum vt sint quædā causæ vniuersales, quæ suo motu & influxu vniformiter variabili adiuuent hæc omnia inferiora, vt per continuā successionem

A a 2

& ge.

& generationem cōseruentur: ad hunc autem finem necessarium fuit, vt cœli essent perpētui, & eodem modo inuariabili mouerentur. Tum denique, quia non repugnat cœlos esse creatos naturæ incorruptibilis, vt ex dictis constat, & magis patet ex dicendis: ergo verisimilius est, tales creatos esse: nam, vt dixi, hoc est magis consentaneū fini eorum, & magis etiā pertinet ad perfectionem & pulchritudinem vniuersi, neq; in Scriptura diuina est aliquid, quod huic Philosophicæ rationi repugnet, vt sequenti assertione ostendam. Imo sunt multæ locutiones, quæ illi fauent, vt quod cœli firmissimi 2. Paralipomenon 6. & solidissimi, Iob 37. & æterni, scilicet in posterum, Psalm. 148. & 2. ad Corinth. 5. dicuntur.

XIV.
Probatio
conclusionis.

Hoc ergo supposito, probatur conclusio posita, quia, si cœlum esset compositum ex materia elementorum, tam esset ex se corruptibile, quàm sunt ipsa elementa. Probatur sequela, quia materia cœli esset capax aliarum formarum, v. g. elementorum, & careret illis: ergo esset subiecta propriæ priuationi talium formarum, & consequenter, quantum est ex se, illas appeteret, sed hæc est tota radix corruptibilitatis elementorum, ergo. Respondent alii, negando Maiorem, quia materia dum est sub vna forma, non est capax alterius, quia nō potest habere vtramque simul, & ideo non habet propriæ priuationem, neq; appetitum alterius, quia ea forma, quam habet, contenta est. Sed hoc friuolum est, nam capacitas ad plures formas non est in sensu composito (vt aiunt) sed diuinitim declaranda, est enim idem subiectum capax contrariarum formarum, non quia possit simul vtramque recipere, sed quia de se indifferens est, vt vnam vel aliam suscipiat, atq; hoc satis est, vt, quando vnam habet, vere sit altera priuatum, quia vere caret forma, cuius est capax. Alias neque materia generabilium rerum esset subiecta priuationi, neque in aliquo subiecto, in quo est forma, vel qualitas positua, esset vnquam priuatio formæ oppositæ, quod est contra communem omnium sensum, & loquendi modum. Denique, materia generabilium non alia ratione est principium corruptionis, nisi quia hoc modo est capax aliarum formarum, quibus caret, & ea ratione dicitur eas appetere, secundum Metaphoram, nam hic appetitus non est aliud à naturali capacitate, vt in prima Disputatione procemiali declaratum est.

Quorundam
respon-
sio refuta-
tur.

XV.

Alij respondent, formam cœli explere capacitatem materiæ propter suam eminentiam & virtutalem continentiam, & ob hanc peculiarem rationem, materiam existentem sub tali forma non appetere alias, nec propriæ esse capax illarum. Sed hoc etiam est falsum, nam forma cœli non continet eminenter ac virtute omnes alias formas, non enim continet animam rationalem, neque alias formas perfectiorum viuentium, neque forma vnus cœli eminenter aut virtute continet formas aliorum cœlorum, supposito quod specie differant. Vnde, cum dicitur forma cœli explere capacitatem materiæ, intelligi potest intensiue, & hoc neq; est verum, nec satis est, nam anima rationalis perfectius actuat materiam, & cum illa sit perfectissima, illa sola dici potest explere intensiue capacitatem materiæ, & nihilominus relinquit illam ita capacem aliarum, vt sit sufficiens principium corruptionis. Responderi potest animam rationalem excedere formam cœli in gradu formæ, excedi tamen in modo informandi. Nos vero dicimus, ex hoc excessu & informandi modo colligi sufficienter diuersitatem materiæ, & alias explicari nō posse, qualis sit ille excessus, vt ex sequentibus magis constabit. Vel ergo intelligitur forma cœli explere capacitatem materiæ extensiue, & hoc est impossibile, si illa materia est eiusdem omnino rationis & capacitatis cum hac nostra materia, quia de se est plane indifferens ad omnes formas quarum perfectiones nec formaliter continet forma cœli, nec eminenter. Quapropter fieri non

potest vt per se sola & per suum informandi modum repleat capacitatem talis materiæ.

Alia responsio est, capacitatem materiæ dupliciter posse considerari: vno modo secundum se & quā remore, alio modo proximè, & vt est reducibilis ad actum. Priori modo concedunt materiam cœli esse capacem aliarum formarum, vt argumentum factum probat, & similiter habere priuationem, & quasi radicalem appetitum: proximè vero negant habere capacitatem, quia iam illa materia ita est affecta, disposita & actuat, vt non sit reducibilis ad aliū actum, eo quod non sit separabilis ab illo quem nunc habet. Hoc autem prouenit partim ex dispositionibus, quæ non habent contrarium, partim ex ipsamet informatione seu modo informandi, qui talis est, vt inseparabiliter coniungat talem formam huic materiæ. Materia autem est principium corruptibilitatis, non prout consideratur secundum remotam capacitatem, sed prout est proximè disposita & affecta. Hæc quidem responsio est probabilis, non tamen ita satisfacit, quin contraria opinio probabilior relinquatur. Primò quidem, quia vt agens possit alterare passum, non oportet vt supponat in illo dispositionem positue contrariam, sed satis est vt supponat capacitatem cum priuatione, nam hæc, adiuncta forma, quam agens introducit, sunt sufficientia principia naturalis mutationis: ergo licet in cœlo non sint dispositiones directæ & positue contrariæ qualitatibus elementorum, si tamen in eo est materia capax talium qualitatuum, & carens illis, hoc satis est vt possit cœlum ab elementis alterari, & peregrinas impressiones recipere. Dices, habere cœlum nobiles aliquas qualitates formaliter repugnantes, & resistentes omnibus his inferioribus qualitatibus. Sed hoc in primis dicitur voluntarie & sine probatione, ac deinde ex illa responsione ad summum habetur, cœlos non posse corrumpi, quia non est inferiori agente, virtus quæ possit vincere resistentiam passi, si ergo virtus actiua augeretur, aut fortior redderetur, posset cœlum alterare & ad corruptionem disponere.

Ac deniq; licet daremus esse possibilem illum incorruptionis modum, tamen negari non potest quin facilius & nobilior modus sit, si cœlum non per resistentiam qualitatuum, sed per intrinsecam & substantialem compositionem sit incapax peregrinarum impressionum & formarum. Cum ergo cœlū factum sit, vt ab his omnibus impressionibus & alterationibus sit abstractū, & vt materia eius nunquam mutetur formam, verisimilius est factam esse de se incapacem omnium harum formarum & qualitatuum, atq; adeo non solum quoad formam, sed etiam quoad materiam esse cœlum alterius rationis & ordinis ab omnibus inferioribus corporibus. Quod si quis dicat, hanc incapacitatem peregrinarum impressionum corruptentium non esse tribuendam aut incapacitati materiæ, aut qualitatibus resistentibus, sed modi informandi formæ: Contra hoc est, quia si materia habet eandem capacitatem, vix potest intelligi, quomodo per solum modum informationis reddatur ipsum compositum incapax inferiorum qualitatuum. Maximè cum passiuæ potentia ad recipiendas has qualitates conueniat corporibus ratione materiæ. Et propter hanc causam Aristoteles locis supra citatis merito existimauit sicut ea quæ mutuo transmutantur, communem habent materiam, ita etiam è conuerso, quæ transmutari non possunt, non habere materiam cōmunem, quia sola diuersitas in forma non potest ad id sufficere. Accedit, quod licet forma cœli habeat talem informandi modum, vt natura sua possit in inseparabilitate in se subiecto quod informat: tamen per hoc ipsum sufficienter indicatur, materiam illi formæ subiectam debere esse diuersæ rationis. Quia potentia distinguuntur per actus, sed forma illo modo informans, est actus longe diuersæ ratio-

XVI.

XVII.

XVIII.

XIX.

XX.

XXI.

XXII.

XXIII.

XXIV.

XXV.

XXVI.

XXVII.

XXVIII.

XXIX.

XXX.

XXXI.

XXXII.

XXXIII.

XXXIV.

XXXV.

XXXVI.

XXXVII.

XXXVIII.

XXXIX.

XL.

XLI.

XLII.

XLIII.

XLIV.

XLV.

XLVI.

XLVII.

XLVIII.

XLIX.

L.

LI.

LII.

LIII.

LIV.

LV.

LVI.

LVII.

LVIII.

LIX.

XL.

LI.

LII.

LIII.

LIV.

LV.

LVI.

LVII.

LVIII.

LIX.

XL.

LI.

LII.

LIII.

LIV.

LV.

LVI.

LVII.

LVIII.

LIX.

XL.

LI.

LII.

LIII.

LIV.

LV.

LVI.

LVII.

LVIII.

LIX.

rationis à forma generabili, & posulat in subiecto conditiones longe diuersas, nempe inseparabilitatem & plenam saterietatem & (vt ita dicā) perpetuam quierem sub tali actu: ergo potentia seu materiz ordinata ad huiusmodi actus distincta sunt.

Vltimo possunt rationes non minus efficaces sumi ex eo quod cœlum est ingenerabile naturali generatione, hætenus enim solū incorruptibilitatem eius pōderauimus. Si ergo materia aeris & Solis, verbi gratia, essent eiusdem rationis, esset nunc materia aeris capax formæ Solis, & carens illa, & appetens illam, non enim est minor ratio de illa, quam de alijs formis quarum est actus. Ergo quantum est ex parte causæ materialis, cœlum re verà est generabile ex aere, ergo simpliciter est generabile. Patet cōsequētia, tum quia hæc denominatio maximè sumitur ex parte materiz, tum etiam, quia potentia passiva naturalis correspondet potentia actiua naturalis, alias superflua esset & otiosa talis potentia in rerū natura. Vel certe quamuis de facto non daretur talis vis actiua, non tamen repugnaret dari intra ordinem agentium naturalium. Atq; ita quantum est de se cœlum esset naturaliter generabile. Quin potius nulla ratio reddi posset: cur cœlum ipsum aut Sol non possit ex materia sibi applicata generare sibi simile, quia datur in natura subiectum continens in potentia illam formam & carēs illa: ergo illa forma factibilis est per educationem de potentia talis subiecti: ergo & in suo esse & gradu finita est, & in modo quo fieri potest: ergo per virtutem finitam agentis naturalis educi potest: cur ergo non est in cœlo aut in Sole talis virtus ad generandum sibi simile? certe non potest vlla ratio Philosophica assignari. Cum ergo cœlum sit ingenerabile, forma eius talis est, vt nec possit educi de potentia materiz, neque illi vniri per generationem: ergo non continetur in potentia illius materiz: quæ est subiectum generationis, neque illam respicit, aut actuare potest: ergo è contrario materia, quæ subijcitur tali formæ, natura sua est subiectum incapax generationis, & consequenter est diuersæ naturæ ab alia materia, quæ est generationis subiectum. Atq; hæc rationes, quamuis exempli causa de materia cœli factæ sint, tamen vniuerse & formaliter procedunt de corpore ab intrinseco incorruptibili, quæ magis confirmabuntur soluendo secundum fundamentum prioris sententiæ.

Fundamentum ergo secundum prioris sententiæ ex confirmatione præcedentis assertionis solum est, iam enim satis ostēdimus, quomodo ex corporis incorruptibilitate, si omnino naturalis & intrinseca sit, inferatur diuersitas materiz: & omnia, quæ in difficultate illius fundamenti attinguntur, sigillatim sunt à nobis tractata & expedita. Exemplum autem quod ibi adducitur de indissolubili vnione humanitatis Christi, nihil ad rem præsentem refert: non enim negamus aliquam vnionem posse esse indissolubilem natura sua, sed dicimus, huiusmodi vnionem formæ cum materia esse indicium diuersitatis non solum in forma, sed etiam in materia: tum quia potentia proportionatur actui, tum etiam, quia talis vnio posulat materiam incapacem peregrinarum impressionum.

Comparantur materia cœlorum inter se.

IN confirmatione vero illius fundamenti petitur specialis difficultas de materijs cœlorum, an inter se etiam differant specie, in qua loqui possumus, vel supponendo celestia corpora esse eiusdem speciei, vel ex hypothesi, quod differant speciei: & vt sæpe dixi, nihil ad præsentem quæstionem refert, quid de facto in hoc verius sit, nam satis est loqui de possibili, in quo non est dubium, quin possint dari corpora incorruptibilia & eiusdem & diuersæ speciei. Si ergo loquamur de corporibus habentibus formas eiusdem

Franc. Suar. Metaph. Tom. I.

rationis, nulla superest quæstio, quin materiz debeant etiam esse eiusdem rationis essentialis, quia non habent, vnde distinguantur. Neque talis conuenientia in materia potest obitare incorruptibilitati talium corporum, quia simile non patitur à simili, vnde inter talia corpora non potest esse naturalis actio & transmutatio, nec materia vnus appetit formam alterius, cum sint eiusdem speciei. Et quoad hoc eadem est ratio de diuersis corporibus, quæ de diuersis partibus homogeneis eiusdem corporis: partes autem eiusdem corporis homogenei distinctas habent portiones materiz, eiusdem tamen rationis, sicut sunt formæ. Non est autem improbabile, hanc singularem materiam talis speciei esse naturaliter coaptatam & proportionatā huic singulari formæ, & cum ea habere peculiare vinculum, & propriam indiuidualem habitudinem, quanquam id incertum sit, parumque ad rem præsentem referat.

Difficultas ergo in prædicta confirmatione tacta procedit supponendo distinctionem specificam inter huiusmodi corpora, siue illa intercedat inter corpora integra, qualia sunt, verbi gratia, cœlum Empyreum & cœlum Lunæ, quæ specie differre longe verisimilius est, siue se habeant vt partes eiusdem corporis, vt sunt alia respectu aliarum partium corporum celestium. De his ergo omnibus est difficultas, quia si ratio facta est efficax, æquè probat, materias omnium corporum incorruptibilium specie differentium esse etiam specie differentes, quod videtur incredibile.

In hac re diuisi sunt discipuli D. Thomæ, nam Capreolus quem Soncinas & alij sequuntur, non existimat esse admittendū illud cōsequens, quia vt materiz sint specie diuersæ, non satis est formas esse specie distinctas, cū constet in his rebus inferiorib. eandem materiam recipere varias formas: oportet ergo vt sit diuersitas in modo informandi, omnes autem formæ cœlorum conueniunt in eodem modo informandi inseparabiliter, & explēdo appetitum materiz: ergo, quamuis in gradu essent aliæ formæ differant, nihilominus materia omnium est vna, quia respicit oēs veluti sub vna ratione formali, quæ sumitur ex modo informandi, sicut materia inferiorum corporum est vna, quia respicit plures formas, quatenus conueniunt in alio modo informandi, scilicet separabiliter. Vnde Aristoteles quamuis dixerit corruptibile & incorruptibile differre genere, nunquam tamen dixit incorruptibilia inter se differre etiam genere physico: non ergo differunt in materia. Tandem illa omnia corpora, sicut sunt incapacia alterationum corruptentium, ita sunt capacia earum mutationum, quæ corruptionem non afferunt, vt motus localis, & passiva illuminationis: ergo signum est habere materiam eiusdem rationis.

At vero Caietanus concedit sequelam argumenti, & docet omnia corpora incorruptibilia specie diuersa habere non solum formas, sed etiam materias specie diuersas. Et in ea sententia magis consequenter loquitur, quia rationes factæ eandem efficacitatem in præsentem habent. Nam si materia cœli crystallini, verbi gratia, est eiusdem rationis cum materia cœli Empyreici: ergo est naturaliter capax formæ eius, & dispositionum omnium, quæ ad illam requiruntur: ergo forma cœli Empyreici, quantum est ex se, & ex parte talis subiecti, educi potest de potentia eius: ergo cœlum Empyreum naturaliter est generabile, & è contrario crystallinum cœlum erit naturaliter corruptibile & transmutabile in aliud. Patet consequentia, quia materia dicitur esse de se indifferens ad omnes illas formas, & per proprias vnus cuiusq; dispositiones determinari ad illas: ergo erit tanta repugnantia inter dispositiones, sicut inter formas: ergo per illas dispositiones poterit materia illa præparari ad abiiciendā vnā formam, & recipiendā aliam. Negq; ad hanc transmutationē videtur necessaria

A a 3

ria con-

XXI.

XXII.

Quoridam in hoc sententia.

XXIII.

Materia cœli est vna & eadem materia inter se specie diuersa.

ria contrarietas positiua & perfecta, sed sufficit propria oppositio priuatiua cum naturali repugnancia & impossibilitate formarum, & propriariū qualitatum, vel dispositionum. Quod si ex parte potentie passiuæ naturalis, hoc totum verum est, nulla ratio afferri potest, cur potentia actiua naturali illi potentie passiuæ correspondens sit impossibilis: imo nec reddi potest ratio, cur de facto non reperiatur in cælis. Igitur, quod talia corpora sint ad inuicem impassibilia tali passione, quæ ad corruptionem vel generationem disponat, prouenit ex eo, quod vnumquodque habet propriam materiam ita accommodatam & commensuratam propriæ formæ, & dispositionibus illius, ut sit prorsus incapax aliarum, unde necessario fit, tam esse diuersas specie materias horum corporum, quam formas eorundem.

XXIV.

Quocirca quamuis verum sit, omnes materias cælorum in hoc conuenire, quod ordinentur ad formam inseparabiliter informantem, tamen hæc conuenientia non potest esse in eis specifica, sed generica, & ex illa inferitur diuersitas specifica. Nam ut vnaquæque materia inseparabiliter coniungatur propriæ formæ, necesse est, ut ex vi suæ entitatis & essentie cum sola illa possit naturale vinculum cōtrahere: nam si esset indifferens, hoc ipso posset suam formam dimittere, & alteri repugnanti coherere. Igitur respicere formam inseparabiliter informantem, nihil aliud est, quam determinate respicere propriam & vnicam formam, & e contrario, quod forma inseparabiliter informet, ideo est, quia talem respicit potentiam quæ illo actu contenta est, neque alium appetit, quia alterius non est capax. Negalia ratione intelligi potest, quod vnaquæque forma cæli sentiet appetitum propriæ materiæ. Est ergo in hoc magna dissimilitudo inter materiam rerū corruptibilium & incorruptibilium, nam illa ideo respicit formam separabilem, quia ex se indifferenter respicit plures formas inter se repugnantes, unde ipsamet separabilitas formarum requirit vnitatem in materia, & talem capacitatem, quæ non omnino expleatur vna vel alia forma. At vero materia vniuscuiusque cæli ideo respicit formam inseparabilem, quia non respicit aliam, nisi suam, & ideo illa satiat, quia non est capax aliarum, neque indifferens, sed ex vi suæ essentie est determinata ad talem formam. Neque Aristoteles huic sententiæ repugnare potest, cum ille generatim dixerit, illa differre materia, quæ non sunt inuicem transmutabilia. Quod vero 10. Metaphys. dixerit corruptibile & incorruptibile differre genere, non impedit, quo minus ipsa etiam incorruptibilia possint dici inter se genere Physico differre, si hoc nihil aliud sit, quam differre materia: si vero illa locutione plus indicetur, sic speciali ratione dicentur differre genere corruptibilia corpora ab incorruptibilibus, potius quam incorruptibilia inter se, quia nimirum illa sunt diuersorum ordinum, hæc vero vnum gradum constituunt. Item materiæ cælorum, & elementorū differunt quodammodo genere Physico, quia vna materia est subiectum generationis, tota vero alia materia est incapax generationis, & ita est etiam maior similitudo specifica & subalterna inter materias cælorum inter se, quam cum materiis horum inferiorum. Et illa conuenientia satis est, ut in aliquibus mutationibus localibus aut perfectiuis conuenire possint, ut per se constat. Atque ita sufficienter satisfactum est fundamentis aliorum, & nostra sententia confirmata.

Tertia assertio, qua Diuina Scripturæ testimonij satisfi.

XXV.

Dico tertio: Ex diuinis scripturis colligi non potest cælos esse factos ex materia elementorum & consequenter nihil est in Scriptura sacra, quod

propositæ Philosophicæ veritati repugnet. Hæc assertio excedit quidem limites Metaphysicæ, non possumus tamen eam prætermittere, tum ut satisfaciamus fundamentis oppositæ sententiæ, tum etiam ut breuiter attingamus materialem causam totius vniuersi corpori, & conditionis eius, in quo non solum Theologi, sed etiam Philosophi à principio laborarunt. Primum ergo, quod attinet ad cælum Empyreum, conclusio est extra controuerdiam: nam Theologi, qui cælum illud admittunt, in primo momento creationis rerum docent fuisse creatum simul cum terra: illudque aut significari, aut saltem comprehendendi in verbis illis: *In principio creauit Deus cælum*. Vnde, saltem quantum ad hoc corpus, sine ulla difficultate Theologica procedunt omnia dicta de materia cæli. Propter quod etiam Theologi docent, illud cælum in fine mundi, neque esse igne comburendum, neque innouandum, quia semper est purissimum, & clarissimum, prout sedem Beatorum decet. Philosophi vero nihil de illius cæli existētia cognoscere potuerunt, quia nec motum habet, nec illuminationem, aut manifestam influentiam, qua posset à mortalibus humano discursu inuestigari.

De alijs autem cælis probatur conclusio, quia nulla ratio cogit, ut nomine cæli in citatis verbis vnum tantum corpus celeste, illudque supremum & Empyreum intelligatur, nā frequens & vnitatis modus loquendi habet, ut nomine cæli simpliciter dicti totus ordo celestium corporum comprehendatur. Quia mos etiam est frequens in Scriptura: eo vel maxime, quod illud singulare in Hebræo plurale est, eo quod vox Samaim singulari careat, & in alio loco in plurali transfertur, Plal. 101. *Intro tu, Domine, terram fundasti, & opera manuum tuarum sunt cæli*: ubi significatur, omnes cælos simul cum terra fuisse conditos. Nec vero obstat, quod paulo post in eodem capite primo Genes. dicitur, Firmamentum factum fuisse secundo die, & appellatum cælum, & Solem, Lunam ac stellas, quarta die fuisse creatas: hoc (inquam) non obstat, tum quia probabilius est hæc non fuisse creatas secundo & quarto die quantum ad substantiam, sed solum quoad quædam accidentalia munera, ut paulo post indicabimus: tum etiam, quia illud firmamentum, de quo secundo die fit mentio, non est aliquod ex corporibus incorruptibilibus de quibus loquimur, ut mox declarabimus. Verisimilius ergo est nomine cæli comprehendisse Moysen omnes orbis celestes, & maxime locutum fuisse de cælo hoc visibili, quod humanis oculis conficitur: hoc enim præcipue egit in eo opere, ut Deum ostenderet creatorem omnium visibilium, sicut annotauit Hieronymus epistola 139. ad Cyprianum. Non est ergo credendum incepisse Moysen narrationem suam à creatione solius cæli inuisibilis: comprehendit ergo sub illa voce omnes cælos visibiles, ut interpretatur etiam Basiliius homil. 2. Hexameron. Imo probabile satis est nomine cæli comprehendisse omnia corpora usque ad aerem inclusiue: est enim frequens in Scriptura, ut nomine cæli comprehendatur aer. Plalm. 103. *Extendens cælum, sicut pellem, qui tegit aquis superiora eius*. Et frequenter in Scriptura fit mentio aurum, seu *vulcrum cæli*, id est aeris: & in eodem loco Genesis dicitur: *Vocauitq. Deus firmamentum, cælum*: quod firmamentum, vel aeris pars quædam est: vel aerem includit. Sicut ergo paulo inferius dicitur: *Et vocauit aridam terram*, & nihilominus eodem nomine (quasi per anticipationem) illam in principio appellauit: ita etiam de nomine cæli commode intelligi potest.

Atque hinc ulterius colligitur, nullum esse argumentum, cælum fuisse creatum ex aqua, aut totum spaciū à superficie terræ usque ad cælum Empyreum plenum fuisse aquis, eo quod in illa prima narratione tantum cæli, terræ, & aquarum Moyses mentionem fecerit. Hoc (inquam) argumentum efficax non

no est. Primo, quia declaratum iam est, nomine celi comprehendisse omnia corpora superiora usque ad aerem. Secundo etiam quia probabilis est expositio multorum Patrum, qui nomine spiritus intelligunt aerem significari, cum ibidem dicitur: *Et spiritus Domini ferebatur supra aquas*, ut videre licet in Theodoro, quod 8. super Genes. & aliis, quos in catena Genes. refert Lippomanus. Tercio, quia valde etiam probabilis est multorum expositio, qui putant nomine terrae complexum esse Moysen quatuor elementa suis sicutibus naturalibus, & proprio ordine disposita. Quae est sententia Basilij, & Bedae in Examer. & Damasceni. libr. 2. de fid. capit. 5. & communior Theologorum; nam sicut nomine celi totum superiorem orbem, ita terrae nomine totum inferiorem mundum comprehendere potuit, ex extremis media subintelligendo. Praesertim, quia (ut Philosophi autem) posito vno contrarium in rerum natura, necesse est aliud etiam existere: unde facta mentione creationis terrae, ignis etiam illi extreme contrarius in situ & leuitate, creatus subintelligitur: & in eis comprehenduntur media, vel certe sub terra & aqua comprehenduntur aer & ignis, quae in qualitatibus primis extreme illis opponuntur. Addo denique, si ex eo, quod in verbis illis: *In principio creauit Deus caelum, & terram*, solum elementum terrae expresse nominatum est, recte colligitur aerem & ignem non fuisse tunc creatos, pari ratione colligi posse neque aquam fuisse creatam, quia neque hoc de illa narratur, sed statim subditur: *Terra autem erat inanis, & vacua, & tenebrae erant super faciem abyssi, &c.* Unde aliqui haeretici sumperunt occasionem dicendi, Deum non creasse abyssum illam, de qua ibi fit mentio, neque terram illam inuisam & incompositam, quia de his non dicitur, quod creata sunt, sed quod erant: utique antequam creatio rerum fieret. Aiebantque illis verbis significari illud antiquum chaos, quod Philosophi, vel Poetae excogitarunt, vel materiam primam, quam Plato increatam existimauit, ex qua dicebant Deum creasse caelum & terram elementarem. Quae expositio haeretica est. Necesse est ergo, ut sub caelo & terra aquam etiam intelligamus: unde sicut proximè sequentia verba: *Terra autem erat inanis & vacua*, non intelliguntur de alia terra, quam de illa, quae creata est in principio: ita abyssus aquarum, de qua in eisdem verbis fit mentio, in eodem principio simul cum terra creata intelligitur: ergo necesse est sub illis verbis: *In principio creauit Deus caelum & terram*, aliquid aliud comprehendere, praeter id quod expresse verba significant: ergo qua ratione comprehenditur aqua, comprehenduntur etiam aliae elementa.

XXVIII.

Græcorum & Latinorum in ista expositio.

XXIX.

Et quidem si nomine celi significari intelligamus totum corpus celeste usque ad caelum aerium optime nomine terrae significantur terra & aqua, quae ita sunt coniuncta, ut vnum corpus, & inferiorem mundum quodammodo componat. Nec refert, quod in eo principio, in quo creata sunt, non erant ita disposita, nec habebant omnino eum situm, quem nunc habent; nam satis est, quod quando Moyses scripsit iam ita essent constituta, ut de eis per modum vnius loqueretur. Si vero nomine celi solum intelliguntur proprii orbis coelestes, sub terrae nomine comprehenduntur reliqua elementa ratione iam dicta. Itaque utroque modo concluditur, nomine celi & terrae ibi comprehendendi totum vniuersum ex simplicibus corporibus quoad eorum substantiam constans, sine ornatu tamen & dispositione, quam nunc habet. Et haec est magis recepta expositio Græcorum & Latinorum super Genesim: nec displicet Augustino 11. de Ciuit. cap. 33. & lib. 2. con. Maximin. ca. 3. licet aliquid amplius interdum addat, quod ad praesentem disputationem non spectat.

Ex his constat, nullum posse argumentum colligi ex historia creationis mundi, quo suadeatur coe-

los & elementa ex eadem materia fuisse condita: quod si inde non habetur, ex nullo alio Scripturae testimonio id colligi potest: utrumque autem manifestius fiet, respondendo ad tertium fundamentum prioris sententiae. Expositio igitur illa, quae nomine terrae materiam primam intelligit, & ea omnia corpora, praeter caelum Empyreum, formata dicit, quoad priorē quidem partem est Augustini, non vero quoad posteriorem. Quamuis enim nomine terrae intelligat materiam primam, non inde fit intellexisse vnam esse & eandem materiam, ex qua formata sunt corpora coelestia & terrestria, sed solum quod utraque ex aliqua materia informi creata sunt. Eo vel maxime, quod idem Augustinus libr. de Genes. cont. Manich. cap. 7. arbitratum nomine celi & terrae significari materiam informem, ex qua caelum & terra formata sunt, quā dicit sic appellari, non quia iam hoc erat, sed quia esse poterat: ergo eadem ratione intelligi potest, sensisse Augustinum aliquam diuersitatem in ipsa materia informi praecessisse, ob quam distinctis illis nominibus appellata est. Sed (quod ad rem spectat) contra illa expositio Augustini est valde Metaphorica, & aliena à sensu historico, qui esse debet proprius, & non diuertere ad Metaphoras, praesertim obscuras, & inusitatas. Unde aliud est dicere nomine celi comprehendendi angelos, non excludendo proprium sensum vocis, sed addendo contentum comprehendendi in continēti, seu locatum in loco; aliud vero est dicere nomine celi significari solam naturam angelicā, quod est incredibile, quia illa Metaphora est valde obscura & inusitata, maxime cum eodem capite sepe significet visibile corpus: multo vero incredibilius est nomine celi significari materiam informem. Atque idem fere est de nomine terrae, quod in toto illo capite elementum terrae significat, & haec sola est propria significatio eius, quae excludi non debet, quamuis sub illa aqua etiam vel alia elementa comprehendantur, ut explicuimus. Et hic est, ut dixi, communis sensus Patrum: imo Tertullianus libr. contra Hermogen. cap. 21. vehementer in illū inuehitur, eo quod nomine terrae materiam informem interpretaretur. Item alias etiam nomen abyssi, & nomen aquarum significaret materiam informem, quod valde repugnat certitudini, & veritati historiae.

Ad locum autem Sapientiae 11. *Manus tua creauit orbem terrarum ex materia inuisa*, duobus modis responderi potest; primo, ut verba illa, *ex materia inuisa*, non significet materialem causam ordine temporis praecedentem creationi orbis terrarum, sed tantum ordine naturae, ita ut non proprie significant materialem causam ipsius creationis, sed rerum creatarum, ut sensus sit, *Manus tua creauit orbem terrarum constantem ex informi materia*, quam eadem manus tua condidit, ut ex ea totum orbem formaret. Quae expositio est consentanea doctrinae Augustini, quae aliis locis ait informatam materiam non tempore, sed natura, corporum creationem praecessisse, ut infra videbimus. Iuxta hanc vero interpretationem, non oportet ut verbum illud, *ex materia inuisa*, seu *informi* (ut ad litteram habent Graeca) significet aliquā speciem vltimam materiae sed absolute materiam, siue sit vnius generis siue speciei. Secundo, & magis ad litteram, responderetur non loqui ibi Sapientem de prima rerum creatione, quae non ex materia, sed ex nihilo facta est, sed de ornatu, dispositione, ac rerum distinctione, qua hic mundus conditus est, & in eo statu & pulchritudine, quam nunc habet, constitutus. Quamuis enim Vulgata Latina vertat *creauit*, non tamen sumit verbum illud in eo rigore, quo significat productionem ex nihilo, sed prout significare etiam solet quamcunque effectiōem; atque ita verbum Graecum *ποιέω* quod ibi responderet, fabricare & condere generatim significat. Unde per materiam inuisam non intelligitur ibi materia prima (de qua nunquam expresse mentionem fe-

XXX.

Locus sapientiae 11. or. positus.

cit diuina Scriptura) sed significantur omnia corpora simplicia, ex quibus Deus hunc modum constituit & ornauit, eo modo quo lapides, & ligna dici solent materia domus, & in vniuersum res quæ supponitur ad actionem vel fabricationem, dici solet materia actionis. Dicitur autem illa materia informis, non informitate substantiali absolute & simpliciter, sed vel accidentali propter carentiam lucis, motus, &c. vel aliqua etiam informitate substantiali, quia formæ mistorum nondum erant in materiam introductæ; & peculiari ratione dici potuit materia inuisa propter tenebras, quæ erant super faciem abyssi. Potest autem hæc expositio declarari ex Paulo, qui ad prædicta verba sapientis videtur alluisse, cum scripsit ad Hebræos 11. *Fide intelligimus aptata esse secula verbo Dei, ubi recte Caietanus aduertit, Paulum loqui de opere distinctionis & ornatus, & ideo non dicere creatam esse omnia, sed aptata esse secula, quia sex diebus Deus aptauit & disposuit hunc modum, ut ex inuisibilibus, id est, ex latentibus & inornatis corporibus, tum propter tenebras, tum quia terra sub aquis delitescerebat, visibilia fierent, id est, in eo statu constituerentur, in quo videri possent; & tam simplicia corpora, quam mista, & præsertim animantia, possent hoc visibili mundo frui.*

XXX.
Ratio no-
tanda.

Præterea ex dictis etiam constat, non colligi ex historia Genesis, totum illud spatium, quod inter cælum Emphyreum & terram iacet, prius fuisse aquis plenum, ut ex eis cæli procrearentur. Abyssus enim sufficiens dicitur de toto elemento aquæ, quod tunc circundabat terram, & tenebris erat circumfusus: super illud autem erat aer, & alia corpora cælestia. Verba autem illa D. Petri, *Cæli erant prius & terra de aqua, & per aquam consistens*, nihil ad rem faciunt, tum quia ibi non est sermo de cælo æthereo; sed æreo; tum etiam quia non cælum, sed terra dicitur consistere Dei verbo de aqua, & per aquam, non quidem quoad substantiam suam, sed quoad statum quem nunc habet, ut habitabilis sit, & fructifera esse possit; ut latius exposui in 2. tom. 3. par. disp. 57. sect. 2. Quod denique Hebraicum nomen, quod cæli nominantur ex aquis sumptum sit, non ideo est, quia cælum conditum sit ex aqua, sed quia cælum interpositum est inter aquas, ut diuideret aquas ab aquis.

XXXI.
Vapor aquei non fuit materia ex qua corporum inter emphyreum & terram sitorum.

Ecclesiastici locus exponitur.

Nec probabilior est alia sententia, quæ omnia, præter cælum Emphyreum & terram, facta esse dicit ex aqueo vapore; nam si ille vapor aqueus distinctum quid est ab aqua, repugnat id Scripturæ, quæ aquam dicit fuisse creatam super terram, non aqueum vaporem. Repugnat etiam rationi, quia ille vapor non potest esse nisi aliquid mistum imperfectum: est autem contrarietatem, dicere quod mista fuerint facta ante corpora simplicia. Vnde etiam repugnat omnibus antiquis expositoribus, quia nullam mentionem fecerunt illius vaporis aquei in primo instante cum cælo & terra creati. Neque testimonia Scripturæ, quæ ad id confirmandum afferuntur, quidquam efficiunt; nam quod Ecclesiastici 24. Sapientia de se dicit, *Sicut nebula texi omnem terram*; duobus modis ad litteram exponitur. Primo, ut non significetur aliquod opus peculiare diuinæ sapientie, sed eius præsentia & maiestas, qua replet omnem terram: quæ per similitudinem & Metaphoram nebulae declaratur: quemadmodum re ipsa interdum Deus exhibebat præsentiam suam in specie nebulae in tabernacula: & iuxta hunc sensum nebula in dicto testimonio non est ablatiui casus, sed nominatiui. Alter sensus est, ut non formaliter (ut ita dicam) sed effectiue dicatur sapientia obtexisse terram nebula; & sic referri potest ad primam creationem mundi, quando tenebræ erant super faciem abyssi, vel referri potest ad continuam successionem tenebrarum & noctis post illuminationem Solis, quod indicare videntur proxime antecedentia verba: *Ego feci in cælis ut oriretur lumen indeficiens & sicut nebula texi omnem terram.*

Alia autem verba Iob. 38. *Quis conclusit ostijs mare*, &c. solum commendant diuinam omnipotentiam, quæ in tertio die creationis mundi congregauit aquam in locum vnum, quæ primo die quasi erumpebat, ut vniuersam terram circundaret. Cum vero subditur; *Cum ponerem nubem vestimentum eius, & caligine obuoluerem*, nihil aliud significatur nisi quod Genes. 1. dicitur: *Et tenebræ erant super faciem abyssi*. Potest autem aliquis ex eo loco aniam sumere opinandi, fuisse tunc aquam circundatam densissima aliqua nube, quæ erat causa illarum tenebrarum: & ideo dici, fuisse nubem quasi vestimentum aquæ, &c. Quæ opinio licet vera esse admittatur, non oportet fingere nubem illam repleuisse omnia superiora loca vsque ad cælum emphyreum, sed tantum fuisse iuxta aquam in densitate & magnitudine, quæ sufficeret ut aquam caligine obuolueret. Quod si ita fortasse factum est, facile ratio redditur tenebrarum, quæ tunc erant super faciem abyssi, non tam facile redditur ratio, cur Deus voluerit in primo instanti illam nubem creare, & aquam illa tegere. Nec verba illa cogunt, ut nubem proprie intelligamus: nam aer caliginosus & tenebrosus qui aquam circundabat, potuit per Metaphoram nubem appellari. Quod si hoc ita est, causa tenebrarum esse potuit, vel quia Deus non indidit lucem Soli in primo instanti, vel quia non concurrat cum illo ad illuminandum. Vtunque tamen id sit (hoc enim ad rem præsentem non spectat) nulla potest assignari materia, neque vllum corpus, ex quo corpora cælestia, & elementa condita fuerint.

Ad aliam confirmationem de aquis supra firmamentum, omisiss multis quæ de illa questione disputari possunt, & erudite tractantur à Benedicto Pererio libr. 1. in Genes. in opere secundi diei, eam mihi sententia placuit semper quæ negat esse supra cælos æthereos veras & elementares aquas, quia oppositum non habet in Scriptura sufficiens fundamentum, quo sublato constat, sententiam illam esse ab omni ratione Philosophicæ alienam. Maior nunc solum ostenditur, declarando locum Genesis: constat enim ex omni interpretum sententia, & ex proprietate vocabuli *vapores* firmamentum non significare vnum tantum corpus, sed totam hanc expansionem cæli tam ærei quam ætherei, de quo toto dictum est. *Extendens cælum sicut pellem*. Quoniam vero in illa expansione variaz sunt partes, aliquid interdum ei tribuitur secundum partem supremam, ut cum dicitur Deus posuisse stellas in firmamento cæli, interdum vero secundum partem infimam: & sic dicitur Deus posuisse firmamentum, id est hanc infimam regionem aeris, in medio aquarum, scilicet pluuiarum & terrestrium. Et eodem modo additur in citato loco: *Qui tegit aquas superiora eius*: superiora enim vocat respectu nostri, non respectu supremorum corporum: & de his aquis ac cælo æreo, facilimo negotio exponi possunt omnia Scripturæ loca in quibus fit mentio aquarum supra cælos existentium. Atque hanc interpretationem satis indicat Hieremias cap. 10. dicens: *Qui facit terram in fortitudine sua, preparat orbem in sapientia sua, & prudentia sua extendit cælos: Ad vocem suam dat multitudinem aquarum in cælo, & eleuat nebulas ab extremitatibus terræ, & cap. 51. Dante eo vocem, multiplicatur aquæ in cælo qui leuat nubes ab extremo terre. Obijciunt aliqui quod cap. 2. Genes. condito iam paradiso dicitur, *Nondum pluerat Dominus super terram*: vnde colligunt pluuias aquas non potuisse eleuari, & diuidi ab inferioribus secunda die. Propter quod aliqui concedunt non fuisse secunda die sublatis vapores & nubes vsque ad mediam regionem aeris, sed solum fuisse designatum aerem ut diuideret aquas ab aquis. Sed non placet, tum quia Scriptura dicit eo die factam esse diuisionem aquarum: tum etiam quia seclusa hac diuisione & subleuatione aquarum, illa designatio aeris nihil est nisi fortasse aliqua denominatio extrinseca. Nec video vim collectionis illius argu-*

argenti, non enim statim ac vapores aquei ascendant ad mediam regionem aeris, ita disponuntur vs subito pluuiat; maxime cum Iob. 26. scriptum sit, Qui ligat aquas in nubibus suis, vt non erumpant pariter deorsum.

Vltima confirmatio illius sententiae sumebatur ex inuolutione mundi futura in die iudicii, in qua coelum comburendum est iuxta Scripturam, de qua disputauit late in 2. tom. 3. disputat. 58. sect. 2. vbi ostendi, in die iudicii non esse celestia corpora secundum substantias immutanda, sed solum secundum aliqua accidentia pertinentia ad perfectionem status glorie, ignemque conflagrationis non ascensurum supra coelum aereum: vbi & locum Petri, & alia Scripturae testimonia fuse exposuimus, quae hic repetere non est necesse.

SECTIO XII.

Vtrum materia celestis ne an elementaris perfectior sit.

I. Vm ex dictis constet nihil in Scripturis reperiri quod coelorum incorruptibilitati, & creationi ex nihilo repugnet: consequens fit eam sententiam quae affirmat coelum habere materiam diuersae rationis a materia generabilium, Philosophicæ doctrinae magis esse consentaneam, & Catholicæ nihil repugnare. Quæri vero subinde potest, quænam illarum materiarum perfectior sit: non enim sunt quæ ad perfectiorem formam, cum specie differant, vt in superiori dictum est.

II. Et quidem, comparando materias coelorum inter se, cerum est illam esse perfectiorem materiam, quæ natura sua destinatur ad nobiliorem formam recipiendam. Probatur, quia illa est potentia nobilior quæ ad nobiliorem actum natura sua ordinatur: sed quælibet materia coeli ordinatur ad suam formam vt ad actum sibi adæquatam: ergo illa est nobilior quæ est ad nobiliorem formam. Neq. in hoc occurrit aliqua probabilis ratio dubitandi.

III. Difficultas vero est comparando materiam rerum generabilium ad materiam incorruptibilem vt sic, quænam illarum minus perfecta sit. Et ratio dubitandi est, quia se habent vt excedens & excessum, nã materia coeli est determinata ad formam quandam perfectissimam; materia vero inferiorum corporum est indifferens ad formas etiã imperfectissimas. Item materia coeli est semper ac necessario coniuncta suo actui: quo fit vt tam secundum entitatem suam, quæ secundum vnionem ad suum actum sit omnino incorruptibilis: alia vero materia licet secundum entitatem sit incorruptibilis, tamen secundum vnionem mutatur. Tertio, prior materia non est subiecta priuationi: vnde nec secundum eam rationem corrumpi potest: posterior vero semper est subiecta alicui priuationi, imo infinitis priuationibus, secundum quas corrumpi potest, vt Aristoteles dixit i. Physic. Quarto, prior materia semper est plene satiata, quia semper est plene actiuata: vnde aliam formam non appetit, præter eam quam habet: quare non habet appetitum per modum desiderij, sed solum per modum amoris & quietis: altera vero appetit & quasi desiderat alias formas quas non habet: & ideo & turpis, & malefica ab Aristotele primo Physicor. text. 31. appellatur, & principium corruptionis dicitur 7. Metaphysic. text. 22.

IV. At vero materia rerum corruptibilium celestem superat in hoc, quod simpliciter est capax nobilioris formæ quam illa: imo videtur esse capax nobilissime formæ omnium quæ esse possunt, scilicet animæ rationalis: sola autem hæc excellentia videtur maioris momenti, magisque pertinere ad absolutam perfe-

ctionem materię, quam omnes aliæ enumeratæ. Nam perfectio potentię non ex quocunque, sed ex nobilissimo actu pendenda est: ergo quamuis materia generabilium sit capax plurium formarum, inter quas quædam sunt ignobiliores formis celestibus, tamen quia in toto illo ordine formarum sunt aliæ, vel saltem aliqua nobilior omnibus celestibus formis, hoc satis est vt hæc materia absolute nobilior iudicetur. Et confirmatur, quia etiam materia generabilium excedit in amplitudine & capacitate suæ potentię, quæ etiam per se confert ad perfectionem potentię passiuæ, vt intellectus, quia in genere potentię cognoscitiuæ potentia perfectissima est, plures potest recipere formas: ergo si aliunde adiungatur quod illa amplitudo materię sub se complectitur nobilissimam formam, erit absolute talis materia nobilior.

Nihilominus omnes authores qui distinguunt has materias, censent celestem esse nobiliorem, imo communiter materia hæc generabilium reputatur infima rerum omnium, quæ esse possunt, etiam per potentiam Dei absolutam, intra genus substantiarum. Quod sentit Richard. quodlib. 2. quæst. 5. & Agidius quodlib. 3. quæstione 5. Durand. in 2. distinct. 12. qu. 1. & ibidem Richard. quæst. 2. & inclinatur Scotus quæst. 2. ad argumenta, quamuis dubius sit idem tenet Thomas de Argentina in 1. distinct. 44. quæst. 1. artic. 2. Abulens. in cap. 22. Mathæi. quæst. 222. Et ratio est, quia in genere loquendo, maxima imperfectio est potentię passiuæ, si cum perfectione actus eiusdem generis conferatur: ergo inter potentias passiuas substantiales illa est imperfectissima, quæ de se est maxime passiuata, atque adeo maxime indifferens ad recipiendum quemlibet actum, siue perfectum, siue imperfectum. Et confirmatur, ac declaratur in hunc modum; nam materia generabilium sub minima forma conseruari potest: ergo signum est, illam esse minime perfectionis & entitatis. Tandem, materia celestium corporum est incapax omnis alterationis, & peregrinæ impressiois: ergo signum est esse in altiori ordine constitutam. Vnde licet in potentia actiuis perfectio attendatur penes actum perfectissimum; non autem in passiuis, nisi cetera paria sint; sed considerandus est proprius & adæquatus actus earum, & præcipue modus actuandi. In quo etiam excedit materia celestis, quia respicit actum inseparabiliter informantem: materia autem corruptibilium respicit formam informantem separabiliter: & ideo quælibet materia celestis perfectior est materia elementari.

Quod vero de potentia absoluta nulla possit creari materia inferior hac, non est adeo constans & certum; nam si concipiamus materiam capacem formæ lapidis, verbi gratia, & ad illam ita determinatam, vt sic incapax omnium perfectionum, illa sine dubio esset minus perfecta, quam materia generabilium, quæ nunc est. Nihilominus probabilior videtur communis sententia, quia, vt dixi, hæc materia videtur esse summæ potentialitatis, & prope nihil, vt Augustinus dixit. Nec videtur possibilis materia capax vnus formæ corruptibilis, quæ ex se non sit etiam capax aliarum: tum quia omnes formæ corruptibiles conueniunt in hac ratione separabiliter informandi, quæ est sufficiens ad constituendam vltimam quandam speciem materię, sub qua non potest essentialis diuisio intelligi: tum etiam quia hoc ipso quod materia coniungitur formæ corruptibili, est subiecta priuationi, & consequenter capax diuersarum formarum, & contrariarum dispositionum: & ideo non potest talis materia esse determinata ad formam, neque esse capax vnus, quin sit etiam omnium repugnantium, quæ illam ex se pellere possunt ab eodem subiecto. Et ideo materia corruptibilium non solum minus perfecta est, quam celestium, sed etiã infima omnium, quæ esse possunt.

V.
Celestis
materia lon-
ge perfectior
inferioribus.

VI.
Nihil infima
hac materia
alia
quæ esse
inferior.

SECTIO XIII.

Qualis causalitas materia incorruptibilium corporum.

I.
Materia coelestis suam circa compositum & formam exercet causalitatem.

Superest dicendum de causalitate materiali, quam exercet materia corporis incorruptibilis. Duae autem causalitates materiae circa substantiam supra distinximus: vnam quoad constitutionem: alteram quoad effectiorem. De priori est certum exerceri à materia coelesti circa suum compositum, & consequenter etiam circa formam eius. Nam illud compositum tale est, ut essentialiter pendet, tanquam ab intrinseco & essentiali principio, & materiali causa componente. Forma item coelestis est, ut extra suam materiam conservari non possit: pendet ergo ab illa esse tanquam à subiecto, in quo sustentatur, exercet ergo illa materia circa tale formam causalitatem suam. Ex quo etiam fit, materiam illam exercere hanc causalitatem media vnione formae coeli cum illa materia, nam illa etiam vnio pendet essentialiter à tali materia, & mediante illa forma, & totum compositum ab eadem materia, neque praeter illam est necessarius alius modus, qui sit causalitas materiae, ut ex superioribus facile probari potest, nam quoad hoc eadem est ratio corporis incorruptibilis, & corruptibilis.

II.
An in coeli effectione materia alio qualiter concurrat.

De altera vero causalitate quoad effectiorem potest esse difficultas, an in aliquo vero sensu dici possit, materiam coeli in suo genere materialis causae concurrere ad effectiorem coeli. Et ratio difficultatis est, quia coelum, & in vniuersum corpus incorruptibile, fit tantum per creationem: ergo effectio illius est ex nihilo, ergo nulla potest dari materialis causa illius effectiōis, repugnant enim illa duo. Et confirmatur, nam effectio coeli est (ut ita dicam) totalis effectio substantiae coeli, etiam quoad materiam, sed non potest materia esse causa materialis effectiōis sui ipsius, hoc enim repugnat in omni genere causae, excepta finali, quia in aliis, causare supponit esse, ergo non potest materia esse causa effectiōis coeli. In contrarium vero est, quia cum coelum sit, forma eius fit dependenter à materia, nam in esse pendet ab illa: ergo & in fieri, ergo effectio totius coeli pendet à materia. Probatur haec vltima consequentia: nam ab eadem materiali causa pendet effectio totius compositi, à qua pendet effectio formae: maxime quando talis est forma, ut non fiat nisi vnita materiae, sed effectio formae coeli pendet in genere causae materialis à materia: ergo & effectio totius compositi. Minor patet ex dictis, nam si forma pendet in fieri à materia: ergo effectio eius pendet à materia. Item, quia talis est illa forma, ut naturaliter fieri non possit nisi vnita subiecto. Vnde per eandem actionem fit, qua vnitur subiecto, & per eandem actionem vnitur, qua fit: sed actio vnitiva essentialiter pendet à subiecto, ad quod fit vnio: ergo. Maior autem videtur etiam clara, quia compositum non fit nisi per vnionem formae cum materia: ergo si illa actio pendet à subiecto, etiam effectio compositi pendet à subiecto. Item, non alia ratione compositum corruptibile fit per actionem dependentem à materia, nisi quia forma eius fit vel vnitur materiae per actionem dependentem ab illa: sed ostensum est idem contingere in corpore incorruptibili: suppono enim formam talis corporis non esse subsistentem, sed materialem & dependentem à materia: quae forma proprie non fit, sed comproducitur composito: & ideo eadem actione qua illa fit & vnitur, fit etiam compositum.

III. Haec difficultas non procedit de creatione coeli,

quatenus ad materiam eius terminatur, sic enim constat non esse materialem causam eius, sed terminum. Procedit de illa coeli productione, quatenus formaliter terminatur ad formam eius, & ad vnionem formae cum materia, & ad compositum, quatenus ex illa resultat, an, videlicet, illa actio quantum ad illam partem (ut sic loquar) habeat propriam materialem causam: argumenta enim posteriori loco facta videntur asserantem partem conuincere. Vnde posset quis excogitare, sicut corpus incorruptibile est compositum ex duabus partibus, ita effectiō eius esse compositam ex duabus partibus seu dependentis partialibus, quarum altera ad materiam absolute, altera vero ad formam, ut informantem materiam, atque adeo ad compositum ut sic, terminetur. Actio enim proportionata est termino cum quo identificatur: ergo sicut terminus compositus est, ita & actio seu dependentia. Illa ergo actio ratione eius partis quae ad materiam terminatur, non habet causam materialem, ut dictum est: quoad alteram vero partem videtur habere illam, idque satis probari argumentis factis. Sed in hac sententia difficile est ad explicandum, an illae sint duae actiones, vel vna: nam si sunt duae, altera erit creatio materiae; altera vero generatio, veleductio formae de potentia materiae: si vero est vna, erit veluti mista & composita ex creatione & eductione, & non appareat, quomodo duae illae partiales actiones vniantur ad componendam vnam.

Quapropter dici aliter potest, actionem illam esse vnam & indiuisibilem, qua primo & per se producit totum corpus incorruptibile, & comproducitur partes: quae actio non potest habere causam materialem, eo quod sit omnino ex nihilo. Atque ita fit, ut materia horum corporum nullo modo concurrat materialiter ad productionem eorum. Sed in hac sententia etiam est creditu difficile, quod actio terminata ad rem compositam sit in se indiuisibilis. Nam ratio supra facta videtur probare oppositum, quia actio identificatur cum termino producto: ergo sicut terminus coalescit ex partibus, ita necesse est integram actionem productionis ipsius termini consergere ex partialibus actionibus productiuis, seu comproductiuis partium ipsius termini.

Est igitur aduertendum, dupliciter posse actionem aliquam dici indiuisibilem: vno modo, quia non est composita ex partibus, sicut est indiuisibilis creatio angeli; & hoc modo non potest dici indiuisibilis productio coeli, ut recte probat ratio facta. Alio modo dici potest actio natura sua indiuisibilis, qualiter constat ex partibus, non tamen potest nisi indiuisibiliter seu inseparabiliter fieri, neque vna pars fieri aut manere potest sine alia, nec per se sola, sed simul cum tota actione. Atque hoc modo existimo esse vnam & indiuisibilem actionem quia creatur coelum, & concreatur materia & forma eius. Quidquid enim fit de potentia absoluta, quod infra videbimus, tamen ex natura rei ita pendet creatio materiae coeli ab actuali informatione seu vnitione formae, ut non possit naturaliter esse illa effectio materiae sine consortio alterius partialis actionis, qua in illam introducit forma; neque econuerso illa inductio formae possit per se fieri per modum totalis actionis, sed solum per modum partis componentis vnae totalem actionem simul cum productione materiae. In quo differt effectio incorruptibilis corporis à productione corporis corruptibilis, nam in corpore corruptibili actio qua creatur materia, potest eadem manere, variata actione qua inducit forma, vel secundum numerum, vel etiam secundum speciem; quod oportet ut aliqua maneat vel succedat: & econtrario, actio inductiva formae potest per se fieri per modum totalis actionis, sicut fit generatio, ut infra latius declarabimus, tractando de eductione formae.

Hoc

Hoc ergo supposito, ad difficultatem propositam dicendum est, actionem illam integram & indiuisibilem absolute & simpliciter non pendere à materia in genere cause materialis, quia illi actioni ut sic nullum subiectum supponitur, nihilominus tamen faciendum est illam actionem, quantum ad eam partem, quæ est compositiua formæ, pendere à materia à subiecto, & causa materiali: hoc enim recte probat discursus supra factus. Nec vero inde fit, illam actionem quoad aliquam partem esse generationem aut propriam educationem formæ de potentia subiecti, nam hæc ratio solum conuenit illi actioni quæ se se ac separatim, & per modum totalis actionis fieri potest: illa autem partialis actio concreatio dicenda est, quia natura sua est pars vnius totalis actionis quæ est vera creatio. Nec repugnat concreationi ut sic, pendere à subiecto & materiali causa, quantum ad eam rationem seu partem, secundum quam dicitur concreatio; sicut etiam, quatenus est partialis concreatio materiæ, pendet, suo modo à forma & vniione eius. Quod nihil aliud est dicere, quam dari quandam creationem totalem, quæ constat ex partibus materiali & formali proportionatis partibus, quibus constat terminus eius, quod verissimum est. Atque ita satisfactum est omnibus rationibus dubitandi, intelligiturque melius hæc omnia dicendis infra de creatione, & de educatione formæ substantialis, ubi plura de hac difficultate dicam.

SECTIO XIV.

Virum in rebus incorporeis dari possit causa materialis substantialis, & quomodo, quantum ad hanc materiam causam componatur.

I. Vponit hæc questio, esse inter substantias creatas quasdam incorporeas, id est, carentes hac quantitate molis, quam habent corpora: quod infra nobis probandum est, tractando de substantiis separatis. Hoc ergo supposito, ad explicandam in vniuersum causalitatem materiam circa substantiam, vel assignandos ei terminos quibus clauditur, vel designandam certam proprietatem qua dignosci possit, necessaria visa est hæc questio.

Varia sententia.

II. In qua nonnulli errarunt, dicentes causalitatem materiam non limitari ad res corporeas, sed in incorporeis etiam reperiri. Quæ sententia duobus modis intelligi potest. Prior est, ut intelligatur de materia eiusdem rationis cum materia rerum corruptibilium. Quo sensu tenuit eam opinionem Auicembron. in lib. Fontis vitæ, ut refert & declarat Diuus Thomas 1. part. quæst. 50. art. 2. Sed hic sensus facile reicitur ex dictis præter aliqua quæ mox subiciemus. Quia ostendimus, corpora celestia propter suam incorruptibilitatem non posse constare hæc materia; sed substantiæ incorporeæ sunt incorruptibiles, magisque abstractæ ab huiusmodi peregrinis alterationibus, quam celestia corpora: ergo.

III. Alio ergo sensu potest illa sententia intelligi de materia alterius rationis specificæ ab hac nostra materia, eiusdem tamen rationis generis cum materia rerum corporalium: ita ut de se illa materia, quæ de facto esse dicitur in rebus incorporeis, capax sit corporis molis, & quantitatis, si forma illam admittat. Et hoc sensu dicitur illa materia esse eiusdem rationis communis cum materia rerum corporearum, quamuis in statu differat, & actu careat mole corporea ratione formæ. Quod etiam asseruit Auicembron citato loco. Est autem etiam hic sensus improbabili-

lis, quia materiæ corporali connaturale est esse sub quantitate, & sub illa, vel per illam diuidi in partes: ergo impossibile est ut aliqua substantia natura sua constet huiusmodi materia carente mole corporea. Patet consequentia, tum quia non potest talis materia esse sine quantitate, saltem connaturali modo: non potest autem aliqua substantia naturaliter constare ex materia, & non habere illam in statu connaturali, sed prodigioso, & miraculoso: tum etiam, quia talis substantia incorporea constaret ex portione seu parte materiæ distincta, vel à tota materia substantiarum corporalium, ut argumentatur Diuus Thomas loco citato: vel etiam à materiis aliarum substantiarum incorporearum, ut ibidem Caietanus addit. Repugnat autem huic materiæ secundum communem rationem suam diuidi in partes, nisi media quantitate.

Sed dicere potest aliquis, non esse de ratione huius materiæ in communi sumptæ habere quantitatem, neque positivè (ut ita dicam) postulare illam ut proprietatem sibi necessariam, sed solum indifferenter se habere ut illam habeat, vel non habeat iuxta exigentiam formæ. Sed hoc in primis est alienum ab omni ratione Philosophica, quia nos nunquam expecti sumus huiusmodi materiam, nisi sub quantitate: ergo non solum hæc materia est capax quantitatis natura sua, vel potest admittere illam, si forma non repugnet, sed etiam natura sua postulat esse sub quantitate, imo vix potest intelligi sine illa. Et confirmatur hoc, nam si in materia est capacitas ad quantitatem, non potest naturaliter illa carere propter formam: nam maxime id accideret, quando forma esset spiritualis: ut videmus in homine formam esse spirituale, & non propterea privari materiam suam quantitate. Sed præterea argumentor à priori in hunc modum, nam vel illa materia substantiarum incorporearum esset in sua entitate indiuisibilis, & carens partibus entitativis integrantibus ipsam: vel haberet partes entitativas sese tamè penetrantes propter carentiam quantitatis. Si primum dicatur, plane sequitur talem materiam non solum non habere actu quantitatem, sed etiam esse omnino incapacem illi, quia rei indiuisibili repugnat per quantitatem extendi, ut per se notum est ex ipsis terminis: talis ergo materia non conueniet cum materia substantiarum corporalium, etiam in hoc communi genere materiæ corporeæ, seu capax quantitatis. Si vero dicatur secundum, repugnat (saltem naturaliter) illam materiam esse à quantitate separatam; tum quia materia corporalium non alia ratione postulat quantitatem, nisi quia diuisibilis est in partes: tum etiam quia neque est in natura indicium aliquod, aut vestigium talis materiæ, neque facile, ut dicebam, concipi potest illo modo existens, præsertim natura sua.

Posse ergo aliter excogitari (& sit tertius dicendi modus) in re incorporea compositio ex materia prorsus spirituali & indiuisibili, ita ut, sicut datur substantia composita ex materia & forma corporeis & substantia composita ex materia corporea & forma incorporea, ita etiam dari possit substantia composita ex materia & forma incorporeis. Quid enim repugnat, quin detur huiusmodi compositio in substantia spirituali? Atque hanc sententiam probabilem reputat Alexander Alenf. 2. part. quæstion. 20. memb. 2. in fine, & quæst. 44. memb. 2. ubi distinguit triplicem materiam, scilicet elementarem, celestem & spiritalem, & Bonavent. in 2. distinct. 3. art. 1. quæst. 1. & sequent. & re vera loquitur de propria materia, ut est essentialis pars distincta realiter à forma: & idem tenet Richard. eadem distinct. art. 1. q. 2. & in eandem sententiam refertur Aureolus ibi: & idem docuit Plotin. lib. 4. Aeneadis 2. c. 5. ubi ait, profundum vniuersusque rei esse materiam, etiam in mundo intelligibili. Idem tenuit Proclus in elementario proposit. 210. Citatur pro hac sententia ex Philosophis Aristoteles 2. Metaphys. text. 12. ubi ait omne quod mouetur, habere

IV.

V.

habere materiam. Et Comentator 12. Metaphys. tex. 20. dicens materiam esse causam potentiam in rebus, in quibus est potentia, scilicet passiva, significans omnia que sunt aliquo modo in potentia, habere materiam; quod etiam habet 8. Physic. tex. 15. Idemque habet Avicenna. 2. Metaphys. c. 2. Vnde lib. 4. cap. 2. ait omne quod habet esse, post non esse, habere materiam. Ex Patribus vero Augustinus lib. 1. de Mirab. sacra Scriptura cap. 1. ait, Deum ex informi materia, quam prius ex nihilo condidit, cunctarum visibilium & invisibilium rerum, hoc est sensibilem, & insensibilem, intellectualem, & intellectu carentium, species multiformes diuissile: & 12. Confess. cap. 20. & 21. inter alias expositiones illorum verborum: *In principio creavit Deus celum, & terram*, hanc ponit, id est, fecit Deus informem materiam creature spiritualis & corporalis. Damascenus etiam lib. 2. de fide, cap. 3. ait, licet quadam creature respectu nostri, materia vacare dicantur, tamen quicquid est aliud a Deo, crassum esse, & materia constare. Et Boetius lib. de Unitate, & Vno, ait Angelum esse unum coniunctione materie & forme: & lib. 1. de Trinitate, 3. ait, formam que est sine materia, non posse esse subiectum accidentium.

VI.

Ex quibus omnibus colligitur hæc opinio non posse dari substantiam creatam, que sit pura forma subsistens, quia nulla est substantia creata, que licet actu sit ratione forme, non sit in potentia ut possit esse, & non esse, quod convenit illi ratione materie. Itaque, nulla est substantia creata, que non possit agere: & pati, aut moveri: sed primum convenit ratione forme, ergo secundum convenit ratione materie, quia non potest eadem potentia secundum eandem rationem simplicem esse activa, & passiva, quia non potest secundum idem esse in actu, & in potentia. Denique nulla substantia creata potest esse purus actus: ergo nec pura forma, ergo esse debet constans ex materia & forma. Nec vero repugnat hæc compositio rei spirituali, quia non repugnat intelligere entitatem substantialem indivisibilem, ac incorpoream, que in suo genere sit pura potentia, & pendeat ab aliquo actu substantiali informante. Nam sicut substantia spiritualis integra est, in potentia ad formas accidentales proportionatas ita dari potest substantia spiritualis partialis, que sit in potentia ad substantialem formam proportionatam. Denique sicut in formis sunt gradus, cur non etiam possunt esse in materiis usque ad gradum spiritualem?

VII.

Hæc sententia est sine dubio falsa: tamen duas habet partes. Una est, causalitatem materie esse necessariam in omni substantia creata, quantumvis incorporea. Alia est, hanc causalitatem saltem non repugnare illi. Quia ergo prior pars facilius impugnatur, quam posterior, de ipsa est sigillatim dicendum.

Questionis resolutio.

VIII.

Dico ergo primo: Non est de ratione substantia creatæ & completæ ut habeat causam materialem intrinsecam, ex qua componatur. Hanc conclusionem supponunt omnes authores qui docent dari factis substantias creatas non compositas ex materia, nimirum angelos. Ita sentiunt fere omnes Scholastici in 2. distinct. 3. & Divus Thomas 1. parte, quæst. 50. artic. 2. & 2. cont. Gent. capit. 50. & 51. & quæstion. de spiritualibus creatur. artic. 2. Marfil. in 2. quæst. 2. Henric. quodlib. 4. quæst. 16. Hervæus quodlib. 11. quæst. 3. & est expressa sententia Dionysij capit. 4. de celesti Hierarch. & de divinis nominibus, & sine dubio idem sentit Damascenus lib. 2. cap. 3. Aristoteles etiam 12. Metaphys. cap. 6. clare docet intelligentias esse abstractas a materia, quamvis in hoc excedere videatur, faciens illas puros actus; de qua re dicemus infra suo loco. Nunc probatur ratione assertio posita, quia neque ex ratione substantia creatæ ut sic,

neque ex proprietatibus, vel effectibus talis substantia potest colligi necessitas huius compositionis seu causalitatis materialis: ergo nulla est talis necessitas. Antecedens quoad priorem partem patet, quia de ratione substantia ut sic solum est, quod sit ens perfecte subsistens seu natura sua aptum ad subsistendum. Quod vero talis substantia creata sit, addit solum dependentiam ab alio: & consequenter, quod talis substantia sit finita, & non sit ex se ens necessarium, neque omnino simplex: sed tota hæc ratio substantia creatæ optime saluatur & intelligitur absque compositione ex materia & forma, seu ex actu & potentia substantialibus, ac realiter distinctis: ergo. Probatur assumptum, quia ut substantia non sit omnino simplex, sufficit compositio Metaphysica, vel ex natura & supposito, vel ex esse & essentia, de quibus infra dicemus: præter quas etiam est compositio ex genere & differentia, que sufficit etiam, ut talis substantia finita esse intelligatur: neque talis compositio indicat veram compositionem ex materia & forma, quia non oportet genus & differentiam sumi ex partibus substantia realiter distinctis, ut in superioribus dictum est. Denique, ut talis substantia pendeat, satis est quod ex se, & ex sua intrinseca essentia non sit ens actu, sed per efficientiam alterius: hoc autem convenire potest substantia hoc ipso quod aliquam compositionem habet ex esse & essentia, vel ex modo dependentia, & re que dependet: ergo ad rationem substantia creatæ non est necessaria propria compositio ex materia & forma.

Altera vero pars antecedentis probatur, quia non repugnat eandem rem esse in actu in genere substantia, & esse in potentia ad accidentia, ut sequenti disputatione latius dicturi sumus. Et patet breviter, quia respectu diversorum non repugnat actus & potentia. Immo hoc ipso, quod substantia creata non habet per seipsum omnem perfectionem, sequitur ut post perfectionem substantialem, sit perfectibilis per accidentia: & hoc esse in potentia ad illa. Deinde, si talis substantia sit vivens, & maxime intellectualis, per eandem realem facultatem habere potest vim agendi & recipiendi, ut per eandem voluntatem potest elicere & recipere actum volendi: & eodem modo potest se movere, non ratione materie sed ratione suæ propriæ substantia: ergo hæc non sunt sufficientia indicia compositionis propriæ ex materia & forma, quia non necessario illam requirunt; sed præter hæc nulla alia sunt indicia talis compositionis, que in omni substantia creata necessario inveniuntur: ergo nulla est necessitas attribuendi hanc compositionem omni substantia creatæ.

Et confirmatur, ac declaratur hic discursus ex anima rationali sepeata a materia: illa enim est substantia creata dependens, & non omnino simplex, & potens ad intelligendum, volendum, & se movendum: & horum omnium capax est sine compositione ex materia & forma. Vnde authores contrariæ sententiæ coacti hoc exemplo, indicant etiam in anima reperiri hanc compositionem: verumtamen id est valde alienum non solum a principiis naturalibus, sed etiam fidei. Nam vel intelligunt, animam etiam dum est in corpore, esse compositam ex materia & forma spiritualibus; at inde sequitur, animam non esse veram formam corporis; tum quia anima per se erit substantia completa & integra, utpote ex propria materia substantiali, & propria forma composita; tum etiam, quia non poterit informare corpus per suam materiam, quia materia non est actus actuans, sed primum subiectum forme: neque etiam per suam formam, quia non potest eadem forma simul informare duas materias, neque habere connaturalem & intrinsecam habitudinem transcendentem ad illas. Vel intelligunt, animam rationalem statim ac separatur a corpore, recipere aliquam spiritualem materiam cui unitur, & in qua con-

conferuetur: & hoc æque falsum est, & erroneum. Nam inde fit primo, animam rationalem vere non conferuari separatam. Secundo sequitur, necessariam esse creationem nouæ materiae, vt anima possit extra corpus manere, quia illa materia non poterat antea præesse, aliàs oportuisset vel esse sine forma, vel aliquid aliud corrumpi, vt anima rationalis extra corpus manere posset. Quæ omnia sunt absurda. Imo præterea sequitur, non oportere vt talis anima aliquando redeat ad corpus: nam si iam habet propriam & perfectiorem materiã quam informet, cur debet illa priuari, vt ad corpus redeat? Maxime, quia compositum illud ex tali materia & anima, natura sua incorruptibile esset. Igitur nullo modo dici potest rationalem animam consistere materia, & forma.

Sed dicit aliquis non esse eandem rationem de anima rationali, & de substantiis completis, de quibus nunc agimus: nam illa cum sit incompleta, & natura sua instituta ad informandam materiam, nõ est mirum, quod tota sit forma, & non consistat ex materia: secus vero esse potest in substantiis completis, quæ ita per se subsistunt, vt materiam informare non possint. Sed hæc differentia nil obstat, quin potius ex eo, quod anima rationalis, quamuis sit incompleta substantia, quia incorporea est, potest esse per se subsistens sine materia, & in se operari, ac se mouere: ex hoc (inquam) inferimus non repugnare, quod dentur completæ substantiæ incorporeæ, quæ materia non consent, & in se operari possint, ac se mouere. Et ratio huius consequentiæ est, quia sicut in anima eadem res potest esse principium efficiendi, & recipiendi motum & actum accidentalem, ita in illis substantiis completis. Et sicut anima separata non indiget materia ad suos actus & motus, ita nec substantia completa & incorporea indigebit illa. Et aliunde non est materia necessaria ad rationem substantiæ incompletæ vt sic, nam Deus est completa substantia sine materia: neq; ex eo præcise, quod substantia sit creata, postulat vt complementum eius sit ex compositione materiæ, vt demonstratum est: ergo.

Et hinc insurgunt duæ aliæ rationes egregie confirmantes conclusionem. Vna ratio est Diui Thomæ loco citato, quia non repugnat dari substantiam creatam completam, habentem operationem simplicem independentem à materia: ergo non repugnat dari substantiam habentem esse completum absq; materia. Consequentia probatur, quia esse est propter operari; vnde est proportionatu operationi, & operatio ipsi esse: si ergo substantia nullo modo indiget materia ad operationem, neq; ad suum esse completum illa indigebit: Eò vel maxime, quod talis materia nihil conferre posset ad esse, vel subsistere formæ: quia forma, vt supponitur, esset incorporea: ergo independens in esse à quolibet subiecto, & per se subsistens, sicut est nostra anima: igitur talis forma, neque quoad esse, neque quoad operari, indigebit materia: ergo nõ potest natura sua esse actus materiæ, sed actus per se subsistens, tanquam substantia completa. Antecedens vero probatur, quia non repugnat dari substantiam creatam pure intellectualem: operatio autem intellectualis per se & natura sua independens est ab omni materia, vt late probatur in 3. de Anima: & patet breuiter tum ex obiecto eius, nam sub se complectitur omne ens, quantumuis abstractum à materia; tum ex modo eius, quia ex se abstracta à tempore, & loco, & ab omni compositione: tum deniq; ex primaria substantia intellectuali, quæ est Deus, in quo nullum est genus materiæ, & ex infima, quæ est homo, vel anima rationalis. Nam licet hæc anima sit actus corporis, cuius ministerio vt aliquo modo potest ad suas mentis operationes, tamen per se ac formaliter, non indiget anima rationalis aliqua materia ad intellectuales operationes: vnde separata illas exerceat sine vlla materia: si

Franc. Suar. Metaph. Tom. I.

ergo non repugnat dari substantiam creatam totaliter intellectualem; non repugnat dari substantiam creatam carentem compositione ex materia.

Alterà ratio sumitur ex similitudine effectus ad causam, saltem secundum communem & analogam rationem: cum ergo Deus sit substantia completa simplex, non repugnat dari substantiam similem Deo in hac perfectione, saltem quantum ad carentiã compositionis ex partibus realiter distinctis: omnis enim similitudo ad Deum, quæ non pugnat cum ratione effectus æquiuoci, & dependentis, vel quæ aliunde non pugnat cum ratione entis vt sic, comunicari potest à Deo alicui creaturæ: de quo discursu dicemus plura infra, tractado de intelligentiis creatis.

Dico secundo: Omnino repugnat fieri incorpoream creaturam habentem verã materiã causam substantialem. Hanc conclusionem non inuenio ita expressam in authoribus: solum enim dicunt angelos carere omni materia: tamẽn quatenus hoc colligunt ex eo, quod incorporei sunt, plane supponunt repugnare substantiæ incorporeæ vt sic compositionem ex materia, qualiscunque illa esse fingatur. Potest autem probari assertio primo ab effectu, vel potius ex fine: quia compositio ex materia non potest conuenire alicui substantiæ nisi quatenus ei est conaturalis: natura autem non postulat compositionem ex materia, nisi ob aliquem vsum, vel finem consentaneum & composito, & formæ, nam materia est propter formam, sed materia incorporea nulli vsui esse potest formæ incorporeæ: ergo. Minor probata satis est in præcedente assertionem, nam forma incorporea non indiget materia absolute vt sit, neque etiam vt operetur intellectualiter, vt ibi probatum est; neq; vt moueatur localiter, vt probat etiam exemplum nostræ animæ separatæ. Et ratio est, quia motus localis recipi potest in quacunque re subsistente, habente finitum & limitatum locum, siue illa res sit composita, siue simplex. Nec fingi potest aliud genus operationis, ad quam talis materia deserviat, quia in materia incorporea non possunt esse sensus, neq; aliquis modus cognitionis, qui per solam formam nõ melius exerceatur: neque etiam esse posset actus vitæ vegetatiuæ, cum substantia incorporea sit incorruptibilis, est ergo talis materiæ modus ineptissimus ad omnem vsum naturæ: ergo non potest esse conaturalis alicui substantiæ: ergo simpliciter impossibilis est: nam materia vel est pars naturæ, vel non est materia. Item, si possibilis est aliqua materia, possibilis etiam est forma, quæ sit naturalis actus eius: ergo composito ex vtrâq; conaturalis erit talis causa materialis, si ergo nulli forme, vel composito esse potest conaturalis huiusmodi materia, neq; absolute esse potest. Ratio autem à priori sumenda videtur ex nobilitate gradus & ordinis substantiæ incorporeæ, nã ille ordo rerum est actualior, quam sit omnis substantia corporea & extensa: & ideo repugnat dari in illo ordine entitatem substantialem per modum puræ potentiæ indigentis forma substantiali, ac realiter distincta, vt esse possit.

Materia & quantitas mutuo se inferunt.

Ex his infero materiam & quantitatem se habere inseparabiliter ac reciproce, ita vt omne compositum ex materia, necessario sit quantum, & omne etiam corpus quantum necessario sit compositum ex materia: hæc enim posterior pars in superiori sectione probata est: prior vero ex proxime dictis constat. Vnde fit consequens, quantitatem comparari ad materiam vt proprietatem eius, nam cum inseparabiliter sese comitentur, necesse est vt inter se habeant aliquam naturalem connexionem, cum autem materia sit substantia, quantitas & accidens non possunt aliter connecti, nisi vt proprietates & essentia, radix, seu fundamentum. Imo, si de proprietate

XIII.

XIV.

Incorporea substantia repugnat materiali causa.

XV.

Bb

prietate

proprietate reali, & Physica loquamur, nullam aliam in materia inueniemus: nam si quid aliud assignari solet, vel non est proprietas, sed essentia: vt esse potentiam ad formam: vel non est proprietas positiua, sed quæ per negationem declarat eandem essentiam, vt esse ingenerabilem, & incorruptibilem, esse de se informem, & aliquo modo incognoscibilem, carere vi actiua, & similes. Vel denique solum per Metaphoram explicat eandem essentialem capacitatem materiæ, vt habere appetitum ad formam. At vero quantitas est vera & realis proprietas propriam habens entitatem (de qua infra suo loco dicemus) naturaliter ac necessario coniunctam cum entitate materiæ. Estque illi valde proportionata, nam est aptissima ad recipiendum, & patiendum, & ex se non est ordinata ad aliquid agendum. Statim vero se offerunt hoc loco quæstiones graues, scilicet an quantitas ita sit proprietas materiæ, vt sit illi coæua, & an ab illa dimanet, vel mediante forma: & an in illa immediate subiectetur, vel in toto composito; sed hæc quæstiones non sunt necessariæ ad præsentem disputationem, & in sequenti habebunt commodiorem locum.

XVI.
Dubium.

Responsio.

Solum potest in hac assertionem dubitari, si quantitas & materia sese consequuntur, quomodo, variata ratione materiæ, non variatur ratio quantitatis: diximus enim materiam incorruptibilem corporum esse distinctam à materia corruptibilem: nemo autem dicit, quantitates esse diuersarum rationum. Quod si dicatur, quantitatem consequi materiam vt sic secundum genericam rationem suam: restabit inquirendum, quæ proprietas consequatur hæc, quæ vero illam materiæ, quatenus talis est, vel quomodo ad rationem genericam materiæ sequatur specifica proprietas, & tamen ad specificas rationes materiæ nulla proprietas consequatur. Ad hoc vero dicendum est breuiter, nullum esse inconueniens, quod duæ naturæ seu materiæ specie distinctæ, quatenus inter se sunt aliquo modo similes, habeant proprietatem communem: id enim frequens est etiam in formis, & substantiis completis. Nam sicut duæ causæ specie distinctæ possunt habere effectum eiusdem rationis, quia possunt habere virtutem communem, vel formalem, vel eminentem: ita duæ materiæ possunt habere proprietatem communem propter conuenientiam in aliqua conditione naturæ, quamuis non conueniant simpliciter in tota essentia. Omnes enim materiæ habent integralium partium extensionem & compositionem, & in ea sunt omnino similes, & secundum eam rationem conueniunt illis proprietates: habent vero ulterius, quod sint potentiæ ad formam, & secundum hanc rationem differunt per diuersam habitudinem ad formam. Et secundum hanc specificam rationem, & distinctionem, verum est non habere vnā materiam aliquam peculiarem proprietatem accidentalem, distinctam à quantitate, vel à proprietatibus alterius materiæ. Neque hoc est inconueniens, quia materia, cum sit pura potentia, non indiget aliis proprietatibus vel facultatibus.

Argumentorum solutiones.

XVII.

Terza Aug.
exponitur.

Ad argumenta alterius sententiæ respondetur, Aristotelem, cum ait omnia quæ mouentur, habere materiam, loqui de motu physico in quo vna pars mobilis prius pertransit spacium, quam alia. Commentator autem & Auicenna procedunt in eo errore, quod intelligenti omnes sunt entia necessaria, & æterna. Ad Aug. In primis opus illud demirabile lib. sacre Scripturæ incerti est authoris, deinde D. Thom. q. vnica de spiritualib. creat. artic. 1. ad quartum, explicat Augustinum non loqui de materia proprie, vt est pars essentia, nec de informitate substantiali, sed de materia, vt dicit quæcumque substantiam, vel subiectum accidentale in informe. Vnde per materiam informem in intellectu naturali natura nihil aliud

intelligit, quam ipsam naturam intellectualem nondum illuminatam à verbo. Vel fortasse author illius libri existimauit Angelos esse corporeos. A que hoc modo respondet Capreolus in 2. d. 3. q. 1. ad alium locum Augustini ex libris confessionum, eam expositionem esse iuxta opinionem Platonis existimantis Angelos esse corporeos: præsertim quia Augustinus non approbat, sed refert tantum illam expositionem. Damascenus aut aperte sentit Angelos esse immateriales, quamuis cōparatione Dei eos appellet crassos ac materiales, non quia materia consistit, sed quia aliquo modo sunt compositi, & potentiales. Ita fere Diuus Thomas q. 50. artic. 2. ad primum. Boetius autem in priori loco, vel existimauit Angelos esse materiales, vel loquitur late de materia & forma, prout interdum dicuntur de quacunque potentia & actu, siue sint genus & differentia, siue essentia & esse. In posteriori autem loco vel loquitur de forma pura, quæ sit purus actus, vt exponit Capreolus, vel loquitur secundum præcisionem formalem, quod forma vt forma non recipit accidentia, sed quatenus aliquid participat de conditionibus materiæ, seu de potentialitate.

Et ex his vltimis verbis fere responsum est ad rationem illius sententiæ: negatur enim esse impossibilem substantiam creatam non compositam ex vera materia. Ad primam probationem respondetur, falsum esse omnem substantiam creatam posse non esse per intrinsecam potentiam passiuam, quæ conuenit rebus ratione materiæ, subiectæ priuationi: si verò sit sermo de potentia ad non esse per solam denominationem extrinsecam à causa efficiente, illa non requirit materiam. Ad aliam probationem respondetur, eandem rem viuentem posse se ipsam mouere accidentaliter, vel in actu reducere, quia ad hoc esse potest per suam substantiam in actu eminenti seu virtuali, & in potentia formali, vt supra, confirmando veritatem, declaratum est, & tractando de causa efficiente latius dicemus.

Ad vltimam probationem iam declaratum est, vnde repugnet dari substantiam incorpoream, & puram potentiam in genere substantiæ scilicet ex eminentia illius gradus, & ordinis: & ideo non est simile de potentia ad formas accidentales, quia substantia quæ sit simpliciter in actu, potest esse in potentia ad accidentia: quæ non est potentia ad esse simpliciter, sed secundum quid. Est denique diuersa ratio formæ & materiæ, nam forma, cum sit actus, merito reperiri potest in gradu incorporeo, itemque gradus corporeus potest participare actualitatem formæ substantialis, quia non est ille ordo adeo imperfectus, quin intra illum reperiat ens simpliciter in actu per formam constitutum: è contrario vero materia propter suam imperfectionem non potest eleuari ad gradum incorporeum.

DISPUTATIO XIV.

De causa materiali accidentium.

Explicata causalitate materiali in prima radice, & causa illius generis, facile est eam applicare ad omnia subiecta, quæ huiusmodi generis causalitatis exercent circa accidentia; nam circa substantiam sola materia prima veram ac propriam causalitatem materiale habet: quia licet partes integrantes vel dispositiones, soleant ad hoc genus causæ reuocari, id solum est per quandam reductionem, non per proprietatem. Igitur de materiali causa accidentium primum videbimus an sit, & qualis, & respectu quorum accidentium. Deinde, quibus rebus conueniat.

SE-